O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI MILLIY KITOB PALATASI
INV.№

O'zbekiston adabiyoti va san'ati

ЎЗБЕКИСТОН АДАБИЁТИ ВА САНЪАТИ

Haftalik gazeta • 1956-yil 4-yanvardan chiqa boshlagan • 2003-yil, 20 iyun • № 25 (3706)

ПРЕЗИДЕНТ САФАРИ

Осмонда Сомон йўли, Туронда Ипак йўли дейишганда, бу ташбеҳ шунчаки маҳобат учун айтилмаганини, аслида амалдаги ҳақиқатга кўра Туркистон ҳудудидан ўтган Ипак йўли ярим дунёни туташтириб турганини, турна қатор карвонлар фақат молу дунё, зеру забаргина эмас, айни маҳалда бир-бирларга илму урфон ва маданият улашганини ҳам англашимиз керак. Араб дунёси ўзига яқин халқларни Ажам дунёси, деб атаганини кўзда тутсак, улар биринчи галда ана шу оламга туркий ва форсий миллатларни мансуб санаган. Демак, Сомон йўлига менгзалган ва довруғи кетган ўша Ипак йўлидан ўтган Эрон карвонларининг салмоғи Буюк Хитой карвонларининг салмоғидан кам бўлмаган.

Мамлакатимиз Президенти Ислом Каримовнинг куни кеча Эрон Ислом республикасига расмий ташриф буюргани ўша азалий Ипак йўлининг қайта бор жонланаётганини беихтиёр эсга солади. Бу — бежиз эмас, албатта. Икки давлат раҳбари ўртасидаги музокараларни шарҳлаган дунё матбуоти муждаларига кўра, Ўзбекистон ва Эрон ўртасидаги музокараларнинг энг муҳим қисмини транспорт коммуникациялари ташкил этган. Учрашувларда икки томонлама манфаат асосидаги узоқ муддатга мўлжалланган ҳамкорлик алоқалари тобора мустаҳкамланиб бораётганлиги алоҳида таъкидлаб ўтилди. Икки давлат ўртасида савдо-сотиқ кўламининг кейинги беш йил ичида тўрт бараварга ошгани бу соҳанинг кенг миқёсларда авж олаётганини ёрқин далиллаб турибди. Айниқса, Термиздан бошланган йўлнинг Афғонистоннинг Мозори Шариф ва Ҳирот шаҳарлари орқали Эрон ҳудудига туташиши ва Эрондаги мавжуд йўл тизимлари орқали Форс кўрфазига, уммонга туташган бандаргоҳларга уланиш имконининг туғилиши, у тарафдан эса биз томон арзон ва қулай йўлнинг бунёдга келиши ҳақида гап кетганда, Президентимизнинг ана шу ташаббусини Эрон ва Афғонистон раҳбарлари тарихий воқеа сифатида юксак баҳоладилар.

Давлатимиз раҳбарининг Ислом тараққиёт банки (ИТБ) президенти Аҳмад Муҳаммад Али ал-Маданий билан ҳам мулоқотда бўлиб, халқаро коммуникация тармоқларини ривожлантириш борасида фикр алмашгани ҳамда Афғонистон Ўтиш ҳукумати раиси Ҳамид Карзай билан музокара олиб бориб, икки давлат ўртасидаги муносабатларни кўп томонлама ривож топтиришга қаратилган масалаларни муҳокама қилгани ташрифдан кутилган мақсаднинг моҳиятини янада бойитди.

Шу ташриф асносида Президентимиз Ислом Каримов журналистлар билан мулоқотида мутафаккир шоиримиз Алишер Навоийнинг Ҳиротдаги сағанасини ободонлаштириш юзасидан фикр билдирган эди. Афғонистон бу тадбирга бажону дил хайрихоҳлик билдириб, зарур шарт-шароит яратишга ҳозирлигини изҳор қилди. Теҳрондаги музокарада бу масаланинг четлаб ўтилмагани Президентимизнинг ҳазрат Навоийнинг қутлуғ хотирасига беқиёс эҳтиромининг яна бир олий нишонаси бўлди, дейиш мумкин. Зотан, ўзбек ҳалқининг иродаси ҳам буни тақозо қилади.

Хуллас, Президентимизнинг бу ташрифи иккала давлат ҳамкорлигининг янги босқичи, яъни уфқи, деб баҳоланаётган экан, демак, ҳар бир софдил киши қалбида бу эзгу ниятларнинг ижобат бўлишига астойдил ишонч уйғонади.

МУСТАҚИЛЛИК ИНШООТЛАРИДА

ҲИРОТ САРИ ЙЎЛ

Баъзан фалакнинг гардиши билан бирон олис шаҳар ё хорижий мамлакатга бориб қолгудек бўлсак, у ердан қайтишимиз биланоқ кўрган-кечирганларимизни оғзимиздан бол томиб қоғозга туширамиз-да, гўё Американи қайтадан кашф қилгандек, у ёки-бу нашрга сафарномамизни кўтариб борамиз. Таҳририятни ҳоли жонига қўймай саёҳатномамизни босиб чиқаришни сўраймиз.

Албатта, бу кўпчилик ўрганиб қолган бир одат. Бироқ олис юртлар таассуротини қоғозга тушираётганда, дафъатан, аввало, ўз юртингни яхши биласанми, унинг сен бормаган, сен кўрмаган манзиллари йўқми, деган фикр ҳам хаёлдан кечади. Кечади-ю, кўп ўтмай ёддан ҳам чиқиб кетади. Олдингдан оққан сувнинг қадри йўқ, деганларидек бизни, кўп ҳолларда, олис юртлар сеҳри ўзига чорлайверади.

Менда ҳам шундай бўлган. Ўз юртимиз, ўлкамизнинг кўп жойларини дурустроқ кўрмаган бўлсам-да, бирон олис манзилга бориб қайтгач, таассуротларимни дарров ёзиб чиқаришга ҳаракат қилганман. Лекин яқинда — баҳорнинг қуёш чарақлаб турган гўзал кунларидан бирида Тошгузардан Деҳқонободгача бўлган қирликларни айланиб чиққач, "Шундай узатсанг қўл етгулик жойдаги манзилларни нега шу чоққача кўрмаганман? Наҳотки, она табиатимиз шу қадар гўзал бўлса-я?!" — деб ўз-ўзимга саволлар бердим. Таассуротларимни қоғозга тушираяпману ҳамон шу ҳақда ўйлайман.

Замин мўъжизалар берару бизга,
Эвазига фақат ҳайрат сўрайди.

Асли бу сафарни кўпдан буён, Ғузор — Бойсун — Қумқўрғон темирйўли қурилиши ҳақида ҳукуматимиз қарори чиққандан буён кўнгилга тугиб келаётган эдим. Ҳатто Учқудуқ — Мискин — Султонувайстоғ — Нукус темирйўлида илк бор юк поездлари қатнай бошлаган чоғда ижодкор дўстларимиз билан "Ўзбекистон темир йўллари" компанияси ажратган махсус вагонда Учқудуққа, у жойдан бошланган янги темирйўл билан то Нукусгача бориб қайтганимизда ҳам, орадан бир йил ўтиб шу магистралнинг тўлиқ фойдаланишга топширилиши муносабати билан бўлаётган тантана қатнашчилари учун ташкил этилган махсус поезднинг меҳмони сифатида Учқудуқ ва Нукусга иккинчи бор йўл олган кунларимизда ҳам бугунги сафар кўнгилда бир армон бўлиб келаётган эди. Унинг юртимиз баҳорининг энг гўзал даврига тўғри келгани эса, гўё биз учун тақдирнинг ажиб бир туҳфасидай бўлди.

Сафаримиз кўнгилга хуш келганининг яна бир сабаби, Олий Мажлисимизнинг яқинда бўлган сессиясида қўшни афғон юртида абадий макон топган улуғ боболаримиз мақбараларини обод қилиш юзасидан айтилган яхши орзу-ниятлар қалбимизда мавжланиб турганида ҳамдир. Чунки қурилаётган янги йўлнинг бир нуқтаси ўша афғон ҳудудига бориб туташади. Ана шу туташган жойдан йўлнинг Ҳирот сари давом эттирилаётгани эса кўнгилга бемисл ёруғлик таратаётир.

Мамлакатимиз ҳурриятга эришгандан буён, то бугунга қадар афғон тупроғида тинчлик ва осойишталик барқарор бўлишини қанчалар орзу қилиб келдик. Агар у ҳудудда тинчлигу осойишиталик бўлса, боболаримиз турбатларини бемалол зиёрат этишимиз, обод қилишимиз учун кенг йўл очилибгина қолмайди. Президентимиз истиқлолнинг илк кунларидан буён айтиб келаётган эзгу мақсад — Термиз — Ҳирот — Карачи оралиғида халқаро йўл қурилиши, бинобарин мамлакатимиздан Ҳинд океанига тўғридан-тўғри чиқиш учун ҳам катта имконият яратилган бўлур эди. Марказий Осиёни Ҳинд уммони билан боғловчи бу йўлнинг қуриб ишга туширилиши дунё иқтисодиётида муҳим бурилиш ясабгина қолмай, ўз мустақиллигини қўлга киритган Ўзбекистоннинг гуллаб-яшнаши, иқтисодий ва ижтимоий салоҳиятининг мисли кўрилмаган даражада равнақ топиши учун катта имкониятлар эшигини очажаги бугун ҳаммага аён.

Шу сабабданми ёки кўнглимизда бир ажиб ҳис уйғондими, ҳарқалай биз, Қаршидаги темирйўл идораси олдида шу темирйўл қурилиши учун ажратилган япянги "УАЗ"да Тошгузар — Деҳқонобод трассаси сари йўл олаётиб, бунёдкорлик ишларини кўрсатишга бел боғлаган ҳамроҳимиз Алишербекка:

— Кетдик, Ҳиротга! — дедик.

— Қаёққа деяпсиз? Ҳиротда нима қиламиз?

— Мир Алишер бобонгизнинг турбатларини зиёрат қилиб келамиз-да!..

— Э-ҳа, шундай демайсизми?! — деди Алишербек бизнинг мутойибамизга жавобан. Сўнг кулиб деди: — Борсак, бораверамиз-да!

— Унда мана бу йўлни тезроқ битказинг. Ҳирот йўлини ҳам ўзингиз қурасиз, — дедик. У завқланиб кулди.

— Э, ака, айтганингиз келсин. Илоё Худо ўша кунларга етказсин! Йўл қуришни бизга қўйиб беринг-да. Жаҳонни қойил қолдирамиз. Аслида ўша Учқудуқ — Нукус йўлини ҳам ўзимиз қурганмиз. Ўша йўлсозларнинг ҳаммаси ҳозир биз бораётган янги трассада ишлашаяпти. Кўпларини таниб қолишингиз ҳам мумкин.

Шундай яхши ният билан Ҳиротга, э, кечирасиз, ҳозирча Тошгузару Деҳқонобод томон елиб кетдик.

Давоми иккинчи бетда.

Абдулла ОРИПОВ:

ЯПОНЛАР ЎЗБЕК АДАБИЁТИНИ ЮКСАК ҚАДРЛАЙДИ

Юртимизнинг хорижий мамлакатлар, жумладан, Япония билан ҳар томонлама алоқалари йил сайин кенгайиб бораётир. Иқтисодий, илм-фан соҳасида тобора мустаҳкамланиб бораётган алоқалар қаторида ҳар икки давлат ўртасидаги адабий-маърифий ришталар ҳам кенг йўлга қўйилаётгани қувонарлидир.

«Япония жамғармаси»нинг таклифига биноан Ўзбекистон Қаҳрамони, Ёзувчилар уюшмасининг раиси Абдулла Орипов Кунчиқар юртга сафар қилди. Сафар арафасида у ЎзА мухбирига қуйидагиларни сўзлаб берди:

— Биз, Шарқ одамлари бир-биримизни тушуниш, бир-биримиз билан борди-келди қилиш учун илгарилари учинчи давлатга «салом» бериб ўтишга мажбур эдик. Масалан, Ҳиндистон, Хитой ёки Японияга борадиган йўлимиз ҳам Москвадан ўтарди ва ҳоказо.

Истиқлол шарофати ўлароқ, биз бутун жаҳон билан ҳамқадаммиз. Юртимизнинг тарихини, маданиятини ўрганишга бутун дунёда интилиш кучли. Япон халқида эса бундай қизиқиш яна ҳам катта. Биргина мисол, Сурхондарёнинг Фаёзтепа, Қоратепасидаги ноёб, илдизлари минг йилларга бориб тақалувчи буддавийлик динига оид тарихий ашёлар Кунчиқар юрт кишиларида катта қизиқиш уйғотган.

Японларнинг урф-одати, анъаналари, турмуш тарзи ўзбекларникига жуда ўхшаб кетади. Кунчиқар юрт халқи ўзининг фавқулодда истеъдоди, тиришқоқлиги билан жаҳонни лол қолдирмоқда. Мен япон адиблари билан суҳбатда Ал-Беруний, Ал-Хоразмий, Мирзо Улуғбек каби буюк аждодларимиз замонавий илм-фанга асос солганини қайта-қайта ҳайрат билан эътироф этганларининг кўп бор гувоҳи бўлганман. Бундан, албатта, ҳар бирus — ҳар биримизнинг юрагимиз фахрга тўлиши табиий. Лекин фақатгина ўтган боболаримизнинг обрўси билан чекланиб қолмаслигимиз керак. Бугун ўғил-қизларимиз мустақил юртнинг фарзанди сифатида дунёнинг энг илғор давлатлари, жумладан, Японияда таълим олиб, малака ошириб, ишлаб қайтмоқда. Бу саъй-ҳаракатларнинг самараси ҳозирнинг ўзидаёқ кўзга ташланмоқда. Юртимизда япон тилини пухта ўргатувчи кўплаб илм даргоҳлари фаолият олиб бормоқда. Тошкентда муаззам Япон боғи барпо этилди. Ўзбекистон жаҳоннинг илғор давлатлари қаторидан жой олишга интилаётган экан, бу ўринда Япониянинг тажрибаси, босиб ўтган тараққиёт йўли намуна бўлишга арзийди.

Энди бевосита адабиётимиз хусусида гапирсак, япон ижодкорларининг кўплаб роман, қисса, шеърлари она тилимизга таржима қилинган. Икки халқнинг дунёни таниши, уни бадиий образларда ифода этиш усуллари деярли ўхшаш. Японлар гўзалликни ниҳоятда нозик тушунадиган ва уни ана ўшандай гўзал ҳолатда шеърга тушира биладиган халқ.

Президентимиз Ислом Каримов ташаббуси билан жамиятимизда амалга оширилаётган ислоҳотлар жаҳонда тобора эътибор қозонмоқда. Буни таъминлаётган санъат, спорт каби омиллар анчагина. Ўзбек адабиётида ҳам жаҳонга тарғиб этишга арзигулик жиҳатлар кўп.

Кейинги йилларда бадиий асарлар она тилимизга инглиз, немис, француз, ҳинд, япон тилларидан бевосита таржима қилинмоқда. Ўз навбатида, ўзбек адибларининг кўплаб асарлари хорижда нашр этилмоқда. Ўзбекистоннинг бугунги халқаро нуфузи туфайли хорижда мамлакатимиздаги адабий жараёнга ҳам қизиқиш тобора кучаймоқда. Адабий алоқаларни янада ривожлантириш турли мамлакатлар ижодкорлари билан ҳамкорлик ришталарини йўлга қўйиш пайти келганлигини, бундай хайрли ва масъулиятли ишларга давлатимиз раҳбари катта эътибор бераётгани диққатга лойиқ. Бу масъулиятли вазифани бажаришга кўмаклашиш мақсадида уюшмамизда Халқаро алоқалар ва бадиий таржима кенгаши тузилган. Бу эса халқаро адабий алоқаларни янада ривожлантиришга, соҳадаги ишларни мунтазам ва изчил йўлга қўйишга имкон яратади.

Ўзбек адиблари япон адиблари ижодидан яхши хабардор. Нашриётларимиздан олинган маълумотларга қараганда, сўнгги йилларда Ўзбекистонда япон адибларининг асарлари 24 марта китоб ҳолида нашр этилган. Улар орасида Кобо Абэ романларидан тортиб, япон шеърияти намуналаригача бор. Ойбек, Саид Аҳмад, Асқад Мухтор, Одил Ёқубов сингари адибларимиз ижодларида Япония мавзуси акс этган асарлар кўп. Айни чоғда, япон олими Эйжи Мано «Бобурнома»ни япон тилига таржима қилиб, изоҳлари билан нашр этди. Комацу Итару ўзбекча-японча луғат тузди. Яна бир япон олими Кумацу Абдурауф Фитрат ҳаёти ва ижоди бўйича тадқиқот олиб бормоқда. Кўпгина япон олимлари Ўзбекистонда илмий, назарий тадқиқотларини давом эттирмоқдалар. Президентимизнинг бевосита эътиборлари туфайли япон археолог олими Кюдзо Като мамлакатимизнинг юксак нишони — «Дўстлик» орденига сазовор бўлди. Бундай мисолларни яна кўплаб келтириш мумкин.

Сафаримиз асносида Японияда зиёлилар, олимлар, ёзувчилар билан мулоқотлар, олий ўқув юртларида учрашувлар, давра суҳбатлари ташкил этилади. Япон халқи ўзбек халқининг ҳурмат-эътиборини юксак қадрлайди, кўҳна ва бой тарихимиз, маданиятимиз каби адабиётимизга ҳам чуқур ҳурмат ва эҳтиром билан ёндашади. Сафар мобайнида кўпроқ миллий адабиётимиз, айниқса, мустақиллик даври адабиёти билан Кунчиқар юрт ихлосмандларини таништириш ниятидамиз. Ўз навбатида, мазкур мамлакат адибларининг мурод-мақсадлари нималардан иборат, улар инсон феъл-атворининг қайси жиҳатларини таҳлил этаётирлар, замонавий адабиётда қандай анъана ва тамойиллар бор, деган саволлар туғилади. Албатта, шу саволларга жавоб топиб, уларни адибларимизга ва кенг китобхонларимизга етказсак, фойдадан холи бўлмайди.

ЎзА мухбири
Назокат УСМОНОВА ёзиб олди

ДИЛЛАРДА ВАТАН МАДҲИ

Ёш истеъдодларни аниқлаш, уларни қўллаб-қувватлаш мақсадида таъсис этилган турли мукофотлар, кўрик-танловлар ёшларнинг санъатга бўлган меҳрини оширмоқда. Бу борада "Ўзбекистон — Ватаним маним" республика қўшиқ байрами ҳам алоҳида аҳамият касб этмоқда. Кўрик танловнинг Тошкент вилояти бўйича якунловчи босқичи Миллий академик театр биносида бўлиб ўтди. Мустақиллигимизнинг ўн икки йиллиги ва "Обод маҳалла йили"га бағишлаб ўтказилган бу тадбирда вилоят шаҳар ва туманларидан саралаб олинган ўттиздан ортиқ иштирокчи қатнашди. Бўка тумани вакили Акмал Кенжаев ўзининг "Болалар кулсин" қўшиғи билан биринчиликни қўлга киритди ва август ойи охирида ўтказиладиган Республика босқичига йўлланма олди. Иккинчи ўринга Олмалиқ шаҳрининг "Жилға" болалар ашула ва рақс дастаси, Ангрен шаҳридан Азиза Абдуллаева ва Олмалиқ шаҳри вакили Алишер Ҳалилов муносиб деб топилди. Учинчи ўрин қибрайлик Мирижод Миркомилов, Ангрен шаҳридан Наргиза Қаршибоева, Чиноз тумани вакиллари Цой Элизавета ва Алижон Бакиров ижро этган дуэтга ва ангренлик Анвар Тошматовга насиб этди.

Ҳулкар МАМИТОВА

ЁЗУВЧИЛАР УЮШМАСИДА

ИЖОДИЙ ҲИСОБОТ

Шоирларни қалб таржимони дейишади. Унинг юрагини рангин туйғулар, ҳаётий кузатишлар ва хаёлот парвозининг маҳсули титратади, ёзмоққа даъват этади.

12 июн куни Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмасида таниқли шоира, Бердақ номидаги давлат мукофоти совриндори Гулистон Матёқубованинг "Излаганларим" ва "Муҳаббат юрти" китоблари тақдимоти бўлди.

— Ҳақиқий шоирнинг юраги шеърларида акс этади. Юраги тоза бўлмаган одамдан ижодкор чиқмайди, — деди Эркин Аъзам шоиранинг ижоди ҳақида фикр билдириб. — Гулистон Матёқубова юраги тоза ижодкор. Унинг ёзганларида дард бор, руҳ бор. Яқинда "Тафаккур" журналининг бир сонида шоиранинг "Қайтмоқ учун кетмоқдаман" деб номланган мақоласини эълон қилдик. Мақолани ўқисангиз шоира қаламни ўйнатиб, жўшиб, маҳорат билан ёзишига яна бир карра гувоҳ бўласиз. Муҳими, унинг қаламида қалби акс этиб турибди...

Сирожиддин Саййид, Омон Матжон, Жуманиёз Жабборов, Усмон Азим, Қутлибека Раҳимбоевалар сўзга чиқиб китобхонларга тақдим этилаётган янги китобларнинг мажозий фалсафаси ҳамда қорақалпоқ — қадим Турон юртининг фарзанди Гулистон Матёқубова ижод йўли ҳақида фикр юритишди. Шунингдек, йиғилганлар қорақалпоқ адабий муҳитидаги ижобий ўзгаришлар, Элликқалъада ўтказилаётган анъанавий шеърият байрамлари хусусида ҳам фикр билдиришди.

Таниқли шоиранинг ижодий ҳисоботи тарзида ўтган тақдимотни Ўзбекистон халқ шоираси Ойдин Ҳожиева бошқарди.

Ёзувчилар уюшмасида истеъдодли ёш шоира Озода Тўрақулованинг "Ёмғир товуши" китоби тақдимоти бўлди. Китоб уюшманинг "Адабиёт жамғармаси" нашриётида чоп этилган. Унга шоир Рустам Мусурмон муҳаррирлик қилган.

МАЙСАЛАР ОҲАНГИ

Тақдимотда сўзга чиққан Ўзбекистон халқ шоири Усмон Азим китоб ҳақида фикр юритаркан: "Шеър дард билан туғилади, лекин ўзини дардлидай кўрсатиб шеър ёзган одам ҳақиқий шоир эмас", деди. Сўзга чиққан бошқа ижодкорлар тилида ҳам "ҳақиқий шеър", "ҳақиқий шоир", деган сўзлар қайта-қайта такрорланди. Мен бунинг изоҳини яна Усмон Азимнинг:

— Озоданинг ҳамма шеърларини бусбутун деёлмайман, лекин унинг ҳар бир шеърида зоҳир бўлган мағизли мисралари унинг ўзини ҳақиқий шоирлик остонасида турганлигидан дарак бераётир. Мен унга бу остонадан ичкарига эсономон кириб олишини тилайман — деб айтган сўзларидан илғадим.

— Озоданинг сунбула сувларидек мусаффо, тоза туйғули шеърлари китобхонга, албатта, манзур бўлади, — деди Рустам Мусурмон. — У майсалардан оҳанг, бўзтўрғайдан савт, ёмғирдан титроқ олиб ёзганки, бундай шеърларга эътиборсиз бўлиш жуда қийин.

Тақдимотни Ёзувчилар уюшмаси раисининг биринчи ўринбосари Сирожиддин Саййид бошқарди. Шоирлар — Қутлибека, Эшқобил Шукур, Нигора Усмонова, Фарида Афрўз, Зебо Мирзаева ҳам шоирани янги китоби билан чин дилдан қутладилар.

Саййид ОЛИМ

БУЮК АЖДОДЛАР ИБРАТИ

Шарқ мутафаккирлари доим инсонни улуғлаб, кўкка кўтариб, тенглик, тинч-тотув яшаш ғояларини тарғиб этиб келганлар. "Иккинчи муаллим" унвонига сазовор бўлган буюк файлусуф Форобий Афлотун қарашларини ривожлантириб, инсон бахтиёр ва тинч ҳаёт кечириши учун қандай жамиятда яшаши керак, деган саволга жавоб қидириб, "Фозил одамлар шаҳри" номли асарини ёзган. Форобийнинг фикрича, такомиллашган ва руҳоний фазилатларга эга бўлган бир жамиятда инсонларнинг тенг ва бахтиёр яшаши таъминланиши мумкин. Шайх Саъдий "Гулистон" асарида қисса ва ҳикоялар орқали инсонларга нисбатан самимий муносабатда бўлиб, мазлумларни ҳимоя қилиб, зўравонларга қарши фикр билдирган. Ҳазрат Алишер Навоий эса инсонпарварлик ғояларини тараннум этишда улуғ маънавий мерос қолдирган. "Ҳайрат ул-аброр" асарида у барча инсонларни бирлик ва дўстликка чақириб, олам аҳлига бундай хитоб этади:

Олам аҳли билингизким иш эмас душманлиғ,
Ёр ўлунг бир-бирингизгаким эрур ёрлиғ иш.

Зотан, биз ҳуқуқий демократик давлат ва инсонпарвар фуқаролик жамиятини қуриш йўлидан бораётган эканмиз, демак, улуғ бобокалонимизнинг давлатчилик борасидаги сабоғи — адолат ва ҳақиқат тантанасига, юксак маънавият равнақига эришиш ҳамда маънавий баркамол жамият бунёд этиш қоидалари бизнинг давлатимиз учун ибрат ва намунадир. Ҳурфикрлик, фуқаролар онги ва тафаккурида бунёдкорлик, ижодкорлик, истиқбол учун курашиш туйғусини шакллантириш инсонпарвар жамиятнинг олий фазилатидир.

Отабек НАРЗИЕВ, ТДЮИ талабаси

ЖУРНАЛЛАРНИ ВАРАҚЛАГАНДА...

"Ёшлик" журналининг шу йилги иккинчи сони таниқли ёзувчи ва публицист Ғаффор Ҳотамовнинг суҳбати билан очилади. "Фарзандлар нигоҳидаги туйғу" сарлавҳаси остида бу дилкаш суҳбат мамлакатимизда рўй бераётган бугунги иқтисодий-ижтимоий ўзгаришлар, бадиий ижод сир-асрорлари, бугунги адабий жараён, инсоний фазилатлар ҳақида.

"Назм" рукнида сиз шоир Азим Суюннинг "Эй дўст" туркумидан янги бешликларни ўқийсиз. Баҳром Рўзимуҳаммаднинг "Ишни не дейдилар она тилингда..." сарлавҳали янги шеърлари, Ориф Тўхташ, Сулаймон Шодиев, Гули Нигор Авазова ижодидан намуналар билан ҳам журналнинг мазкур сонида танишасиз.

Адабиётшунос Ваҳоб Раҳмоновнинг "Биринчи ғишт қийшиқ қўйилса..." мақоласи матншунослик муаммоларига бағишланган бўлса, С.Ёмғированинг мақоласи Н.Норқобиловнинг "Овул оралаган бўри" қиссаси ҳақида.

Атоқли олим Иззат Султон қаламига мансуб "Янги одамлар" драмаси журнал мундарижасига алоҳида салмоқ бағишлаган. Шунингдек, ушбу сонда Абдуқаюм Йўлдошевнинг "Залолат" номли қиссаси, Собир Ўнарнинг "Чамбилбелнинг ойдаласи" қиссаси давоми эътиборингизга ҳавола этилган.

3

ЎЧМАС НОМЛАР

Ўзбек халқининг номини, шуҳратини бутун дунёга ёйган улуғ сиймолари кўп. "Шарқ булбули" деб миллионлар томонидан тан олинган беназир санъаткор Ҳалима Носирова миллий маданиятимиз тарихида ўчмас излар қолдирган ана шундай инсондир. Бу буюк санъаткор XX аср ўзбек ҳаётида тенгсиз сеҳрли овози билан халқ қалбидан чуқур жой олди. У ўзбек мусиқали театри, миллий операмизнинг пайдо бўлиши ва тараққий топишида тарихий хизматлар кўрсатди. Шуларни ҳисобга олиб яқинда Вазирлар Маҳкамасининг маъмурий-ҳудудий бирликлар ва бошқа топонимик объектларнинг номларини тартибга солиш масалалари бўйича республика комиссиясининг мажлиси қарорига биноан Янгийўл шаҳар маданият уйига ва Тошкент шаҳри, Ҳамза туманидаги Малиновский кўчасига Ўзбекистон халқ артисти, Давлат мукофотлари лауреати Ҳалима Носирова номи берилди.

Яна Республика комиссиясининг мажлиси қарорига биноан Тошкент шаҳар, Акмал Икромов туманидаги номсиз кўча буюк актёр, Давлат мукофоти лауреати Асад Исматов номи билан аталадиган бўлди. Ўзбекистон халқ артисти, ўзбек миллий рақс санъати ривожига катта ҳисса қўшган рақс санъати устаси Исоҳор Оқилов номи эса Фарғона "Азот" ишлаб чиқариш бирлашмасининг "Фантазия" рақс театрига берилди.

Биз Ҳинд океанига чиқишимиз зарур. Булар қуруқ гап эмас. Бунинг учун имкониятимиз бор. Олдимизда бир эмас, тўрт дарвоза очилмоқда. Бу реал имконият.

... Термиз — Ҳирот — Карачи автомобил йўли қурилишида ва уларни қайта қуришда ўз улушимиз билан қатнашиш мўлжалланяпти.

Ислом КАРИМОВ

ҲИРОТ САРИ ЙЎЛ

1.ТОШГУЗАРДАН ДЕҲҚОНОБОДГАЧА...

"Тошгузар" деганимиз Қарши ва Ғузор оралиғида, Қарши — Китоб темирйўлининг 31-километрида қурилаётган бекат. Янги темирйўл худди шу жойдан бошланиб, Деҳқонободу Бойсунгача боради ва Қумқўрғонга етгач, Термиз — Душанбе тармоғига қўшилади.

— Ҳозиргача 32 чақирим йўлга пўлат излар ётқиздик, — дейди Алишербек. — Мустақиллик байрамига қадар, насиб этса, Деҳқонободгача йўл тортилиб, қурувчиларнинг ишчи поездлари қатнай бошлайди.

Шўртан газ конлари бошқармасининг муҳташам газни тозалаш иншоотларидан кўп ўтмай йўлимиз ўнгга бурилиб, янги темирйўл ёқалаб кетди. Росмана йўл. Фақат унинг нечоғлик катта аҳамият касб этишини ундан қудратли поездлар ўта бошлагач, яққол ҳис эта бошлайсиз.

Тошгузардан бурилгач, илк манзилимиз Тарнасой жилғаси ейилиб ўтадиган жойда қурилаётган темирйўл кўприги бўлди. Деҳқонобод тоғларидан жилға бўлиб бошланган Тарнасой ёзда қуриб қолишига қарамай, кўклам кезлари катта бир дарёдай айқириб оқади. Шу сабабли унинг янги темирйўл билан кесишган жойида катта кўприк қурилаяпти. Бундай кўприкларнинг асослари, яъни сув ўтказгич ўзанларни қуриш-ўрнатиш ва бетон ишлари бўлажак йўл ўрнига тупроқ уюшдан ҳам олдин бошлаб қўйиларкан. Унинг устига оғир бетон конструкцияларни монтаж қилиш эса темирйўлнинг ўзида туриб ишлайдиган, 120 тонна юк кўтара оладиган ГЭК — 80 деб номланган махсус кўприк қургич поезд мосламаси ёрдамида амалга оширилмоқда.

Кўприксозлар ишлаётган жойдан кўп ўтмай 214-машиналашган темирйўл станцияси йўлсозларини учратдик. Шариф Қурбонов раҳбарлик қилаётган бу бўлинманинг икки юздан ортиқ қурувчилари янги ётқизилган пўлат излар ва бетон шпаллар орасига тўкилган шағалларни зичламоқда. Бу иш қурилишнинг энг масъулиятли босқичларидан саналади. Пўлат излар кўтаргич "домкрат" ускуналар билан ростланиб, махсус андозалар бўйича жойлаштирилмоқда. Катта аниқлик талаб этадиган бу ишни йўлсозлар жуда нозиклик билан уддалашаётганининг гувоҳи бўлдик. Ҳасан Валиев бошлиқ бригада йўлсозлари ишнинг роса машқини олишган. Улар Учқудуқ ва Мискин оралиғидаги темирйўлнинг 155 километрлик қисми, шунингдек, Тошкент метросининг "Бодомзор", "Мингўрик", "Ҳабиб Абдуллаев" бекатларида пўлат изларни ўрнатишиб, бой тажриба орттиришган. Айниқса, Нўмон Тўраев, Маҳмадёр Тоғаев, Мурод Норов каби усталар тупроқ уюлиб, зичланган жойга темирйўл изларини ётқизишдан бошлаб, уларни бир-бирига улаш, созлаш, оралиқларни жаҳон андозаларига мос ўлчамлар асосида юксак аниқликда монтаж қилиш билан боғлиқ ишларнинг ҳаммасини катта маҳорат билан адо этадилар. Шуниси диққатга сазоворки, бу йўлсозларнинг қўналғалари шундоқ темирйўлнинг ўзида — росмана вагон-қароргоҳларда жойлашган. Аслида улар ўзлари қураётган темирйўлнинг илк йўловчилари ҳамдир. Чунки қаерга темирйўл ётқизиб уни созлаш зарур бўлса, аввал ўша жойга ўзларининг вагон-қўналғалари билан борадилар ва ётоқхоналарини темирйўлнинг энг чеккасида қолдириб, ўша жойнинг ҳар икки томонидан созлаш ишлари-

ни бошлаб кетаверадилар.

Улар ишлаётган 21-километрдан кўп ўтмай яна кўприк қурувчиларнинг иши устидан чиқдик. Бу ерда Тошкентдаги кўприк қурилиш тресги бошқарувчиси ўринбосари Анвар Магазовни учратиб қолдик. Мамлакатнинг энг машҳур кўприксозлари шу ерда ишлашаётган эканлар. Улар амалга ошираётган ишлар кўлами билан танишгач, темирйўл қурилиши каби ўта муҳим ишнинг барча мураккабликлари кўз олдимизда тўкис намоён бўлди. Кўплаб муҳим иншоотлар қурилишида ишлаб шуҳрат қозонган кўприксозлар ҳозир олтита темирйўл кўпригини бунёд этишмоқда. Айни чоғда улар Деҳқонободдаги бетон заводи қурилишини ҳам ўз зиммаларига олишган. Чунки бу корхона янги темирйўл қурилиши учун маҳсулот ишлаб чиқаради.

— Шу кунларда бир йўла яна бешта кўприк қурилишини бошлашга тайёргарлик кўряпмиз, — дейди Анвар ака. — Деҳқонободгача бўлган қурилиш участкаларида икки юздан ортиқ кўприксозларимиз ишламоқда.

Рустам Йигиталиев Андижондан келиб ишлаётган кўприксозларга етакчилик қилмоқда. У чорак асрдан буён кўприк қурилишларида ишлаб, катта тажриба орттирган. Шунинг учун ҳам у бош пудратчи кўприксозларга бошқош экан. Уч ўғил ва икки қизнинг отаси бўлган бу йигит ўз касбидан, қилаётган бунёдкорлик ишлари моҳиятидан завқ-шавқ туйиб ишлайди.

— Фарзандларим мен қурган кўприкларнинг ҳаммасини номма-ном билади ва менинг хайрли ишларимдан фахрланишади, — дейди у.

Юнусободнинг Аҳмад Дониш кўчасида, Хадра майдонида, Чирчиқ дарёсида қурилган кўприк ва йўл ўтказгич иншоотларнинг бунёд бўлишида унинг ҳам меҳнати сингган. Энди эса мамлакат тараққиётида муҳим аҳамият касб этувчи янги темирйўл қурилишида у бажараётган ишлар ёшлар ҳавас қилса арзийди.

Кўприксоз уста Йўлдош Муртозоев, монтажчи Ҳусан Хамроев, компрессорчи Юрий Авилов ҳам шулар меҳр билан қураётган ҳар бир кўприк иншоотида номларини мангуликка муҳрлашмоқда.

35-километрда эса Қаршидаги "Қурувчи" трестининг 36-таъмирлаш-қурилиш бошқармаси бунёдкорлари иши билан танишдик.

— Феврал ойидан буён шу трасса қурилишида ишлаяпмиз, — дейди скрейперчи Маъруф Тоштемиров. — Йўл ўтадиган жойларнинг баъзи қисмида 18 метр баландликкача тупроқ уюшга тўғри келяпти, — дейди у. — Баъзи жойларда эса темирйўл қаттиқ жинсли қатламлар, оҳактошлар, қирликлар ёнбағридан ўтади. Бундай жойларда тупроқ қатламини портлатиб, йўлўзан очяпмиз.

Йўлимиз Деҳқонобод тоғликлари сари юксалиб борарди. Темирйўл излари ҳозирча 32-километрга қадар ўрнатилибди. Олдинда эса пўлат из ётқизишга тайёрлаб қўйилган ва ҳатто эндигина тупроқ уюлаётган, қирликлар бағрини портлатиб, очилаётган йўл манзиллари учрарди. Бу жойлардаги қудратли техника воситаларини, қирликлар бағрида қурувчилар жойлашган вагон-уй қўрғонларни кўриб ҳайратингиз ошади. Мамлакат қудратини яна бир бор юракдан ҳис эта бошлайсиз.

* * *

Бу жойларнинг манзараси шу қадар гўзалки, асло қараб тўймайсан. Уфққа қадар поёни кўринмаган чўлу қирликларнинг бир ёни Қарши даштининг Амударёга қадар ястаниб ётган кенгликларига, яна бир ёни эса Кўҳитанг ва Ҳисор чўққиларига туташиб кетган. Юртимизнинг серёғин баҳор кезлари мана шундай бетакрор қиёфа касб этадиган сўлим гўшалари борлигини баногоҳ эндигина билиб қолгандай кўзларингизга ишонмайсиз. Табиат бағрида бутун вужудингиз яйраб, руҳингиз қафасдан озод бўлган қушдай енгил тортади. Сафардошимиз Алишербек йўлсозлар билан навбатдаги режаларини муҳокама этиб олаётган пайтда, биз шоир Исмоилжон Тўхтамишев иккаламиз янги темирйўлга гоҳ яқинлаб, гоҳ узоқлаб, гоҳ уни ўнгу чапдан кесиб ўтиб қоладиган Тарнасой бўйига тушиб кетдик. Қирғоққа энди етганимизда, қирликлар бағридан бизга азалдан таниш бир ажиб бўй ҳавога таралгандай бўлди. Бундоқ қарасак оёғимиз остида чўлпиёзлар гуллаб ётибди. Болалигини қайта топган одамдек, дарров улардан уч-тўрттасини авайлаб ердан суғуриб оламиз-да, оппоқ томирини чайнаймиз. Бу таъм шу қадар бетакрор ва ҳиди шу қадар нафиски, уни қаерда учратдим-а, деб ўйлаб қоласиз. Эсимда, ўтган йили Устюртга борганимизда, Ўрозбой Абдураҳмонов: "Буни чўл саримсоғи, дейдилар. Таъмини кўринг, бошқа бирор гиёҳда учратмайсиз",— деганди. Демак, бизнинг чўлпиёзимиз ўша Устюртнинг саримсоғи билан турдош экан-да. Лекин иккови икки хил тусда ўсади. Шуларни ўйларканман, атрофга бурилиб, Исмоилжонга қарадим. У ҳам чўлпиёзнинг бирини чайнаб, Бойсунтоғ чўққиларидан кўз узмай турарди. Исмоилжон мен томон бурилиб: "Бу манзараларга одам қараб тўймайди. Қандайдир мисралар тилингга қуйилиб келгандай бўлади. Айта бошласанг-да баногоҳ англаб қоласанки, бу шеър албатта Абдулла акадан бўлиб чиқади", — деди.

Исмоилжон шеър айта бошлади:

Ташна бу руҳимга шеър бўлиб кирди,
Мовий даралларда асрлик туман.
Шеър мени чаманлар сайрига бурди,
Саргашта этган ҳам ўша ёсуман.

Менда ҳам кўпинча шундай бўлади. Абдулла аканинг чинакам миллий шоир эканлигига яна бир бор тан берасиз. Унинг шеърияти юртимиз, она табиатимизнинг ўз ранглари, ўз туйғулари билан шу қадар уйғунлашиб кетганки, шоирнинг она табиат ҳақидаги қайси бир мисрасини тилга олманг, ўша чўллар, ўша қирлар, ўша тоғлар нафасини сезгандай, уларни кўз олдингизда қайтадан идрок этгандай бўлаверасиз.

* * *

Ниҳоят юксак тоғлар бўсағасидаги кенг супалик саҳнида қад кўтарган "Деҳқонобод" темирйўл бекатига етиб келдик. Бекат Тошгузар — Қумқўрғон йўлининг 56-километрида. Бу манзилдаги асосий бунёдкорлик ишлари ниҳоясига етай деб қолибди. Улкан қурилишнинг йирик қароргоҳи шу ерда жойлашган. Телефон, рациялар мунтазам ишлаб турибди. Қурилиш қароргоҳида янги темирйўл ўтадиган жойлар харитаси, амалга оширилаётган ва навбатдаги ишларнинг босқичлари ва кўламлари билан танишиб, унинг барча миқёсларини кўз олдингизга келтиришингиз мумкин.

Бу жойдаги барча ишларни Қаршидаги таъмирлаш-қурилиш трестининг кўчма механизациялашган колоннаси қурувчилари олиб боришмоқда. Қурилиш бошлиғи Музаффар Эшмаматовнинг айтишича, бу жойда шоҳбекатдан ташқари 64 оилага мўлжалланган, коттеж типидаги обод уйлар, маданий-маиший иншоотлар ҳам барпо этилади. Бу ишларга Ғанибобо Жониқулов ва Фазлиддин Файзуллаев етакчилигидаги ғишт терувчи ва пардозчилар бригадалари жалб этилган.

— Асосий эътиборимиз шу йилнинг охиригача Тошгузардан Деҳқонободга қадар ишчи поездлар ҳаракатини йўлга қўйишга қаратилган, — дейди ҳамроҳимиз, "Ўзбекистон темир йўллари" компаниясига қарашли капитал қурилиш ва техникавий қайта қуролланиш дирекцияси назоратчиси Алишер Очилов.

Бугун биз кўрган ва танишган иш миқёслари шундан далолат бериб турибди. "Тошгузар — Деҳқонобод" темирйўл тар-

моғининг "Қайирма", "Бўзахўр", "Жарқудуқ" бекатларида ҳам ана шу мақсадга тезроқ етишиш учун ишлар жонланиб кетган. Йўлсозларнинг гувоҳлик беришича, мазкур янги темирйўлнинг Бойсун ва Қумқўрғон оралиғидаги қисмида ҳам иш тезкорлик билан олиб борилаётган экан.

Бу бунёдкорлик ишларида Қарши — Термиз минтақавий темирйўл узилининг хизматлари катта. Узел раҳбарияти темирйўлчилар ва янги темирйўл қурувчиларининг самарали меҳнат қилиши учун барча шароитларни яратмоқда. Қарши ва Термиз шаҳрида замонавий шифохоналар, зарур тиббий ускуналар билан жиҳозланган поликлиникалар, болалар боғчалари, катталар ва болалар оромгоҳлари, обод маданият саройлари ишлаб турибди. Қаршидаги "Локомотив" спорт базасида эса миллий кураш, самбо, теннис, каратэ, қизлар учун аэробика спорт турлари билан шуғулланиш учун барча шароитлар мавжуд. Шунинг учун ҳам "Локомотив"чилар мамлакат миқёсидаги спорт беллашувларида ҳамиша муваффақиятли иштирок этиб келмоқда.

Энди бевосита янги қурилишдаги ишлар кўламига назар солсак, Вазирлар Маҳкамаси шу йил 24 январида қабул қилган "Тошгузар — Деҳқонобод — Қумқўрғон" янги темирйўл қурилишига доир қарорга биноан шу йилнинг ўзида давлат маблағи ва "Ўзбекистон темир йўллари" компаниясининг ўз маблағлари ҳисобига 1991 йилги нархларда йил охирига қадар 43,7 миллион сўмлик бунёдкорлик ишларини амалга ошириш кўзда тутилмоқда. Бунинг учун қурилишнинг 56,8 километрлик "Тошгузар — Деҳқонобод" ва 59,2 километрлик Бойсун — Қумқўрғон участкаларига 300 дан ортиқ турли механизмлар ва 450 га яқин мутахассислар сафарбар этилган.

... "Деҳқонобод" бекатидан тоғлар ортидаги манзилларга назар соларканмиз янги йўлнинг эртанги жамолини хаёлан тасаввур қилдик. Ўзбекистоннинг жанубий дарвозасига янги йўл — ўз йўлимиз орқали борамиз. Бу янги йўл ўтадиган манзилларда қанчадан-қанча янги қурилишлар бўй кўрсатади, янги корхоналар ишга тушади, янги конлар мамлакат истиқболи учун маҳсулот бера бошлайди. Обод

МУСТАҚИЛЛИК ИНШООТЛАРИДА

қўналғалар вужудга келади. Бу яратувчилик ишлари мустақиллик йилларида амалга оширилаётган шу сингари ўнлаб улкан қурилишларнинг бевосита мантиқий давомидир.

* * *

Мақола нашрга тайёрланаётган кунларда Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримовнинг Эрон Ислом Республикасига расмий ташрифи бўлиб ўтди. Ана шу ташриф чоғида имзоланган муҳим ҳужжатларнинг бугун биз ҳикоя қилган янги темир йўлга ҳам боғлиқ жиҳатлари борлигини ўқиб қувондик. Ташриф чоғида мамлакатимиз раҳбари Ислом Каримов ташаббуси билан Ўзбекистон, Афғонистон, Эрон ҳамда Ислом тараққиёт банки ва Осиё тараққиёт банки иштирокида "Трансафғон йўлаги"ни очиш лойиҳаси ишлаб чиқилаётгани эътироф этилди. Бу йўлак жанубий дарвозамиз — Термиз шаҳридан бошланиб, Афғонистоннинг Мозори Шариф ва Ҳирот шаҳарлари орқали Эрон ҳудудига туташади.

Биз ҳикоя қилган "Тошгузар — Бойсун — Қумқўрғон" темирйўли эса Термизни — Ўзбекистоннинг жанубий дарвозасини янада яқин қилади. "Трансафғон йўлаги" дастлаб йирик автомагистрал сифатида фаолият кўрсатади. Кейинчалик эса бу йўл билан бирга ҳозирги кунда Хайратон — Мозори Шариф оралиғида қурилаётган темирйўл тармоғини ҳам Ҳирот орқали Эрону Покистонга қадар давом эттириш истиқболлари ойдинлашади. Ҳозир Афғонистон ҳудудида коммуникация тармоқларини тиклашга жалб этилган Ўзбекистон кўприксозлари ўз фаолиятини кенг кўламда бошлаб юборишгани ҳам шундан далолатдир.

Демакки, Ўзбекистондан Ҳинд уммонига энг қисқа йўл билан чиқиш учун реал имкониятлар вужудга келаётир. Президентимизнинг Эрон Ислом Республикасига қилган расмий ташрифининг амалий натижаси сифатида Ислом Каримов, Муҳаммад Ҳотамий ва Ҳамид Карзай томонидан ушбу масалалар қамраб олинган Халқаро транспорт йўналишлари тўғрисидаги битимнинг имзоланганлиги фикримиз далилидир. Тарихий аҳамиятга молик бу ҳужжат Президентимиз бошлаган хайрли ташаббусларга кенг қанот берибгина қолмайди. Айни чоғда, бу, чин маънода, халқлар ва мамлакатларни янги тарихий шароитда улуғ бунёдкорлик ишлари орқали бирлаштириш учун ҳам янги имкониятлар очади. Ўзбекистоннинг жаҳон денгизларига чиқадиган йўли янада яқин ва қулай бўлади. Бугина эмас, кўпйиллик урушлардан силласи қуриган Афғонистон, унинг шимолий вилоятлари янги тараққиёт йўлига киради.

Не тонгки, ҳар бир ўзбекнинг бобомиз ҳазрат Алишер Навоийнинг руҳларини шод этиш — ул зотнинг Ҳиротдаги мақбараларини зиёрат этиб қайтиш имконияти вужудга келаётир.

Беш аср аввал қилган хайрли ниятларингиз рўёбга чиқадиган бўлди, азиз бобожон. Бу кунлар ҳаммамизга муборак бўлсин!

Мурод АБДУЛЛАЕВ

Суратларни Аида САИТОВА олган.

ТАРИХ ВА ТАҚДИР

Ҳамид ЗИЁЕВ, профессор

ИККИНЧИ ЖАҲОН УРУШИ ВА ЎЗБЕКЛАР

Гарчанд чор ҳукумати ағдарилган бўлса-да, лекин унинг мустамлакачилик сиёсати ва миллий зулми шўро давлати томонидан изчиллик билан давом эттирилди. Чоризм давридаги ҳақ-ҳуқуқсизлик, адолатсизлик, қирғин-барот ва миллий бойликларнинг таланиши энг юқори чўққига кўтарилди. Тарихда кўрилмаган бундай фожиаларнинг барчаси салтанатпарастлик ва коммунистик ғоянинг маҳсули эди, холос. XX аср 30-йилларида Олмонияда ҳокимиятни эгаллаган фашистларнинг ғояси ҳам улуғмиллатчилик ва салтанатпарастлик асосига қурилган эди. Уларнинг ирқчилик назарияси инсоният бошига не-не қирғин-баротларни келтирмади, дейсиз.

Фашистлар 1939 йилда Иккинчи жаҳон урушини бошлаб юбордилар. 1941 йил 22 июнда эса собиқ Совет Иттифоқига ҳужум қилдилар.

Ушбу уруш бир халқ ва бир мамлакатнинг бошига тушган офат бўлмай, умумжаҳон ҳаёти ва келажагини барбод этувчи даҳшатли ҳодиса эди. Шу муносабат билан Ўзбекистоннинг бу урушдаги иштироки қандай бўлган, деган савол туғилиши табиийдир.

Ўзбекистон мудофаанинг моддий эҳтиёжини таъминлашда олдинги сафларда туриб, нимаики зарур бўлса, барчасини аямай сарфлади. Чунончи, уруш йилларида аҳоли томонидан мудофаа жамғармасига 649,9 милён сўм нақд пул, 4 миллиард 226 милён сўм заём пули, 52,9 кило олтин ва кумуш топширилди. Армияга 7 518 800 гимнастёрка, 2 636 700 пахталик, 2 221 200 этик ва кўнжли ботинка юборилди. Енгил саноат вазирлиги корхоналари томонидан фронтга 246 918 700 сўмлик маҳсулот жўнатилган.

Қийинчилик ва хомашё етишмаслигига қарамасдан, Тошкент тўқимачилик комбинати фронт учун 410 милён метр газлама ишлаб чиқарди. Шунингдек, кўп миқдорда озиқ-овқат маҳсулотлари жўнатилди. Чунончи, 1 282 000 тонна ғалла, 482 000 тонна картошка ва сабзавот, 1000 тонна полиз маҳсулоти, қуруқ ва ҳўл мевалар шулар жумласидандир. Фақат 1941 йилнинг иккинчи ярмида 59 минг бош от фронтга олиб кетилди. Республиканинг ҳар бир вилояти, шаҳар ва тумани ҳамда айрим шахслар жангчиларга ёрдам қўлларини чўздилар. Масалан, 1942 йилнинг бошларида Бухоро вилоятидан 4059 жуфт иссиқ кийим, 9380 жуфт жун пайпоқ ва қўлқоп, 5660 қалпоқ, 2750 шим, 3000 пўстин, 18,5 минг литр вино, қуруқ мевалар олинди. 1943 йилнинг бошларида Ленинградга Андижон вилоятидан 7884 кило ун ва буғдой, 5496 кило ёрма буғдой, 1160 кило гуруч, 418 бош қўй, 8510 кило қуруқ мева, Қорақалпоғистондан 224916 сўм нақд пул, 21614 кило буғдой, 5819 кило гўшт, 3700 кило гуруч жўнатилди. Қорақалпоғистондаги Мўйноқ балиқ комбинатидан 20 милён банка гўшт ва балиқ консерваси олинган эди. Сурхондарё ва Тошкент вилоятлари ҳам жангчилардан ҳеч нимани аямадилар. 1942 йилнинг кузида Сурхондарёдан 5998 бош қорамол, 18 тонна асал, 28 тонна ёғ, 31 тонна қуруқ мева, 3000 литр вино олинди. Тошкентдан 52 вагонда озиқ-овқат маҳсулотлари юборилди. 1943 йили Сурхондарё вилояти фронт эҳтиёжлари учун 14 милён сўм нақд пул, 330 тонна гўшт ва ёғ, 530 тонна буғдой, 180 тонна қуруқ мева, 33168 дона тери топширди.

Кийим-бош ва озиқ-овқат маҳсулотларини Самарқанд, Наманган, Хоразм ва бошқа вилоятлар ҳам фронтга жўнатиб турганлар. Шунингдек, ҳукумат вакиллари томонидан вагонларда катта миқдорда совғалар олиб кетилганлиги ҳақида маълумотлар мавжуд. Масалан, 1942 йили республиканинг бир гуруҳ вакиллари Ленинградга 600 вагон ун ва гўшт, 100 вагон гуруч, 60 вагон қуруқ мева олиб борганлар.

Урушнинг тўрт йили давомида Ўзбекистон давлатга 4 806 000 тонна пахта, 54067 тонна пилла, 1 066 000 тонна ғалла, 195 000 тонна шоли, 108 000 тонна картошка, 374 000 тонна сабзавот ва ҳўл мева, 35289 тонна қуруқ мева, 57444 тонна узум, 1 593 000 тонна гўшт, 5 286 000 дона тери топширгани маълум. Улар ҳам мудофаа эҳтиёжларига сарфланган, албатта. Бундан ташқари, уруш йилларида Ўзбекистон аҳолиси мудофаа жамғармасига жами 649 900 000 сўм нақд пул ўтказиб берган.

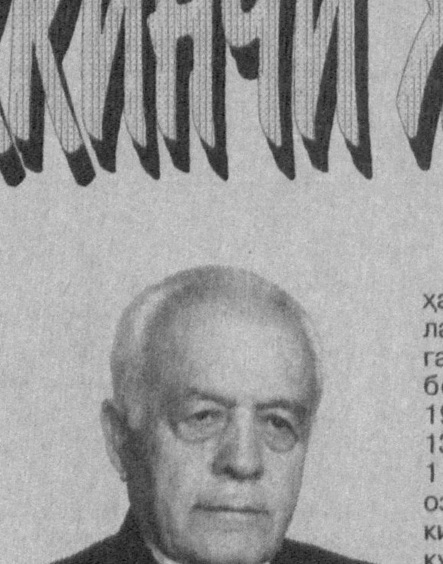

Ўзбек халқи ҳарбий хизматчиларнинг оилаларига ҳам катта ёрдам берган. Чунончи, 1943 йили уларга 13 858 500 сўм пул, 1 308 400 кило озиқ-овқат, 20 750 кийим-бош, 40 000 кубометр ёқилғи, 73 500 пуд ғалла, 10 000 бош қўй, 2000 бош қорамол топширилган, 350 уй қуриб берилган. Шунингдек, ўзбек халқи Россия, Украина, Белоруссия, Молдавия ва бошқа жойлардан кўчириб келтирилган ўн минглаб кишиларга бошпана бериб, меҳрибонлик ва ғамхўрлик намуналарини кўрсатди. Жанг бўлаётган ҳудудлардан кўчирилган бир милён эркагу хотин ва бола бошпана, кийим-бош ва озиқ-овқат билан таъминланди. 200 минг етим боланинг талай қисмини ўзбек оилалари ўз қарамоғларига олдилар, фарзандларидан кам кўрмай тарбияладилар. Ўзбек халқи жангга кетган турли миллат вакилларининг оилаларидан ҳам моддий ёрдамини аямади. Минглаб болалар Болалар уйларига жойлаштирилди. Давлат томонидан берилган ёрдам етарли бўлмагани учун ўзбек халқи уларни иқтисодий жиҳатдан қўллаб-қувватлаб турди. Ўзбекистон 113 ҳарбий касалхона — госпитални ҳам оталиққа олди.

1943 йилнинг ўзида ҳарбий хизматчиларнинг оилаларига 24 милён сўм нақд пул, 300 минг кийим-кечак, 50 минг бош қорамол, 40 минг центнер ғалла, 20 минг центнердан ошиқ сабзавот берилди.

Ўзбекларнинг талай қисми "Ишчи батальони"га — Россияга сафарбар қилинди. Уларнинг орасида 16 ёшдан ошган ва ҳунар билим юртини тамомлаган ёшлар ҳам бор эди. 1943 йилга тегишли маълумотда кўрсатилишича, "Ишчи батальони"дагиларнинг сони 155 минг кишидан иборат бўлган. Уларнинг ёши асосан 40-50 ва ундан ҳам ортиқроқ эди. Кўпчилиги қишлоқ аҳолиси ҳисобланиб, рус тилини билмаслиги ва совуқ ҳавога мослашмагани орқасида кўп қийинчилик ва машаққатларни бошдан кечирган. Яшаш шароитларининг оғирлиги ва ўзларининг эскирган кийимларида ишлашлари оқибатида ниҳоятда азоб-уқубат чекканлар. Мен ўзим Сибир госпиталида даволанаётганимда, ўлкамиздан борганларнинг гадойчилик қилиб юрганлигининг гувоҳи бўлганман. Уларнинг соч-соқоллари ўсган, кийимлари ямалган ва кир босган эди. Уларнинг айтишига қараганда, очлик ва касалликдан ўлаётганлар оз бўлмаган. "Ишчи батальони"даги кишилар Урол, Қарағанда, Куйбишев, Саратов, Горкий, Омск, Новосибирск, Москва, Тула, Ярославл, Красноярск, Хабаровск, Кемерово, Челябинск, Свердловск, Перм, Иркутск, Архангелск, Бошқирдистон, Татаристон, Удмуртия ва бошқа жойлардаги саноат корхоналари ва конларда ярим оч ҳолда меҳнат қилганлар. Ким қанчаси она юртидан узоқ жойларда кафансиз кўмилганлар.

Фашистларнинг тор-мор қилинишида Ўзбекистонда уруш йилларида ишлаб чиқарилган қурол-аслаҳалар катта аҳамият касб этди. Саноатнинг асосий қисми ҳарбий қурол ишлаб чиқаришга йўналтирилиб, улар жанг майдонига узлуксиз юбориб турилди. Айрим маълумотларга кўра, 2100 самолёт, 17342 самолёт мотори, 17100 миномёт, 27 000 танкка қарши отадиган замбарак қисмлари, 60 000 ҳарбий кимёвий анжом, 22 милён мина, 560 000 снаряд, 2 милён 318 минг авиация бомбаси, 1 милён дона граната, 100 чақиримдан зиёд сим, дала радиостанциялари, танк ва самолётлар учун 3 милёндан ортиқ радиолампа, 5 бронепоезд, 18 ҳарбий-санитар ва ҳаммом ўрнида фойдаланиладиган ҳамда кир ювиладиган поезд, 2200 кўчма ошхона олиб кетилди.

Шунингдек, ўзбек халқининг шахсий пуллари ҳисобидан тайёрланиб, жанг майдонига юборилган қурол-аслаҳалар ҳам кам бўлмаган. Масалан, танк колонияси ва авиаэскадирилия қуриш учун аҳолидан 320 000 000 сўм тўпланган.

Ўзбекистон 1943 йили немис-фашистларидан озод қилинган ҳудудларга ёрдам беришни бошлаб юборди. Масалан, мазкур йилнинг октябрида Ўзбекистондан Белоруссия, Украина ва Россиянинг душмандан тозаланган ерларига 800 нафар врач сафарбар қилинди. 1944 йилнинг биринчи ярмида эса Украинага 300 тонна ғалла, 8300 бош қорамол, 6700 бош қўй жўнатилди. 1943-44 йилларда озод этилган шаҳару қишлоқларга Қорақалпоғистондан 45 800 000 бош қорамол ва қўй юборилди.

Тошкент темирйўлчилари вагонларда турли хил жиҳозларни юбордилар. Собиқ Сталинградни тиклаш учун 350 нафар қурувчи борди. Хоразмликлар Харковга ҳар хил қишлоқ хўжалик техникасини жўнатдилар. 1943 йил август ойида республикадан озод қилинган жойларга 1152 трактор, 25 комбайн, 1138 омоч, 38 сеялка олиб кетилди. Сентябр ойининг охирларида озиқ-овқат маҳсулотлари ва жиҳозлар тўлдирилган 374 вагон жўнатилди. 12 октябрда Украинага 450 вагонда совғалар билан бирга 300 тонна ғалла, 8300 бош қорамол, 10 минг жуфт оёқ кийим, 200 минг газлама моллари, касалхона, мактаб ва радиоузеллар учун жиҳозлар юборилди.

Воронеж ва Курск шаҳарларига 275 бош қорамол, 72 тонна ғалла, 24 тонна қуруқ мева олиб кетилди. Булардан ташқари, республика бўйича 300 тонна ғалла, 180 тонна қуруқ мева, 10 минг жуфт оёқ кийим, 200 минг метр газлама, 2600 минг сўм нақд пул, юк машинаси, телефон станцияси жўнатилди. Украина учун 350 трактор, 200 автомашина, 50 комбайн, 1500 омоч берилди. Ставропол ўлкасига 1142 трактор, 400 сеялка 1142 нафар агроном ва ҳайдовчиси билан жўнатилди. Озод қилинган жойларга Сурхондарё, Қашқадарё ва Бухоро вилоятлари 50 минг бош қўй ва 190 минг бош қорамол юборган. Шунингдек, немис-фашистларидан тозаланган республика ва вилоятларга 1944 йили 100 000 китоб совға қилинган эди.

1943-44 йилларда озод қилинган ерларга Ўзбекистондан 13 000 дан ортиқ темирйўл мутахассиси, ҳунар билим юртларидан 15 000 ёш йигит собиқ Ленинград, Киев ва Дунайга йўл олди. Ўзбек халқининг озод қилинган жойларга кўрсатган ёрдами аслида сероб. Аммо умумий тушунча учун келтириб ўтилганлари етарли, деб ўйлайман. Ўзбекистон саноат соҳасида ҳам катта ишларни амалга ошириб, Россия, Украина ва бошқа жойлардан кўчириб келтирилган ўнлаб корхоналарни жойлаштириб, уларнинг ишчи-хизматчиларини бошпана ва озиқ-овқат билан таъминлади.

Ўзбекистонда ҳарбий соҳада ҳам беқиёс ишлар амалга оширилди. Хусусан, республикада 15 дивизия ва бригада тузилиб, уларда ўзбеклар салмоқли ўринни эгалладилар. Ўша ҳарбий қисмлардан ташқари ўн минглаб навқирон йигит ҳаракатдаги армия сафларига юборилди. Тошкентдаги ҳарбий билим юртлари фронт учун бир неча минг командир ва сиёсий ходимларни тайёрлади. Урушнинг дастлабки ойларида Тошкент шаҳрининг ўзидан 100 минг йигит ва қисман аёллар ҳарбий хизматга жалб қилинди. Айрим маълумотларга кўра, Ўзбекистондан бир милён киши фронтга олинган. Бироқ бу рақам унчалик тўғри эмас, деб ҳисоблайман. Чунки Олмонияда тузилган "Туркистон легиони" 1 милён 800 минг кишини ўз ичига олган. Бу легионнинг раҳбарларидан бирининг сўзича, унинг таркибида тожик, қозоқ, туркман ва қирғизлардан ташқари ўзбеклар ҳам бўлган. Маълумки, жанг майдонларида ярим милёнга яқин ўзбек ҳалок бўлиб, қолган ярим милёни ватанига қайтган. Бу икки рақам бир-бирига қўшилса, бир милён бўлади. Энди "Туркистон легиони"дагилар ҳисобга олинса, жангга тортилган ўзбекларнинг сони анча ошиб кетади.

Ўзбеклар Украина, Белоруссия, Москва, Сталинград, Кавказ, Қрим, Курск, Днепр, Марказий ва Жануби-шарқий Европадаги жангларда қатнашиб, Берлингача бордилар. Шунингдек, Япония билан урушда иштирок қилдилар, партизан урушларида мардонавор курашдилар.

Шу тариқа ўзбек халқи Иккинчи жаҳон урушида фашистларни тор-мор этишга молини ҳам, жонини ҳам тикди. Бамисоли топган битта нонини тўртга бўлиб, биттасини ўзига, қолганини бевосита фронтга, сўнг республикага кўчириб келтирилганларга, жангга кетганларнинг оилаларига, ҳарбий госпиталларга, фашистлардан озод қилинган ҳудудларнинг оч-ночор аҳолисига берди. Айни пайтда бир милёндан ошиқ фарзандлари фашистларга қарши жангларда мардонавор курашди. Улардан бир неча юз минг киши ҳалок бўлди ва жароҳатланди. Айни пайтда ўзбеклардан тузилган "Ишчи батальон"лар Россия ва бошқа турли жойларда фронт учун фидокорона меҳнат қилдилар.

Бевосита жангларда 27 000 000 кишининг ёстиғи қуриган, бошқа талофатларни ҳам қўшганда 30 000 000 киши нобуд бўлган Иккинчи жаҳон уруши ўзбек халқига ҳам беқиёс катта талофат келтирди. Минглаб аёллар бева ва болалар етим бўлиб қолдилар. Ота-оналар фарзандлари доғида қайғу-алам билан бу дунёдан кўз юмдилар. Уруш йилларида чек-чегараси йўқ харажатлар халқни шу даражада қашшоқлаштирдики, таърифлашга қалам ожизлик қилади. Қанчадан-қанча одамлар очлик ва касалликлардан ўлди. Уруш ўзбек халқининг бор-йўғидан тамомила айирди, кўрпа-ёстиғи, бошқа рўзғор анжомларидан мосуво бўлди, уй-жойи харобага айланди, оч ва юпун бўлиб қолди. Очарчилик ва касалликлар қишлоқларда авжига миниб, кўп одамларнинг ёстиғини қуритди. Болаларнинг орасида ҳам ўлим кўп учрарди. Бироқ шўро давлатининг эътиборсизлиги туфайли уруш вақтида орттирилган қийинчилик ва азоб-уқубатлар тамомила бартараф қилинмади. Айниқса, уруш ногиронларининг қадр-қиммати ўрнига қўйилмай, улар ўз ҳолига ташлаб қўйилди.

Хуллас, уруш йилларида машаққатли меҳнат ва азоб-уқубатдан бошқа нарсани кўрмаган одамларнинг кўпчилиги қайғу-алам гирдобида жон бердилар. Шунга ўхшаш уруш қатнашчиларининг талай қисми ёруғ кунларни кўрмади. Бироқ шуни унутмаслик керакки, ота-боболаримиз мисли кўрилмаган азоб-уқубатлар ва талофатлар ҳисобига бутун инсоният бошига тушган офатни бартараф қилишга улкан ҳисса қўшиб, жаҳон тарихида ўчмас из қолдиришди.

Бугун Мустақиллик шарофати ила ўша мудҳиш уруш йилларининг азобини тортган ва тирик қолган бахтли кишилар ҳаёт гаштини суриш шарафига муяссар бўлдилар. Мен ҳам шулар жумласиданман. Шахсан Юртбошимиз Ислом Каримовнинг ташаббуси билан уруш қатнашчилари ва меҳнат фахрийларининг қадр-қиммати ўрнига қўйилиб, иззат ва ҳурмат кўрсатилмоқда. Жанг майдонларида ҳалок бўлганларнинг рўйхатини ўз ичига олган кўп жилдлик "Хотира" китоби чоп этилди. Хотира майдонида ажойиб мажмуа қурилиб, ҳалок бўлган ҳар бир инсоннинг номи зар ҳарфлар билан битилди. Республиканинг бошқа шаҳарларида ҳам Хотира ёдгорликлари қад ростлади.

Ўйлайманки, Биринчи ва Иккинчи жаҳон урушлари келтирган даҳшатли оқибатлар, умуман уруш фожиаси ҳақидаги мулоҳазаларимиз ҳозирги авлодлар учун фойдадан холи бўлмайди. Зеро, улар билан танишган ҳар бир шахс бугун озод юртимизда ҳукм сураётган тинчлик ва барқарорликнинг қадрига етиши керак.

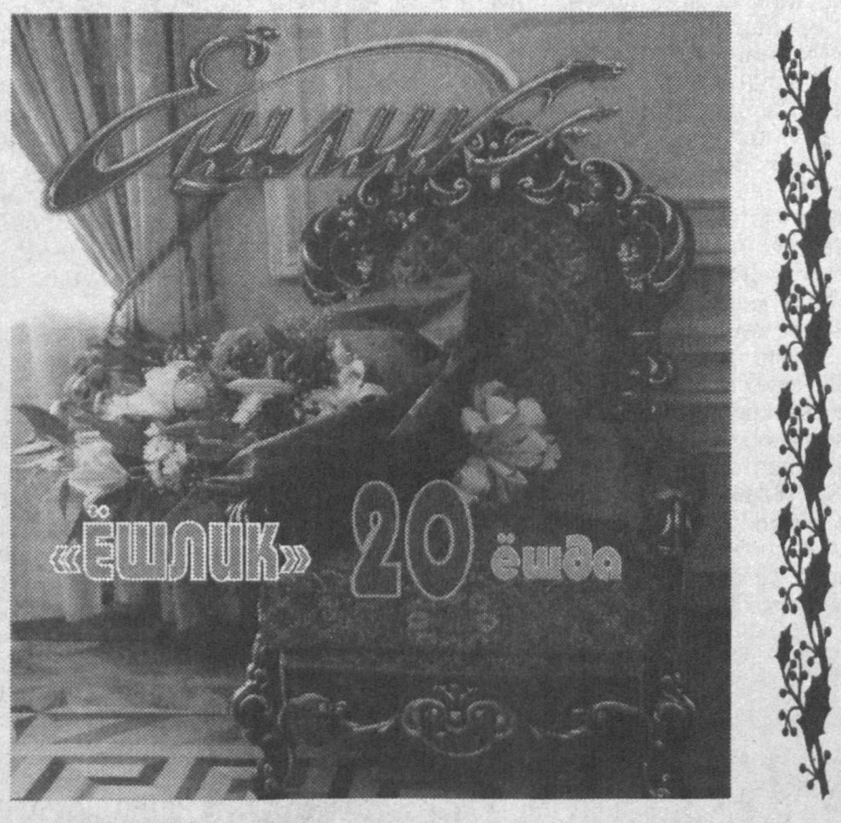

Эркин ВОҲИДОВ,
Ўзбекистон қаҳрамони, халқ шоири

МАСРУР ХОТИРАЛАР

Ўтган асрнинг 60-йилларида жамиятга озгина "илиқ"лик кирди. Сталин ва унинг ҳамтовоқлари танқид остига олингач, бутун собиқ Иттифоқ бўйлаб бир қур демократик эпкин эсиб ўтгандай бўлди. Адабиётда ажабтовур жонланиш бошланди. Айнан адабиётдаги жонланишлар тоталитар тузум раҳнамоларининг тағин ғашини қўзғади. Ҳатто, айтиш мумкинки, чўчитиб юборди. Улар яна ҳамма ёқни, ҳамма соҳани темир чангалларига олишга киришдилар.

Худди шу даврда ўзбек адабиёти ҳам ажиб бир янгиланишни, ажиб бир юксалишни бошидан кечирганди. А.Орипов, Ў.Ҳошимов, О.Матжон, Ш.Холмирзаев, Ў.Умарбеков каби истеъдодли қаламкашларнинг пайдо бўлиши адабиётимиз бўстонига тоза, муаттар бўй олиб кирганди. Худди шу йиллардаёқ ёш, дадил ижодкорларнинг асарларини чоп этиш учун янги бир нашрга, янги бир журналга эҳтиёж сезгандик. Ниҳоят, республика раҳбарларига ниятимизни билдирдик. Бироқ ҳамма масалалар барибир марказда, Москвада ҳал бўларди. Бизнинг орзуимиз, хоҳиш-иродамиз анча пайтгача эътиборсиз қолиб кетди. Лекин биз чекинмай янги бир нашрни ташкил этиш учун баҳоли қудрат курашиб юравердик. Ниҳоят, 80-йилларга келиб орзуимиз ушалгандай бўлди. "Ёшлик", деб аталадиган журналимизга рухсат олдик. Ҳа, фақатгина рухсат олдик. Ҳали ҳеч ким, ҳеч бир ташкилот келажаги номаълум бўлиб турган янги нашрга моддий кўмак беришни, ўз "паноҳига" олишни истамас эди. Ўша кезлар мен Ёзувчилар уюшмасининг ёшлар билан ишлаш бўлимида бош-қош эдим. Шу сабаб бўлдими ё янги нашр ташкил этиш борасида андаккина кўп гапириб юборганим бўлдими, ҳар қалай, номидан бошқа ҳеч вақоси йўқ "Ёшлик" журналига мени бош муҳаррир этиб тайинлаб қўйишди. Иш, ташвиш бошланиб кетди. Аввалига таҳририятимиз Ёзувчилар уюшмасининг яккаю ягона мажлислар залига муваққат жойлашди. Нечоғлик илҳом билан ишлаб ўтирган бўлишимизга қарамай, бирор-бир мажлис ё йиғин бошлангудек бўлиб қолса секингина таҳририятни, яъни мажлислар залини бўшатиб қўярдик. Шу алфозда бир йилдан зиёд фаолият кўрсатдик. Сўнг, "журналлар корпуси", деб аталадиган маълум ва машҳур бинога бир амаллаб кўчдик. Ялиниб-ёлвориб, гоҳ у раҳбарнинг, гоҳ бу раҳбарнинг тинчини бузавериб, охири, ҳар бир қаватдан битта-биттадан хона ундирдик. Арзимаган маслаҳат, майда-чуйда топшириқлар учун ҳам қаватлар аро бўзчининг мокисидек қатнашимиз бошланди.

"Ёшлик" журнали мунтазам ҳар ойда чиқа бошлади. Шароитнинг ноқулайлигига, мафкуравий раҳбарларнинг зуғумларига қарамай илҳому завқ-шавқ билан ишлардик. Мен журналнинг бош муҳаррири сифатида, албатта, унинг ҳар соҳада рисоладагидеккина бўлишига жавобгар эдим. Аммо мен янги нашр атрофига янги талантларни, санъаткорона бадиият пардасига ўраб, исёнкорона, дадил фикрларни, ғояларни ўртага ташлай оладиган ижодкорларни йиғишни истардим. Баҳоли қудрат шу ниятимга етишдим, деб бемалол айтишим ҳам мумкин. У.Азимов, Х.Султонов, Э.Аъзамов, М.Муҳаммад Дўст, Ш.Раҳмон, Х.Даврон каби ҳурфикр, истеъдодли ёшлар "Ёшлик" журналининг мактабидан ўтган, илк асарларини шу нашр саҳифаларида чоп эттириб эл-юрт назарига тушган, десак муболаға бўлмас. Бироқ бу ёш, дадил сўзли қаламкашларнинг ҳар бир қораламасини "Ёшлик" журнали саҳифаларига олиб чиқиш осон кечмади. Матбуот цензураси, мафкуравий раҳбарлар асабларимизни бузиб, қонимизни ичарди. Ўшандай "ғоявий ясовул"лардан бири менга бот-бот такрорларди: "Ўртоқ Воҳидов, мен кўпроқ сизни ўйлаяпман, менга азиз бошингизнинг омонлиги керак. Сиз яхши шоирсиз..."

Албатта, бу хил таъкидларда меҳрибончиликлардан кўра таҳдид, айёрлик устунлиги яққол сезилиб турарди.

Лекин мен бир ижодкор сифатида, рост сўзни, гўзал бадиий сўзни қадрловчи бир қаламкаш сифатида улар хоҳлагандай журнал қилишни истамасдим. Ўша даврнинг таомилига кўра чоп этилиши кўзланаётган материалнинг икки жойига имзо чекиб бутун жавобгарликни ўз бўйнимга олардим. Журналнинг ҳар бир чиқиши гўзал, бадиий пишиқ, исёнкор руҳли асарларга бой бўлиб бораётганини кўриб қувонардим.

Ниҳоят, "Ёшлик" журнали эл-юрт севиб ўқийдиган, сондан-сонгача орзиқиб кутадиган, ғоят катта ададли нашрга айланди.

Мана, севимли журнал бугун йигирма баҳорни қаршилабди. Мен истардимки, "Ёшлик" журнали ўз ўқувчилари юрагида ҳамиша ёшликдек завқ-шавқ, илҳом бағишлаб юраверсин.

Абдулла ОРИПОВ,
Ёзувчилар уюшмаси раиси, Ўзбекистон қаҳрамони.

МУНОСИБ КЎМАКЧИ

Мустақилликдан ўн йил аввал мазкур журнални юзага келтириш осон иш бўлмагани маълум гап. Сабаби ўшанда собиқ мустабид тузум айни куч-қудратга тўлган, шўро мафкураси ҳар тарафдан ажриқдай қисиб турган ва айни чоғда уларнинг назарида Ўзбекистондай мундайроқ республикада тағин бир нашр очиб, унинг оғзига пойлоқчилик қилиб туриш ёқимсиз иш бўлгани ҳам табиий бир ҳол эди. "Ёшлик" журнали дунё юзини кўргач, унга элимизнинг ардоқли шоири Эркин Воҳидов муҳаррирлик қилди. Журнал қисқа фурсатда ўқувчилар кўнглини забт этди, адабиёт мухлисларининг севимли нашрига айланди. Илғор фикрли шоиру ёзувчилар ўз асарлари орқали собиқ мустабид тузумга гоҳ пинҳона, гоҳ ошкора қарши эканликларини изҳор этишарди. Бошқа талай нашрлар сингари "Ёшлик" ҳам эл-юртимиз зор-интизор кутган истиқлол йўлида қўлидан келганча камарбаста эканини билдириб турди. Ўтган аср 80-йилларининг охири, 90-йилларнинг бошида журнал саҳифаларида жасоратли чиқишлар бўлганига ҳам гувоҳмиз.

"Ёшлик" аввалдан савияси баланд, сўз санъатини қадрловчи, талабчан журнал бўлганидан унча-мунча ижодкор унинг назарига тушавермасди. Ҳозирги муваққат иқтисодий қийинчиликларга қарамай у ўз обрўсини сақлаб қолишга ҳаракат қилмоқда. Мустақиллик йилларида ёш адиб Тўхтамурод Рустамнинг "Капалаклар ўйини", Уйғун Рўзиевнинг "Атиргул", Исмоил Шомуроднинг "Икки изқувар" романларини ўқувчилар ҳукмига ҳавола этди.

Президентимизнинг ташаббуси билан таъсис этилган Зулфия номидаги давлат мукофоти соҳиблари Гулжамол Асқарова, Гулчеҳра Зокироваларнинг ҳам дастлабки шеърлари ушбу журнал саҳифаларида эълон қилинган эди. Ёзувчилар уюшмаси ва Жиззах вилояти ҳокимлигининг ташаббуси билан ҳар йили Жиззахнинг сўлим гўшасида ўтказиладиган анъанавий Зомин семинарида кўплаб ёш истеъдодлар кашф этилади. Табиийки, уларнинг ҳам номлари даставвал шу журнал орқали кўринади.

Давлатимиз, хусусан, Президентимиз ҳозирги "Камолот" Ёшлар ижтимоий ҳаракати тузилганда унинг зиммасига бениҳоя ижтимоий вазифалар юклаш билан бирга етарли иқтисодий имкониятлар ҳам берган эди. Шу боис нафақат бошқаларнинг, ёшларнинг ҳам маънавий мулки ҳисобланмиш "Ёшлик" журналига "Камолот"нинг ҳам эътибори керак эканини кези келганда тағин эслатиб қўйяйин. "Камолот"нинг зукко раҳбарлари бундан бошқа маънавий масалаларда, мустақилликни мустаҳкамлашдек умумий юмушимизда ёзувчилар билан камарбаста бўлишса фойдадан холи бўлмайди. Зеро, улуғ ишда ёзувчилар ва ёшлар бошқа-бошқа юмушни амалга ошираётганлари йўқ, ватан равнақига ҳисса қўшиш ҳаммамизнинг бирдай бурчимиздир.

Журнални йигирма ёши билан барча уюшма аъзолари номидан самимий қутлайман. Юртимизда ижод этаётган ижодкорларнинг энг сара асарларини ўз саҳифаларида мунтазам ёритиб, барчамиз интилаётган буюк ишимизда муносиб кўмакдош бўлиб юрсин, деймаn.

Аслида ҳеч бир нашрнинг обрўйини унинг ёши белгиламайди. Шундай эса-да, ҳар бир газета ёки журнал ташкил бўлганига фалон йил тўлибди деса, унинг ашаддий ўқувчиси худди бир яқин одамининг туғилган кунини эшитгандай ширин энтикади, ҳаяжонланади.

Бугун ҳам "Ёшлик"нинг асл мухлисларига, садоқатли муаллифларига унинг 20 ёшга тўлганини бирров эслатиб қўймоқчимиз.

Ҳа, азиз ва қадрдон журналимиз бугун нақ 20 ёшга кирди! Навқирон ёш!

Йигирма йил ичида журнал ўзининг юзлаб муаллифларига эга бўлди. Балки минглаб янги номларни кашф этгандир. Бу рақамнинг катталиги унчалик муҳим эмас. Адабиёт сон-саноқни, китобларнинг семизлигини эмас, асл истеъдодни, садоқатни, чидам-сабот, илмни хуш кўради.

Шу маънода "Ёшлик" журнали чин адабиётга қадрдон бўлиб яшади, ҳар қандай қийин иқтисодий шарт-шароитларда ҳам унга бевафолик қилмади.

Фақат истеъдод билан битилган шеър, достон, ҳикоя, қисса, ромaнгина адабиётнинг жон томири эканини ҳис этиб яшади.

Журналга даставвал элимизнинг суюкли шоири Эркин Воҳидов раҳбарлик қилди. Ўша даврда шу нашр орқали Мурод Муҳаммад Дўст, Тоғай Мурод, Хайриддин Султонов, Ғаффор Ҳотамов, Эркин Аъзам, Аҳмад Аъзам, Хуршид Дўстмуҳаммад, Нормурод Норқобилов, Набижон Боқий, Нурулло

Собир ЎНАР

НАВҚИРОНЛИК

Отахонов сингари ёзувчиларимиз, Хуршид Даврон, Шавкат Раҳмон, Усмон Азим, Икром Отамурод, Муҳаммад Раҳмон, Азим Суюн, Йўлдош Эшбек, Сулаймон Раҳмон, Муҳаммад Юсуф, Сирожиддин Саййид, Мирзо Кенжабек, Тилак Жўра ва бошқа қатор ўтнафас шоирларимиз довруғ таратишди.

Замонавий ўзбек насри мулкига айланган "Галатепага қайтиш", "От кишнаган оқшом", "Саодат соҳили", "Ёзнинг ёлғиз ёдгори", "Қудуқ тепасидаги ой" каби асарлар дунё юзини кўрди.

Ўзбекистон халқ шоири Омон Матжон халқнинг руҳиятида мустақилликка бўлган интилиш, ҳаракатлар кучайган даврда бош муҳаррир бўлди. Журнал адади 400 минг нусхагача кўтарилди.

Гарчи асарларда публицистик руҳ кучайган бўлса-да, халқнинг тил, эътиқод, давлат суверенитети тўғрисидаги дарди фикрнинг ошкора минбарига айланди.

Мустақиллигимизнинг дастлабки йилларида Ўзбекистон халқ ёзувчиси Тоҳир Малик, сўнгра истеъдодли адиб Ғаффор Ҳотамовлар муҳаррирлик қилишди. Бу йилларда ҳам журнал мундарижаси бойиди, мазмунан янги рукнлар пайдо бўлди.

Мустақиллик барча нашрлар қатори "Ёшлик" учун ҳам ҳар жиҳатдан қонуний ҳуқуқлар берди. Иқтисодий жиҳатдан ҳам эркинликка эришилди. Ғоявий тазйиқ, кўрсатмалардан холи бўлди. Бугун журнал мустақил Ўзбекистон давлати қонунлари мустаҳкамлаб берган барча ҳуқуқлардан тўла фойдаланиб яшамоқда. У адабиётимизнинг янги вакиллари майдонга чиқиши учун каттакон бир дарбоза вазифасини бажарди ва бажаряпти.

Навқирон носирларимиз Шойим Бўтаев, Назар Эшонқул, Тўхтамурод Рустамов, Абдуқаюм Йўлдошев, Қўчқор Норқобил, Шодиқул Ҳамроев, Уйғун Рўзиев, Исажон Султонов, Луқмон Бўрихон, Зулфия Қуролбой қизи, Баҳром Рўзимуҳаммад, Чоршаъм, Абдували Қутбиддин, Эшқобил Шукур, Аъзам Ўктам, Равшан Файз, Зулфия Мўминова, Абдул Жалил, Азиз Саид, Ҳалима Аҳмедова, Зебо Мирзаева, Фахриёр, қолаверса, Гулжамол Асқарова, Хосият Рустамова каби шоиру шоираларимиз ижодини халққа таништиришда асосий минбарлардан бири бўлди.

Адабиёт боғи нақадар гўзал бўстон бўлгани билан у ўзига мудом анвойи гуллар излайди. Топади ва... йўқотади ҳам. Бугун биз мазкур журналнинг бир вақтлар шеърият бўлимини бошқариб ўз ҳиссаларини қўшган Шавкат Раҳмон ва Равшан Файз, бу бўстонда мушк-анбар бўйларини тарата туриб тўсатдан сўлган гуллар: Муҳаммад Юсуф, Тилак Жўра, Аъзам Ўктам, Чори Аваз, Ҳамза Имонбердиев сингари муаллифларимиз руҳлари қошида бош эгамиз, жойлари жаннатдан бўлсин деймиз.

"Ёшлик" бундан буён ҳам ёшлар ижодининг камол топишига, алал-оқибат адабиёт равнақига ўзининг муносиб ҳиссасини қўшаверади.

Одил ЁҚУБОВ, Ўзбекистон халқ ёзувчиси

ЁЗАР ГАЛИНГ КЕЛДИ

"Ёшлик" журналининг таъсис этилиш жараёни кечагидай эсимда. Шўро замони эди, Москванинг қовоғидан қор ёғиб турар, улардан мафкурага таааллуқли бирор нашр чоп этиш учун рухсат олиш, бу — турган-битгани ғурбат эди. Ахир, бунинг учун ҳам шахсан "генсек"нинг рухсати керак эди-да.

Аммо, айтишим жоиз, бу журналнинг дунёга келиши нафақат ўзбек адиб-шоирлари, балки бутун халқимиз ҳаётида чинакам воқеа эди. У халқ орасига тез сингишди, кўп ўтмай юз минглаб нусхада чиқа бошлади. Эҳ-ҳе, бу журнал 20 йилдан бу ёғи қанчадан-қанча ёш шоиру ёзувчиларни танитиб улгурмади, дейсиз. Ўшанда қисса, ҳикоялари чиқа бошлаган ҳаваскор ёзувчиларнинг кўпи бугун каттакон адиб, илк шеърларини елиб-югуриб чоп эттиролмай юрганларнинг қанчаси ардоқли шоир. Фақат уларгина эмас, бизнинг ёшимиздаги адиблар ҳам шу журнал саҳифаларида асаримиз чиқишини, муносиб асар ёзишни астойдил хоҳлар эдик. Албатта, бу журналда халқимизнинг ардоқли шоир ва ёзувчилари муҳаррир бўлдилар. Журнал кекса авлод вакилларининг ҳеч бирини зинҳор эътиборсиз қолдирган эмас. Айтмоқчиманки, мазкур нашр ёш адиблар асарларидан ташқари жаҳон адабиётининг энг сара намуналари, қардошларимиз асарлари қаторида бизлардан ҳам устоз деб асар сўраб туришди. Бу анъана ҳозиргача давом этиб келаётгани биз мўйсафидларнинг кўнглимизни тоғдек юксалтиради.

Мен айтаётган ўтган замонларда цензура, шўро идеологияси деган балоларнинг таъсири шу даражада эдики, бемалол айтишим мумкин, жуда кўп истеъдодларнинг бошини еди, жуда бўлмаганда ўзининг йўриғидаги гапларни айттириб, талантини юзага чиқармади, тўтиқушдай хонаки ижодкорга айлантириб, эркин фикрлашга изн бермади. Шу қатори "Ёшлик" ҳам ўша цензуранинг қутқусида яшаган бўлса-да, халқнинг меҳрига сазовор бўлган кўплаб асарларни йўлини қилиб ўқувчилар ҳукмига етказиб келди.

Мустақилликдан сўнг юзлаб нашрлар пайдо бўлди. Булар ичида маънавиятга, жумладан адабиётга бағишланганлари ҳам мавжуд. Аммо бари бир "Ёшлик" журналининг алоҳида ўрни бор. Арзон-гаров, олди-қочди гапларни сотиб кун кўрувчи газеталарга қараб туриб, гарчи иқтисоди бақувват бўлмаса-да, "Ёшлик"ни баландроқ кўраман. Чунки адабиётни севадиган ўқувчи жоҳил бўлмайди, маънавий бойликка интилувчан бўлади. Тобора китобхонлар сони камайиб бораётган мураккаб жараёнда "Ёшлик"нинг ўқувчилари ўн минглаб бўлишини хоҳлайман.

Энди адабиётга таъқиб, тазйиқ йўқ. Ёзувчиман, шоирман деғани, мана, энди ёзсин, ўзини кўрсатсин. Бу йўлда журналнинг заҳматкаш ходимларига ҳам куч-қувват, сабот ва ғайрат тилайман.

Омон МАТЖОН

ҲАРКИ МАВҚЕГА, ЮРТИМ, СЕН БОИС САЗОВОРМАН!

ЭЪТИҚОД

Оллоҳ деганим Севги,
Оллоҳ деганим Ёғду.
Овозим лаҳза-тўлқин,
Акси-садоси Мангу.

Оллоҳ деганим Уммон,
Оллоҳ деганим зарра.
Жисмимда гўдак бўзлар,
Руҳимда етук баҳра.

Оллоҳ деганим Борлиқ,
Оллоҳ мовий қалдироқ.
Ошкора оҳларимдан
Пинҳон дардим оғирроқ.

Оллоҳ деганим йўлдир,
Оллоҳимдир тақдирлар.

Олдинда жим борурлар
Сукут ридоли пирлар...

Хоразм - илоҳий соз,
Хоразм - Авестодир.
У барча тарихлардан
Чуқурроқ... ва устдадир.

Мўмин бўлсангу аммо
Ҳасадгўй, ола оғиз, -
Қадамда чингизлар бор,
Сўйлоқ тишли чанқовуз.

Оллоҳ деганим ўзи -
Парча нур ва кўнглим тўқ!
Ғаламис ёвларимнинг
Шугина бахти ҳам йўқ.

Оллоҳ деганим - Ҳолдир,
Шуни асрасам - Борман.
Ҳарки мавқега, юртим,
Сен боис Сазоворман!

* * *

Дерларки, сув сўраб ўғлидан бир пайт,
Ота ўзи ухлаб қолибди шу зум.
Ўғил то тонгтача бошидан кетмай,
Уйғонишин кутмиш, қўлида сархум...

Қизлар ҳам отанинг юрак зийнати,
Она-ку, ҳар куни пайпаслар сандиқ.
Кўкда бузилмасин фасл навбати,
Толе ипагига тушмасин чандиқ.

Аёл нафаси-ла кўркамдир дунё,
Аёл армонича бўлмас ҳеч армон.
Унинг бир орзуси ушалгунча то,
Бедор турса арзир замину замон.

АЁЛ ОВОЗИ

Муяссар Раззоқовага

Айтгил, не синоат бор овозингда,
Не ғайбул аломат бор овозингда.

Мусиқа хаёлинг гарчи расмидир,
Чин кўрку тароват бор овозингда.

Лойим - икки дарё аро олинган.
Бахши жон ул ҳолат бор овозингда.

Шаҳду ғурур йўқми - мақсад хору хас,
Тўмарисдек журъат бор овозингда.

Ялоқхўр, ялавоч, турканлар кўрсин,
Кубровий саодат бор овозингда.

Ҳасадгўй оч хуруж, чўкка туш, қопил,
То авжи қиёмат бор овозингда.

Азми юксак зотлар асли хор ўлмас,
Оташин бир ҳасрат бор овозингда.

Иймон - Бош қаҳрамон қадим саҳна бу,
Бизга ҳам ишорат бор овозингда.

ПАСОН ТАКА

Қизилқумни қай кун кесиб ўтаркан,
Кўзим тушди жа бир пасон такага.
Бир кўзи сурувда, бир кўзи ўтда,
Тез-тез боқиб қўяр чўпон акага.
Қўнғироқ-ўзида, уюр-бир сиқим,
Аммо чўпонидан узилмас кўзи!
Воажаб, шунча эрк, кенглик берсанг ҳам
Бир қадам отолмас ўзича-ўзи.

* * *

Сокин тонг.
Юксакдир терак обрўйи,
Кумуш танга
ўйнар барглари билан.
Қўшниси Мажнунтол бош солган куйи
Кўз ёши шабнамдир дардлари билан.

Ногоҳ, бу манзара
кераксиз каби
Кўнглим уфқлардан излар сазо, қут.
Ва орқа-олддаги, ёнверимдаги
Нарсалар гўё ҳеч, ашъёлар - унут.

Аммо кўкда
ерим ўзин қўмсатар,

Назар ЭШОНҚУЛ

Тасаввурга дош берсанг бўлди...

Санъат тилсимланган қўрғонга ўхшайди. Унинг эшиги "сим-сим" деган калитни топмагунча очилмайди. Ҳар қалай, тилсимланган қўрғоннинг эшигини топмагунча қанча қосимлар бу қўрғон олдидан ўтиб кетишган. Ўтиб кетишади ҳам. Лекин баъзи-баъзида кимнингдир оч қолган "туяси" ўз соҳибини беихтиёр эшик олдига бошлаб келади. Бироқ шунда ҳам эшикни фақат хаёлпараст Алибобо очади. Битта эртак тилсимини очиш учун битта қаҳрамон кифоя қилади. Агар бу тилсимни ҳамма ҳам топа олганда эди, унда эртакнинг ҳеч қандай моҳияти қолмасди. Эртак эса моҳиятни тугун ичидаги тугунга яшириб қўяди. Ҳамма ҳам тугунни ечишга ҳафсала қилавермайди.

Моҳият тасаввур чизиғидан сўнг бошланади. Уни топиш учун олдин "тасаввурга дош бериш" ҳам керак бўлади. Тасаввур санъатнинг кириш эшиги. Бу эшикни тополмаган кишига, ҳар қалай, ер ковлаб, хазинани излаб топиш осонроқ. Қўлидан кетмон даста ҳиди келиб турган ижодкор санъат эшигини топиш учун "харита" билан "қазиш"нинг ўзи кифоя қилади деса хато қилади. "Қазиш" — бу тер ҳиди. Тасаввур эса — идрок, заковат ҳидидир. Бу ҳид ҳамманинг ҳам димоғида уфуравермайди. Бироқ фақат шу ҳидгина санъат остонасигача етаклаб боради.

...Ўлим қўрқинчлимас.
Фақат кечинмага чидаб берсанг бас,
Фақат тассаввурга дош берсанг бўлди...

Ўлимдан кучлимикин тасаввур? Нега шоир "ўлим" ва "тасаввур"ни қиёснинг икки қутбига жойлаштираяпти? Ўлим тасаввурни ўзиники қила олармикин? Тасаввур эса ўлимни ўзиники қила олади. Ҳатто уни ижоднинг воситасига айлантириши мумкин. Ҳазрат Навоий Фарҳод, Ширин, Лайли, Мажнунни ажал қўлига топширар экан, ўлимни ўзиники қилади. Демак, тасаввур ўлимни енгади. Мозий ҳам, келажак ҳам тасаввур ҳосиласи бўлиб кўз олдимизга келади. Тасаввур — бу илоҳий қудратни ҳис эта олишдир, бу санъатни тушуна ва англай олишдир.

"Осмон ёнбошлайди ҳовуз четига..."
"Чўмилаётган ойни
томоша қилгиси келар осмоннинг..."
"Баҳор бўйи қулдай ишлаган чирой
ёзга етмай қариб қолади...
"...сув теккан ой ўчиб қолар ҳовуз тубида..."
"Яна бир наврўзга етган боболар
севинчдан яйраб
тушларин далага қўйиб юборар..."

Метафора — тушунчаларнинг тасаввурдаги уйғунлигидир. Тасаввурни янгиламай туриб, на метафорани, на адабиётни янгилаб бўлади. Тушунчалар воқелик турган жойда фақат исмдир. Воқелик тасаввурга айлангач эса унинг эврилиш жараёни кучаяди. Тасаввур тушунчага эркинлик беради. Демак, тушунчаларни мужассам этаётган тасаввур ҳам фалсафага дахлдордир. Тушунча яшар экан, тасаввурнинг мазмуни бор. Тушнинг далага қўйиб юборилиши — воқелик нуқтаи назаридан энг мантиқсиз ифода. Воқеликнинг мантиғи тушунчаларни ўзига қул қилиб қўяди. Шу маънода тасаввур — бу тушунчалар эркинлиги ҳамдир. Тушда кўрилаётган дала билан далага қўйиб юборилган тушнинг бундай пайтда ҳеч қандай фарқи йўқ. Бу ерда фақат тасаввур чизиғининг макони кенгаяпти, холос. Демак, тасаввур чизиғи бу эркинлик чизиғи, мантиқсизликнинг мантиққа айланиш чизиғидир. Шу маънода тасаввур Камю айтмоқчи "абсурд эркинлик"дир. Бу "эркинлик" англанмас экан, юқоридаги сатрларнинг ҳеч қандай моҳияти қолмайди. Чунки бу ерда мантиқ мантиқсизлик чегарасини бузиб, мантиқсизликдан мантиққа айланяпти. Биз хаёл деб ўйлаган ва кўниккан тушунча сўзлар қиёфасида воқелик тусига киритаяпти. Тасаввур мантиғи мавжуд мантиқни воқелик тусига кираяпти. Тасаввур мантиғи мавжуд мантиқни инкор қиларок ўз мантиғини, яъни ўз мавжудлигини ифода этаяпти. Ўз мавжудлигини ифода этиш — бу исёндир. Ҳар қалай, Камю шундай дейди. Агар шеър ўзининг мавжудлигини исботлашга уриняпти экан, демак, бу исёндир. Ўзини ифода этмаслик қулларга хосдир. Қуллик — бу ўзини унутиш, исён ўзини танитиш. Тасаввуфчилар буни бошқачароқ ифодалайди: сўфийлардаги ўзини унутиш бу қулликка даъват эмас, аксинча, ўзига, ботинга — тасаввурга қайтиш сифатида талқин этилади. Бироқ ҳар иккала қарашда ҳам айни ҳолатни инкор этишга даъват бор. Шу сабабли санъатни тушунишдаги икки хил нуқтаи назар алал оқибат бир хулоса билан якун топаверади. Ҳаётда ҳам, адабиётда ҳам ҳеч нарса янги эмас.

Ҳар қандай янгилик эскининг такрори. Шу маънода "янги адабиёт" ибораси унчалар мос ибора эмас. Адабиёт эмас, адабиётдаги қараш янгиланади. Янги қараш янги тасаввурни пайдо қилади.

"Менга дўст керакмас душмандан бошқа
муҳаббат керакмас нафратдан бошқа..."

Ғалати талқин. Қаҳрамон биз кўниккан шеъриятдаги каби "Менга дўст керак" деяётгани йўқ. Қаҳрамон дўст ўрнида душман, муҳаббат ўрнида нафрат туришини талаб қилаяпти. Нега? Бу нигилизмми ёки аламзадалик? Бу сатр халқ ичидаги мақолга қурилган сўз ўйинига ўхшайди. Лекин гап сўз ўйини ҳақида эмас. Фикр ўйини ҳақида. Душманнинг дўстга айланиши, нафратнинг муҳаббатга айланиши диалектик жараён. Бу ерда ҳам инкор қонунлари бор. Одам ўзига дўст кўзи билан қараши фикрнинг турғунлигига олиб келади. Душман кўзи билан қараса-чи? Муҳаббат қўйилган тушунчаларга нафрат билан қаралса-чи? Нафратни ҳис этмаган ёки нафратни ўзига сингдирмаган муҳаббат — бу тўла муҳаббат эмас, муҳаббат ҳақидаги ҳавасдир. Муҳаббатнинг азоби ва лаззати нафрат билан тўйингандагина биз воқеликни тўлароқ тасаввур этамиз. Муҳаббатнинг нафратга айланиши — бу фожеадир. Фожеа эса руҳни янгилайди, қарашларни ўзгартиради, янги воқеликни яратади, эскини инкор қилади, янги тушунчаларга макон ясайди. Одам руҳияти коинот қадар кенг экан, ундаги жамики янгиланишлар, эврилишлар айни шу жараённинг қутбларида содир бўлади. Туннинг кун каби, куннинг тун каби чексизлиги бу жараёндаги эврилишларнинг бепоёнлиги ва абадийлигини кўрсатади. Инсон шу абадийлик ичида яшар экан, ЎЗИГА МАКОН ЯСАБ ОЛИШГА УРИНАДИ. Бу макон унинг тушунчалари маконидир. Буни бошқача ҳам ифодалаш мумкин. Камю буни ижодкор дунёси деб атайди. Ижодкорнинг дунёси ўзини ифода этиш исёни оқибатида пайдо бўлган тушунчалар ва тасаввур оламидир. Ҳар бир асар — тасаввурнинг метафорасидир. Метафора фикрнинг бадиий ифодасидир. Фикр қилинаётган метафора бу ўзини излаётган идрокдир. Бадиият ҳис этиладими ёки фикр қилинадими? Шарқда ҳис этилади дейди, ғарбда фикр қилинади дейди. Лекин ҳиссиз фикр, фикрсиз ҳис ҳеч қачон бадиият бўлолмаган. Бир-бирини инкор қилувчи тушунчалар ҳамиша бир-бирини тўлдириб келган.

Ойна каби шаффоф шамол
йўлида учраган
нарсаларга урилиб синар.
Чумчуқларга айланар шамолнинг синиқлари
дарахтларга қўнмоқ учун
япроқлар ўрнига...

Баргсиз дарахт — бу этсиз устихонга ўхшайди. Дарахтнинг бор мазмуни унинг мева ва барг қилишида. Яланғоч дарахт билан яланғоч одам ўртасида фарқ йўқ. Шоир бу файзсизликка қарши исён қилади. Шамолни синдириб, барглар ўрнига чумчуқларни экади. Гўё шу билан файзсизликни енгандай бўлади, шу билан гўзалликнинг кемтик жойини тўлдиради. Буни бошқача айтсак, яратиш дейишади. Инсон ўзи яратган гўзалликдан завқ олади. Ўзининг тасаввуридаги гўзалликдан завқ олади.

...Шайтон ҳам ўзингсан, раҳмон ҳам ўзинг...

Шоирни бу ерда хоҳлаганча шаккокликда айблаш мумкин. Бизнинг кўникмамизда бир-бирига зид бўлган икки қутбни бир-бирига нега қориштираяпти? Бу исёндан мақсад нима? Биз мақсадни тушунгунча шоир ҳали тиниб улгурмаган мантиғимиз кўлига бошқа бир тош отиб, лойқалатади.

...Ажр аросатдир
жазо-аросат...
...мағзи бутун бўлган ақида
...тошбақанинг косасидай бўм-бўш ётибди...

Бу учта мучал ёшига етган ақлнинг хулосалари. Ақл ўтмиш ва келажакнинг харобаси устида шайтон ва раҳмон бир қиёфага кирган жойда ўтирибди. Уни диалектика билан алдаб бўлмайди. У бу хулосага келгунча барча жараённи босиб ўтган. Босиб ўтган йўлининг хулосаси шу. Унинг айнан шу хулосага келишининг ўзи исён. Ақл шу исён билан чегараланади. Унинг бошқасига қурби етмайди. Атроф — жавониб дўзахий манзара. Ҳар бир тушунчада, ҳар бир сўзда таназзул ҳиди бор. Ақл бу таназзулга таслим бўлади. Завқ ўлди. Завқсизлик эса жаҳаннамдир. Муҳит таназзули ақлни ҳам таназзулга олиб келди. Димоғида таназзул куйиндилари ҳидидан бошқа ҳид қолмади. Лекин шуур бу таназзул орасидан ўзини қутқарадиган битта сўзни топиб олди:

...Энди бу кўнгил
пушти куйиб кетган бир мозор
гўрўғли - мақсад
туғаолмай қийналар.

Ана шу битта сўз тасаввурнинг яшаб қолиш имкониятини беради ва бир замонлар худди шу номдаги достон орқали халқ ўзининг идроки ва улуғворлигини сақлаб қолгани каби тасаввур ҳам шу сўз орқали ўзининг мавжудлигини сақлаб қолади. Кўнгил ва ақл мозористонида гўрўғли туғилади. У таназзулга маҳкум жасадини ташлаб, юқорироқ кўтарилади.

Унинг бир истаги (Майли қай кимса,
Шаънига номақбул сўз айтса, айтсин.)
Кўкдан тушолмаган бирор-бир хумса,
Шеърий зиналардан заминга қайтсин.

Бу тасаввурнинг дастлабки бош кўтариши эди. У ўзини қутқаришга кўкдан кимдир ёки нимадир тушади деб умид қилади. Умид завқини тирилтиради. Завқ эса худди шилликқуртдек тасаввурга ёпишиб олади. Зеро, у тасаввурсиз, унинг кўзларисиз яшай олмайди. Тасаввур эса энди тепадан кимдир тушишига бўлган умид билан чекланмайди. Агар бу зиналардан кутгани тушмаса, унинг ўзи шу зиналар орқали кўтарилади ва шу йўл билан ўзини "мозористон" ҳидидан халос қилади. У энди бемалол мозористон уфунотида ғарқ бўлган дунёга қасдма-қасд ўзи дунё ва гўзаллик яратиши мумкин:

Кўксингни ёради ғам куртаклари
ёниб ёзгинг келар жигархун байтлар,
юракни алдайди ишқ эртаклари...

Юрак дўзахий уқубатдан халос бўлиб, янги ишқ, янги муҳаббат, янги исён билан тўлади. Тасаввур исёни янги сўзни, янги номни, янги матлабни яратади. Бу яратишни биз соддагина қилиб "Истеъдод" деймиз...

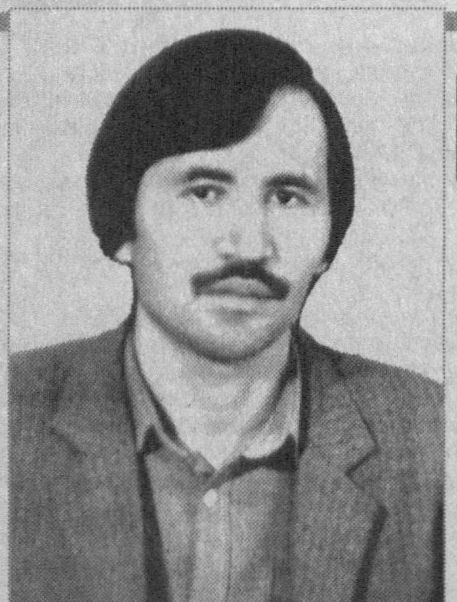

Баҳром РЎЗИМУҲАММАД

ШАФАҚ ТОВЛАНАРКАН ХУДДИ ЁҚУТДЕК...

* * *

Дош бермади кўз гавҳари
бу тусга
ям-яшил эди чунки
қип-қизилдан қуюқроқ эди
ип эшолмасди қоп-қора ҳатто
тўқроқ эди сап-сариқдан ҳам

йўқ танаси чўяндек арча япроқлари
такрорлаб билмасди ўша рангни ҳеч
на бир гиёҳ на-да малак рўмоли
на-да теран тасаввури мусаввирнинг
доддлаб юборасан қарасанг
хаёл синади чил-чил

бироқ кўрганингни ҳеч кимга айтма
хонишини унутиб қўймасин булбул
шитирлаш ўрнига титрамасин барг
ортига қайтиб кетмасин кўклам
кўриб кўрмаганга ўхшаб туравер

* * *

Қўрғошинга эврилмоғинг шарт
яшамоғинг учун бунда бир дафъа
айт қўрғошиндан қуйсинлар сени

лоақал болалар шодлансин учун
ҳаракат қилакўр эримасликка
тевараккa ёйилиб кетма

кўзингни ўчоққа ташларлар дарров
қуён ер бурнингни бир сакраб
сени-да ёқарлар топиб қаловинг

қорбобо дафъатан оқарган бобо
қора муҳит ичра бақрайган ҳайрат
кимларга ўхшайсан ўхшайсан кимга

олислардан шундай думалаб келдинг
ойнинг жигарбанди юлдуз боласи
қуёшни ҳасадда ёққан оқ бобо

* * *

салгина ғубордан тарс ёрилган гул
қушнинг хонишини ютган эй ғунча
тун чўксин илоҳий тусга кирасиз

гўё тонг отмайди энди ҳеч қачон
қиёматга қадар барглар шивири
ой шуъласи-ла тузган иттифоқ

шафақ товланаркан худди ёқутдек
қўрқинчли туюлар бойўғли саси
аммо хуш ёқади менга бу қўрқув

борлиқни эгаллар оқ қора қизил
бир-бирига халал бермайди ранглар
ҳаммаси ўзича танҳо ва ёлғиз
Бу оқшомнинг мунгли қўшиғи

* * *

У билар шубҳасиз кўркамлигини
ҳуснининг тарозида тош босишини ҳам
думига камалакни қўндириб қаранг
ўзини намойиш қилар бир сипо

одамгаям ишва қилади-я бу махлуқ
турфа хил шуълага кўмилган ахир
кўз-кўзлар кўз каби тангаларини
баҳосини обдон билади товус...

лекин у товуқмас жаннатий қушдир
нозланиб ҳурпайиб юради сокин
унга термуларкан бачкана хаёл
эриб кетар мутлақ патига тегиб

* * *

Дарахт ковагининг меҳмони қўрқув
илоннинг ишқи тушди ниначига
тановул қиламан ғусса бўтқасин

ахир рангин камалак бор-ку
нега зерикади товус катакда
само ташқарида қолиб кетмас ҳеч

юлдузлар бор ундан нарида
баҳайбат кўз ёши бор зўлдирдек
у онаси ёмғирнинг қорнинг

шу яқин атрофда яшар Азроил
оғзини чаяркан Ойнинг сувига
тишини ишқалар камалак билан

қачонки дарахт шохлари аро
тўсатдан таралса бинафшаранг нур
дунёдан ўтаман ўша чоғда мен

Акира КУМАНО

ШАРҚ ВА ҒАРБ МУАММОСИ ДОЛЗАРБМИ?

Бугунги Ўзбекистоннинг мустақил давлатлар силсиласида ўз муносиб ўрни ва нуфузи бор. Бугун дунёга юз бурган мамлакатимиз ер юзининг ҳар бир эзгу ниятли давлати билан ўзаро манфаатлар доирасида иқтисодий ва дўстона алоқаларни йўлга қўйишга, беғараз дипломатик муносабатлар ўрнатишга ҳамиша тайёр. Бунинг учун ҳамкорлик қилаётган томонлар бир-бирларининг тарихи, маданияти, мафкураси ва менталитетини билишлари ғоят муҳимдир

Биз қуйида ёритаётган Япониянинг Ўзбекистондаги Фавқулодда ва мухтор элчиси Акио Кавато (адабий тахаллуси — Акира Кумано)нинг "Шарқ ва Ғарб муаммоси долзарбми?" сарлавҳали мақоласи худди ана шу мавзудаги нозик кузатишлардан иборат теран тадқиқотдир. Унда: "Россия Шарққа мансубми ёки Ғарбга?" деган асрий баҳсга холисона ёндошилиб, Европа, Россия ва Япония менталитетларига доир талай жумбоқларга ойдинлик киритилади. Муаллифнинг ушбу рисоласи муштарийларимизда, қолаверса, кенг жамоатчиликда қизиқиш уйғотади, деган умиддамиз.

Россия Шарққа мансубми ёки Ғарбга? Бу масалани россияликлар мамлакатнинг ҳар бир бурилиш даврида ўргандилар.

Бу мавзуда мақола ёзишга чоғланганимда, биринчи галда қуйидаги саволларга жавоб топишим зарурлигини яхши билардим:

а) Японлар Россия ҳақида фикр юритганларида, "соф японча" нуқтаи назардан қарашадими ёки Россия билан бўлган муносабатларида улар ўзларини Шарқу Осиёга хос умумийликнинг бир қисми, деб санайдиларми? б) "Осиё" Россиясига доир баъзи бир рус муаллифларининг баёнотига Японияда нечоғлик жиддий муносабатда бўладилар? Япон фуқароси Россиянинг Европага нисбатан муносабатларига қандай қарайди? Улар Россияни Европанинг бир қисми, деб ҳисоблашадими ёки аксинча, Россия Европани "кенгайтирган", деб қарашадими?

Назаримда, бу саволларнинг ҳаммаси мен учун долзарб бўлиб туюлмайди, улар "европача" мантиқий тафаккурнинг маҳсулидир. Чунки японлар ўз давлати хусусида мафкура ва мантиқ нуқтаи назаридан мулоҳаза юритишмайди. Кўпчилик японлар учун мамлакатнинг "мавжуд"лиги ўз-ўзидан англашиладиган далолатдир. Япония азал-азалдан бирлашган оролда жойлашган давлати сифатида унинг мавжудлиги ҳақида исбот талаб қилинмайди.

Тўғри, Японияда баъзан ўта миллатчилик мафкураси авж олган, лекин бу фақат ташқаридан Ватан мустақиллигига таҳдид қилишгандагина юз берган. VII асрда Корея ва Хитой томонидан хавф-хатар кучайгани, XIX асрда Европанинг мустамлакачилик дағдағаси ва Россиянинг Японияни босиб олиши йўлидаги хатти-ҳаракати бунга мисол бўла олади. Лекин ана шу истиснолардан ташқари японнинг ўз давлатини англаши шаклсиз ва савқи табиий тарзда кечади (гарчи амалда японларнинг барчаси англаб бўлмайдиган кучли туйғу билан ўз мамлакати (давлат сифатида эмас) ва маданиятини ялакат бир мағизга ўхшатсалар-да). Ҳа, японлар мантиқ эмас, балки туйғу ва эҳтирослар билан яшайдиган миллат. Улар Ғарб тоифасидаги қонунчиликка асосланмай, жамиятнинг ахлоқий ва ёзилмаган ахлоқий қоидаларига амал қилади. Бошқача айтганда, Япония нимаси билан-дир кучли тизимга эга бўлган ғарбийевропача тоифадаги "Миллий давлат"дан фарқ қилади. Жуда қатъий марказлашган давлат Иккинчи жаҳон урушигача Япония тарихи учун ғайритабиий ҳодиса эди.

Демак, японларнинг аксарияти бошқа давлатлар тўғрисида ҳам мантиқ нуқтаи назаридан фикр юритмайди. Агар уларга: "Россияга қандай муносабатда бўласиз?" — деб савол берсангиз, шундай жавоб оласиз: "Нечун бундай савол берасиз? Мен бундай йўсин ва ройишда фикрламайман".

Бу ғоя ва майл Япониянинг урушдан кейинги тарихида, яъни Америка томонидан ҳарбий қудратидан маҳрум этилган ва уруш фалокатларидан даҳшатга тушган халқ орасида янада кучайди. Россияликларда эса ҳамон қамал қилиш туйғуси кучлидир. Агар Япония иқтисод кўламини ҳар томонлама кенгайтиришга суянса, Россия бўлса, ўз миллий манфаатлари доирасида сиёсатга ҳам, ҳарбий қудратга ҳам зўр беради. Япония ва Россия маданият соҳасида кўп нарсани ўзаро баҳам кўришларига қарамай, улар сиёсий қарашлар бобида мухолифлардир.

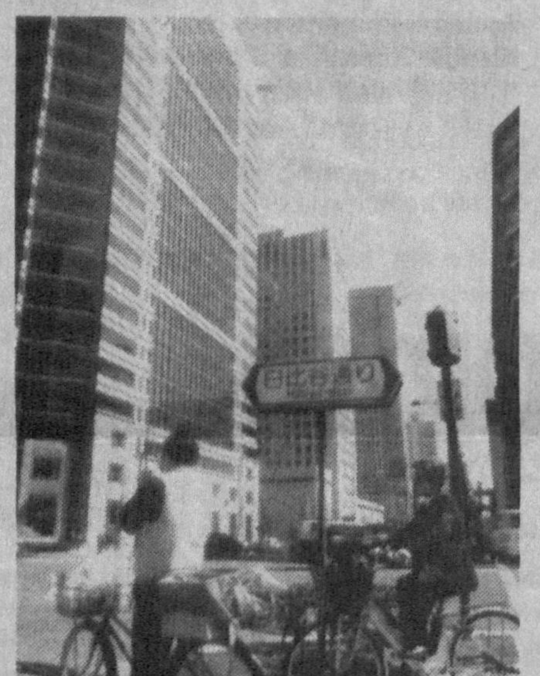

Шу тариқа мен бундан сўнг ҳам икки жиҳатга тўхтаб ўтаман: қай тарзда Россия японлар кўз ўнгида идрок қилинади (ёки идрок қилинмайди) ва Россиянинг Шарқ ёки Ғарбга мансублиги борасидаги руслар орасида олиб борилаётган мунозара долзарбми?

РОССИЯ ҲАҚИДА ЯПОНЧА ҚАРАШ

Япония учун ёпиқ бўлган XIX аср Ғарб мустамлакачи давлатлари, шу жумладан Россия томонидан унинг эшигини қоқиш билан бошланди. Уларнинг барчаси Японияни эгаллаб олишдек яширин мақсад билан савдо қилишга интилди. Россия японлар кўз ўнгида ўзининг ташқи қиёфаси ва хулқ-атвори билан худди европаликдек намоён бўлди.

Қиёфа — панд бериб қўйиши мумкин. Бугун ҳам кўпчилик японлар илк бор Москвага келиб қолишса, россияликларни бошдан-оёқ европаликлар сирасига киритиб қўйишади, унинг тамаддунини эса Ғарбий Европага дахлдор, деб ҳисоблашади. Ҳатто ўз мамлакати бўлмиш Япония кўчаларида ҳам камдан-кам киши россияликни америкаликдан фарқлай олади ва уларга бир хил муносабатда бўлади. Улар учун ҳаттоки гуржи ва арман ҳам гўё "рус киши" бўлиб туюлади.

Аммо, Японияда мустабид ҳокимият барҳам топганидан кейин унинг ҳокимияти тез орада "Ғарб" билан таништириш вазифасини йўлга қўйди, давлат аҳамиятига молик бу тадбир иштирокчилари Ғарб давлатларининг Россияга нисбатан қандай муомалада бўлишини дарҳол пайқаб қолдилар. Россия Қрим урушидаги мағлубиятидан сўнг ва индустриялаштириш арафасида ўзининг бой маданиятига қарамай, японлар учун сиёсий, технологик ва иқтисодий жиҳатдан қолоққа ўхшаб кўринади. Уни Японияда янги давлат қурилишининг намунаси, деб ҳисобламадилар. Ҳукумат томонидан тажриба орттириш учун Россияга юборилган япон талабалари сони Ғарбий Европа ва АҚШга солиштирганда анча кам бўлиб, ватанларига қайтганларидан кейин уларга масъулиятли вазифалар берилмас эди.

Россия ҳақиқати япон зиёлиларининг бир қисмини ўзига тортди, асосан буни маданият, драматургия, мусиқа, балет ва марксизм соҳасида кузатса бўларди. Россия заминининг кенглиги, русларнинг олижаноблиги ва уларнинг ўзаро муносабатлардаги самимияти Россия ҳақида кенг тарқалган тушунчалар эди. Аммо Россия ҳақидаги омманинг умумий тасаввурига Манчжурияга таъсир ўтказиши борасида Россия билан мудом тортишувлар, унинг оқибати ўлароқ юз берган 1904 йилги япон-рус уруши ва япон қўшинининг Сибирга босқини тез-тез соя ташлаб турарди. Рус православ черкови ҳам японлар орасида кенг қўллаб-қувватланмади.

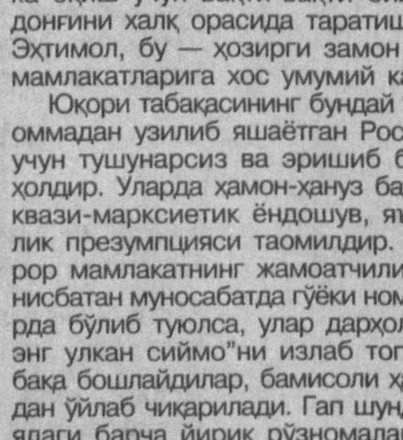

Агар жамоатчилик фикри таҳлил қилинадиган бўлса, ҳар бир аҳоли қатламини, ёшини, жинсини ва ҳакозаларни бир-биридан ажратиб кўрсатмоқ мақсадга мувофиқдир. Иккинчи жаҳон урушигача Японияда халқ қатламларини анча аниқ қилиб ажратиш мавжуд эди: юқори табақа (элита), зиёлилар, корхона хизматчилари, ишчилар, ҳунармандлар, деҳқонлар ва камбағал-деҳқонлар. Аёллар овоз бериш ҳуқуқидан маҳрум эдилар. Агар юқори табақа миллатчилик ва аксил совет сиёсати тарафдори бўлса, зиёлиларнинг катта улуши марксизмнинг кучли таъсири остида аксил ҳокимият йўлини тутди. Иккинчи жаҳон уруши тугаганидан кейин ва Япониянинг иқтисодий ривожланишидан сўнг энди бу тафовутлар амалда изсиз йўқолди. Аҳолининг 95 фоизидан ортиғи ўрта синфга мансуб. Иқтисодий манфаатлардаги қарама-қаршиликлар ва ихтилофлар урушгача бўлганидек кескин тус олмайди. Ҳатто корхоналарда ҳар йилги иш ташлашларни ширкатлар раҳбарияти ва касаба уюшмалари етакчилари олдиндан ўзаро келишилган ҳолда расман уюштира бошладилар.

Бугун япон жамиятида юқори табақа ва зиёлилар, деган тушунчага асос йўқ. Агар урушгача юқори табақа амалда онгли равишда тайёрланган бўлса (фақат аҳолининг уч фоизигина эркинлик муҳитига ва европа тоифасидаги либерализмга эга ҳамда ҳаётнинг маъносини фалсафий англашга қаратилган) олий-ўрта мактабга кириб ўқишган. Ўша урушдан кейин эса "тенглик" қоидаси — америка тоифасидаги демократизмнинг ҳаддан зиёда талқини устунлик қилиб, юқори табақа, зиёлилар ва ўрта синф орасидаги тафовутни атайлаб ювиб кетди. Жамиятда даромадни ва турмуш даражасини кўтаришга мойиллик уйғонди ҳамда либерализм ва ҳаёт ҳақида фалсафа сотмоққа доир аниқ мафкура даҳшатли рақобат билан ўрин алмашди, йирик корхоналарда ишлашга кафолат берадиган нуфузли олий ўқув юртларида таълим олишга интилиш кучайди. Олий-ўрта мактаблар аслида олий ўқув юртлари учун тайёрлов мактабларига айланди ва талабалар кўпинча университетларда жиддий мутолаа қилмай қўйишди.

Бинобарин, юқори табақа — элита Японияда ноаниқ моҳият бўлиб, сиёсатчилар, давлат амалдорлари, журналистлар, бизнесменлар ва олимлар қисмидан тарқоқ бир тарзда ташкил топган. Уларнинг турмуш даражаси кенг омманикидан мутлақо фарқ қилмайди. Япон юқори табақаси бир қадар жамоатчилик фикрини туғдириб, таъсир ўтказмоқчи бўлади ва ҳатто жамоатчилика ёқиш учун вақти-вақти билан ўзининг доңғини халқ орасида таратишга уринади. Эҳтимол, бу — ҳозирги замон демократик мамлакатларига хос умумий касалликдир.

Юқори табақасининг бундай табиати кенг оммадан узилиб яшаётган Россия элитаси учун тушунарсиз ва эришиб бўлмайдиган ҳолдир. Уларда ҳамон-ҳануз бадном бўлган квази-марксиетик ёндошув, яъни айбдорлик презумпцияси таомилдир. Бордию бирор мамлакатнинг жамоатчилиги Россияга нисбатан муносабатда гўёки номуносиб фикрда бўлиб туюлса, улар дарҳол "энг ягона, энг улкан сиймо"ни излаб топишда мусобақа бошлайдилар, бамисоли ҳаммаси зимдан ўйлаб чиқарилади. Гап шундаки, Япониядаги барча йирик рўзномаларга кўп ҳолларда ҳукумат томонидан раҳбарлик қилинмайди, балки муштарийларнинг майлига қараб иш тутиладилар. Улар реклама ва муштарийлардан баббаравар фойда кўрадилар. Японияда бирор рўзномага обуна масаласини уй бекалари ҳал этадилар. Бинобарин, Россиянинг баъзи бир мақоланавислари япон уй бекаларининг табиатини ўргансалар, мақсадга мувофиқ бўлурди.

Япония жамоатчилиги Россия ҳақида кам билимга эга. Япония оролда жойлашган давлат бўлиб, одамлари чет элликлар билан мулоқотсиз тинчгина яшай оладилар. Бутун дунё билан таққослаганда энг юқори маош олишларига қарамай, улар шунчаки ўзаро алоқа билан машғуллар. Гарчи мамлакатлар тўғрисида ўйлаган тақдирда ҳам, улар ҳаммадан бурун АҚШ (лекин фақат асосан Нью-Йорк, Сан-Франциско ва Лос-Анжелес), Париж, Лондон билан чекланадилар. Сўнгги вақтларда Жанубий Корея, Хитой ва Ҳиндистон каби давлатлар япон сайёҳларининг талай қисмини ўзига жалб этаяпти. Россия эса тушуниксиз сабабларга кўра, кўпчилик японлар учун ҳамон бегона, олис ва қўрқинчли мамлакат бўлиб қолаётир.

Япониянинг катта ёшдаги авлоди назида Россия обрўси анча ойдин ва равшан, уларнинг Иккинчи жаҳон уруши давридаги Совет Иттифоқига тааллуқли хотираси ҳали унут бўлгани йўқ. Ўшанда Иттифоқ бетарафлик ҳақидаги шартномани бузганча Японияга нисбатан урушдан катта улуш олиб, тўрттала шимолий оролни ҳамон тутиб турибди. Сталин қонунсиз тарзда 600 000 японни асирликда сақлаган ва улардан 70 000 дан ортиғи совуқ ва очликдан ҳалок бўлган.

Бошқа японлар учун эса (улар кўпчилик эмас) Россия каломи кенг далалар, ғуссали халқ қўшиқлари ва хушфеъл, семиз қишлоқ аёлларини эсга туширади. Мабода япон ёшларига савол берилса: "Сен учун Россия нимани билдиради?" — деб, шунда кўпчилиги бир зум сукут сақлаб, сўнг кулиб, бундай деган бўларди: "Менга бари бир эмасми? Россиями? Ҳа-я, мафия, балалайка, Сталин... Ҳатто нон ҳам етишмайди, дейишади. Ах-а, чебурашка қўғирчоғи. Ёқимтой. Мен ҳам сотиб олдим. У Россияданми? Ростданми?! Мен эса билмабман". Ўша заҳотиёқ қизгина дугонасига сим қоқиб, гап сота бошлайди.

Бир сўз билан айтганда, япон аҳолисининг аксар қисми шавқи тез, таъсирчан. Ўзининг лаҳзалик кайфиятини кўниктириш учун у ён-буён шоҳ ташлаб туришади. Жиддий маданиятга қизиқиш тушиб кетган, шунинг учун ҳам рус адабиёти ва рус халқи қўшиқлари фақат кенг омма ўртасида эмас, балки заковат эгалари орасида ҳам қўллаб-қувватланмайди. Бизнинг замонимизда японлар тирикчилик ташвишларига кўмилиб қолган, америка пон-маданиятини истисно қилганда, уларнинг ёт маданият билан ишлари йўқ. Кўпчилик японлар ҳанузгача Москва дўконлари олдида узундан-узун навбатда туришлар бор, деб ўйлайдилар. Россия билан муносабатни яхшилашга интилаётган Япония ҳукумати бу мамлакат ҳақидаги бундай қолоқ, орқада қолган тушунчалар энди фойда бермайди, балки акс таъсир қилади, деб қарайди.

Японияда Россия ҳақида унча-мунча биладиган зиёлилар мавжуд. Менинг назаримда, улардан кўпчилиги Россияни Ғарбий Европадан аниқ ажрата оладилар. Уларнинг умумий тушунчаси мана бундай: Россия алоҳида моҳият касб этиб, Европадан сезиларли даражада орқада қолган. Россиянинг Ғарбга ёки Шарққа мансублиги ҳақида масаланинг қўйилиши улар учун ўз долзарблигини йўқотган, деб санашади. Шу билан бирга, айни маҳалда Япониянинг заковатли зиёлилари россияликларнинг илтифотсизлик ва таптортмаслик оҳангида айтган "Ҳа, биз осиёликлармиз!" деган луқмасидан жуда ранжиган бўлурдилар. Чунки баъзи бир россияликларга хос ўша ҳад билмаслик, манфаатпарастлик ва тажовузкорлик Шарқ ахлоқига моҳиятан зиддир. Бунинг устига Осиё энди қолоқлик рамзи саналмайди. Агар хулосалайдиган бўлсак, Россия — Россия, демак ва у Европа ҳам. Осиё ҳам эмас.

ШАРҚМИ ЁХУД ҒАРБ?

Руслар Россиянинг маданий мансублигига оид масалани муҳокама қилишса, уларнинг баҳси баъзан мен учун ҳам тарихий, ҳам жўғрофий микёсини йўқотгандек туюлади. Холис англай билмаслик ва ўз тарихи ҳамда ўзга мамлакатларнинг ҳаёти ҳақида билимнинг йўқлиги мунозаранинг сифатини рўйирост пасайтириб, уни самарасиз ва беҳуда худбинона машғулотга айлантириб қўяди. Менинг назаримда, Россиянинг жаҳон тамаддунидаги ўрни масаласига ғоят пухталик билан ёндошиш талаб этилади. Жумладан: Россия тарихи ҳақидаги турфа мафкуравий хулосаларни қайтадан қараб чиқиш: ҳам "Ғарб", ҳам "Шарқ" мамлакатларининг турмуш тарзи билан холисона танишиш шарт.

Айни маҳалда Россиянинг кенг оммаси бу масалага бефарқ қарамаслигини назардан қочирмаслик лозим. Гарчи вужудга келган маданий тенглик Россиянинг тикланишида муҳим ўрин тутишига қарамай, бу мамлакат учун биринчи галдаги вазифа ҳаддан ташқари ҳарбийлаштирилган иқтисодни қайта қуришдан иборат.

Аммо ҳамон Россия зиёлилари ўзининг эски маслагига барҳам бермаса, ўз тарихи ва бошқа мамлакатларга кўзини очиб қарамаса, фақат ўзи ҳақида ўйлашдан тўхтамаса, унда зиёлилар ва кенг омма орасидаги узилишни бартараф қилиб бўлмайди.

Бутун дунёда кечадиган маданий тенглик ҳақидаги мунозарага гоҳида Ғарбга муносабатларнинг йиғиндиси сабаб бўлади. Амалда барча кишилар бутун жаҳонда бугун ғарбча услубда яшашга интиладилар. Лекин улар Ғарбда ўзларига тенг кўриб ҳисоблашмаётганини пайқаб қолишган ҳамона кўнгиллари совиб, жаҳллари чиқади ва ўз қадриятларини пеш қилиб, тарафкашликни бошлаб юборишади. Голливуд филмларини ва "ҳаддан зиёда" ғарбона шахсияпарастликни аёвсиз танқид остига оладилар.

ТАРИХ ВА МАФКУРА ТАЛҚИНИ

Агар маданий тенглик муҳокамаси билан жиддий шуғулланиладиган бўлса, ўз тарихининг ўтмишига нигоҳ ташлаш зарурдир. Рус тарихи бир неча бурилишларни бошидан кечирган: Россиянинг чўқиниши, мўғул зулми, Москва князлигининг устунлиги, крепостнойлик, Улуғ Петрнинг ислоҳотлари ва коммунизм. Бироқ улардан баъзилари анча кучли мафкуралаштирилган ва шу боис ҳам ўз тарихидан тўғри сабоқ чиқаришга қийинчилик туғдиради.

Биринчидан рус мажусий (бутпараст)лигидан ижобий ҳолатларни баҳолаш зарур. Албатта, рус мажусийлиги айнан русларники бўлмай, унинг ўз ибтидоси бепоён Евросиё ҳудудидаги бошқа миллатларга бориб тақалади. Борлиқни инсон табиатини куйлаш ва мажусийликда ишқий эҳтирос ўрнининг қарор топиши — Россия маданиятининг уйғониши учун қувват манбаи бўлгандир, деб тасаввур қилиш мумкин.

Қадимги Киев, Буюк Новгород ва бошқа шаҳарлардан демократик (республикавий) асосни ҳам қайта баҳолаш ўринлидир. Ва бу йўлда Александр Невскийнинг хизматини қайта кўриб чиқиш даркор. Унга бутун рус давлатининг ҳимоячиси, деган унвонни бериш — мафкуравий ёндошув, чунки бу пайтда Россия ягона давлат сифатида мавжуд эмас эди.

Баъзи бировларнинг тасдиқлашича, Россиянинг барча фалокатини мўғул зулмига олиб бориб тиркаш хато бўлурди. Россияни бошқаришдаги ўзбошимчалик унсурлари ибтидоси фақат мўғуллардан эмас, балки Византиядан ҳам олингандир. Императорларнинг ўзбошимчалиги, зулми, зўравонлиги ва ҳеч бир нарсадан тийилмаслиги Рим империясининг илк кунлариданоқ қайд этилган. Шунингдек, ҳатто мўғул босқини юз бермаганда ҳам, Византия мақомининг ағдарилиши ўша пайтда эртами-кечми Киев, Новгород ва бошқа шаҳарларга турғунликни олиб келарди.

XV асрдан кейин тўрт юз йил давомида Ғарбий Европа тамаддуни шакллантирган асосий жиҳатлар Россия тарихида йўқлигини назардан қочирмаслик керак. (Уйғониш даври, реформация, яъни инсонни черковга бўйсинишдан озод қилиш, янги минтақадан олтин ва кумушнинг оқиб келиши). Америкада пулнинг касод бўлиши, ер эгаларининг таназзули, аграр инқилоб, ишчилар синфининг вужудга келиши, дастлабки сармоянинг тўпланиши, буржуа инқилоблари, дворянлар қўлидан хусусий мулк ва ишлаб чиқариш воситаларининг тортиб олиниши индустриал инқилобга асос тайёрлади. Фақат ана шу уқубатли жараёндан Ғарбий Европа, ҳаммадан бурун Англия Ўрта асрнинг ибтидоий ҳаётидан чиқиб олди ва аста-секин фуқаролик жамиятини қурди. Шундан бошлаб афкор омма ўз ҳуқуқ ва мажбуриятларини танийдиган бўлди. Европаликларнинг ўша мулойим, назокатли одатлари ва одоб қоидалари фақатгина XVII асрнинг иқтисодий юксалишидан сўнггина аҳолининг кенг қатламларини қамраб ола бошлади.

Ана шунча вақт давомида Россия крепостнойлик зулматида ухлаб ётарди. Улуғ Петрнинг Европа маданиятини зўрлик билан киритиши аҳолининг фақат чекланган қисмигагина таъсир қилди. Ишлаб чиқариш воситалари, яъни ер ва крепостнойлар мулкдор дворянлар ва янгидан пайдо бўлган зиёлилар қўлида қолиб кетди. Энди инқилобчига айланиш ёки "ортиқча одам" бўлиб қолишдан ўзга чора йўқ эди. Бинобарин, Россия индустриялаш учун тахминан ярим инвестиция олди ва уни чет эл сармояси ҳисобига амалга оширди.

Россия олдида улкан вазифа турибди. Ўзини Ғарбий Европага мансубман, деб ҳисоблашига асос йўқ. У қисқа вақт ичида бой берилган тўрт юз йилнинг ўрнини тўлдириши зарур: айниқса, маънавий, иқтисодий соҳаларда... Бу ерда руслар қиёфасининг европаликларга ўхшашлиги тарихий тафовутни бартараф қилолмайди.

Бошқа тарафдан Евросиё минтақаси шунчалик мураккабки, маданий тафовутлар ҳақидаги ҳар қандай баҳс нисбийликка маҳкумдир. Чунки бу минтақада сариқ, оқ ва жигарранглилар бир-бирларини оралаб ўтганлар ҳамда ўзаро таъсир ўтказганлар. Марказий Осиё ва Сибир каби ҳудудлар ўзига хос мисол бўлиб хизмат қилади. Ҳатто хитой маданияти ҳам ташқи таъсирдан маҳрум эмас. Шунингдек, Эрон тамаддуни ҳам, кўчманчи миллатлар ҳам бир хил даражада Россияга таъсир кўрсатган. Эҳтимол, фақат Ғарбий Европа ва Япония Шарқдаги кўчманчи миллатлар таъсиридан холи бўлган.

ТУРҒУНЛИКДАН ЖЎШҚИНЛИК САРИ

Қадриятлар ва ҳатто халқ менталитети ҳам ўзгарувчан: бош ҳаракатлантирувчи куч — иқтисодий юксалишдир. Бунга ҳали юқорида баён этганим Ғарбий Европа ўзига хос мисол бўлиб хизмат қилади. У юнон ва рим тамаддунининг бевосита меросхўри эмас. Олмонлар уларни вайрон қилгандан кейин европаликлар узоқ вақт ибтидоий ҳаёт кечирдилар, юнон ва рим фани араблардан мерос бўлиб, табиий фанларнинг ривожи ҳам араб, ҳам форс олами билан боғлиқдир. Европаликлар юнон-рим маданиятини Византия ва араблардан қабул қилиб олдилар. "Буюк кемачалик даври"дан сўнг европаликлар Шарқ савдо йўлини, бойлик марказини ва ўша пайтдаги жаҳон савдосини ҳамда Америка бойлигини монополияга айлантиришнинг уддасидан чиқдилар. Ўшанда Ғарбий Европани модернлаштириш — ижтимоий тузумни, муомала одобини, қадриятлар ва менталитетни ўзгартириш ҳамда иқтисод ва фанни тараққий эттириш билан бошланган эди. Ғарбийевропаликларнинг тасдиқлашича, озодлик ва демократия тараққиётнинг ягона йўли. Фақат европаликлар фанни юксалтира олганлар, деган даъво кибру ҳаводан ўзга нарса эмас. Аслида улар ўз тарихи ҳақида билимнинг йўқлигини намоён этдилар. Ҳозирги кўринишдаги озодлик ва демократия уларда XX асрнинг бошидагина вужудга келди; улар юксалишнинг сабаби эмас, балки оқибатидир. Ва бошқа миллатлар ҳам фан ва демократияни бемалол ривожлантира оладилар.

Эндиги дунё жадал ва жўшқин тараққий этиб бораяпти. Россияда ҳам, Хитойда ҳам ёшларнинг ахлоқи ва менталитети тубдан ўзгараяпти. Тўғри, ёшлар ҳамиша ва ҳамма жойда аввалги авлодларга қараганда, кўпроқ муросасиз, айни маҳалда кўпроқ собитдир. Аммо бу мамлакат ёшлари бугун "Европа тамаддуни"ни ўрганишга мойиллик билдирмоқдалар. Улар у ерда қандайдир ижобий ва соғлом нарсани, яъни ақл-идрок билан иш тутишни, нимагадир мақсадсиз кўнгил қўйишдан халос бўлишни кўришаяпти. Иқтисодий ислоҳот ишлаб чиқариш воситаларига нисбатан ҳуқуқни ўзгартириб юборди ва амалдорларга боғлиқ бўлмаган кўпгина ишчи ўринларини яратди. Компьютер омилининг кенг миқёсда тарқалиши ўз навбатида жамоа орасида ўзини ўнғай сезмайдиган, якка ҳолда ишлашга мойил бўлган ёшлар учун катта микдордаги ишчи ўринларини очишга имкон туғдирди.

Баъзи бир рус файласуфлари йигирманчи аср бошида тахайюлий оҳангда маълум қилишларича, гўёки Россия ўзининг тарихий қолоқлиги боис мустабидликда қолишдан ўзга йўлни танлай олмайди. Тўғри, Россияда қўрқув ҳукмронлиги жуда узоқ давом этди. Қўрқув ва даҳшат инсон табиатини бузади ва уни ҳокимиятга итоат этишга мажбурлайди. Лекин унинг таъсири абадий эмас. Қўрқув йўқолса, ўша заҳоти озодлик вужудга келади. Россиядаги шестидесятниклар билан боғлиқ воқеа бунга яхши мисол бўла олади: қайта қуриш давридаги эркин сайловлар атрофида кечган ўша ҳаяжонлар ва бугунги ёшлар феълатворининг ўзгариб қолиши...

Ҳар бир нарсага ишонмай мункир келувчилар буларнинг ҳаммасини инкор қилиш учун скинхеларни ва озодликдан кўра нон ва нафақа пулини муҳимроқ, деб билган кенг оммани кўрсатган бўлардилар. Ҳар ҳолда барча жамиятларда қолоқ одамлар топилади, улар илғор одамларни айблашади ёки ҳукуматдан ёрдам кутишади. Агар сиёсатнинг ройишини шундай кимсаларга қаратиб бурсангиз, мамлакат турғунликка тушиб қолади, қадриятлар ва менталитет эса тош бўлиб қотади.

Ижтимоий сиёсатда кўпроқ кимларга кўз тутиш керак: илғорларгами ёки ютқазувчиларгами — бунинг энг мувофиқ нисбатини топиш доимо мураккабдир. Бироқ айнан илғорлар қобилиятли одамлар бўлиб, бойлик яратади, янги корхоналарни кенгайтиради, бинобарин, жамиятдаги қадриятни ва халқ менталитетини ўзгартиради.

Эҳтимол, Ғарб шахсиятпарастлигининг мафкура сифатида ўз чекланишларига эгалигини ва инсон тафаккурида фақат бир босқич эканлигини пайқаган жиддий одамлар бордир. Лекин, менинг назаримда, Россияда ҳар бир шахснинг ҳуқуқини қарор топтириш биринчи навбатдаги вазифа саналади, шунинг учун ўз вақтида ортга ўгирилиб, жамоатчилик ёхуд шарқона-мистик асосга нигоҳ ташлаш даркор, негаки бу мутаассиб кучлар томонидан фойдаланиш хавфини туғдиради.

Қадриятлар масаласини англаб етиш учун муҳокама қилиш мумкин, бироқ бирор бошқа қадриятлар тизимини зўрлаб тиқиштириш керак эмас, чунки қадриятлар табиий йўсинда ижтимоий тараққиётга қараб шаклланиши лозим, акс ҳолда ҳар қандай зўрлаш жамиятни ўз тараққиёти йўлида ўзгаришдан маҳрум этади. Бунинг устига Шарқ ва Ғарб маданиятлари орасидаги чегара ноаниқ ва мужмал бўлиб, мудом ўзгариб туради. Ўша Киплинг кўпчиликка таниш машҳур иборасидан кейин ўзи шундай ҳам деганди: "Аммо Шарқ ҳам, Ғарб ҳам йўқ, қабила, ватан, авлод бор..."

Россия — Россия, демак. Унинг мижози жуда ўзгача. Таълимнинг юқори даражаси, бой тасаввур, туйғу-ҳисларнинг мўл-кўллиги ва инсоний муносабатлардаги самимият... Гарчи унинг ёшлари ўзгараётган бўлса-да, ҳозирча ана шу ижобий фазилатларнинг ювилиб кетиш аломати кўринмайди. У Шарқ бўладими ёки Ғарб, бари бир уларни асраб, эҳтиёт қилиш зарур.

Қимматхон МАМАЖОНОВА

ЯПРОҚЛАРНИНГ ЁРИШДИ ЮЗИ ...

Қимматхоннинг энг сара сатрларида машрабона теран соддалик бор. Сўзлари — эркин. У ҳаётни айнан куйлаганида ҳам, бошқа биров кўролмаган қирраларини ёритганида ҳам нафаси табиий. Мураккаб ёзиш қийин эмас, жўн ёзиш ундан ҳам осон. Аммо табиий куйлаш учун истеъдод керак. Шеърият Қимматхон учун қурол эмас, балки ҳамдардлик воситаси экани сезилиб туради. Сочини Қорадарё ва Норин еллари силаган шоирамизнинг дилбар шеърлари фикримизнинг далолати бўла олади, деб ўйлайман.

Баъзи ўқувчилар "Жуда ҳаволатиб юборди, бир чертиб, сал ҳушёрликка чақирадиган жойи йўқ эканми" дейишлари мумкин. Қимматхон ҳормай-толмай, кўламни кенг олиб, дадил ижод қилаверса, унинг шеърларига ҳали кўп қайтамиз...

Ҳусниддин ШАРИПОВ

КУТИШ

Туннинг сочи оқарди бирдан,
Япроқларнинг ёришди юзи.
Ҳайратланиб самовий сирдан
Дарахтларнинг осмонда кўзи.

Майсаларни солар титроққа
Субҳимдамнинг сархуш нафаси.
Чалингандай бўлар қулоққа
Сиз қўймаган қадамнинг саси.

ЯЛПИЗ

Нигоҳимни айлайди асир,
Яна у ён тушади излар.
Яшар, бағри тўла ажиб сир —
Сой бўйида унган ялпизлар.

Баҳор бир-бир улашганда гул,
Қўлларини чўзмас у ёлғиз.
На ғунчаси ва на гули бор,
Баргларида муаттар бир ис.

Фурсат ўтар изн сўрамай,
Кунлар кетиб борар изма-из.
Нигоҳларим қолар тутолмай
Қариганда гуллаган ялпиз.

ГУМОН

Эски қудуқ бошидан яна
Қайтиб келдим, айтолмадим сир.
Тонгга қадар энди юлдузлар
Кўзларимга тўкилар бир-бир.

Нақ бўғзимга тиқилган дардим
Жим ютаман минг азоб билан.
Осмон, замин — борлиқнинг барин
Босиб кетар қуюқ ҳўл туман.

Сирларимга айлар-у банди,
Қайтаради ортига ҳар он
Соқов қудуқ тубида балки
Сотқин қамиш бор деган гумон.

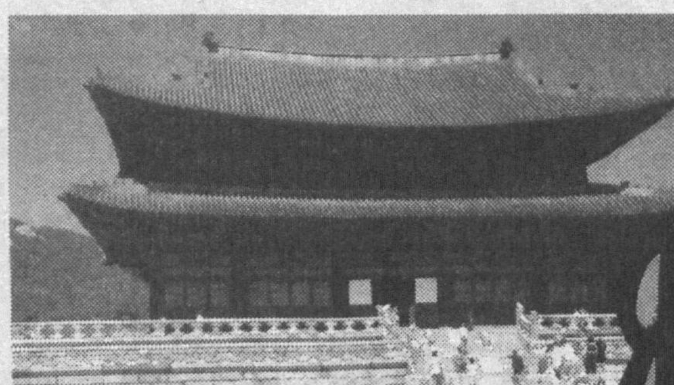

ЯРИМ ОРОЛ МАДАНИЯТИ

ЭЛ ВА ЭЛАТЛАР

Сўнгги йилларда Жанубий Корея Республикаси илм-фан ва техника тараққиётида анча илдамлаб кетганлиги барчага аён. Аслида бу ўлка илдизлари қадим-қадимларга туташувчи бой маданиятга ҳам эга. Осиё қитъасининг шимоли-шарқ, Тинч уммоннинининг шимоли-ғарб томонида жойлашган мазкур ярим орол халқи ўзларининг бой қадриятларига, аждодларидан мерос урф-одатларига хиёнат қилмай келмоқда.

Аҳоли сони жиҳатидан Ўзбекистон билан деярли баравар, аниқроғи 25 100 000 фуқарога эга Жанубий Корея Республикасида истиқомат қилувчи корейслар бир этник оилага мансуб ва бир тилда суҳбатлашишади. Тарихда уларнинг Марказий Осиё давлатлари билан иқтисодий-сиёсий, маданий соҳаларда яқиндан ҳамкорлик қилганлигини тасдиқловчи жиҳатлар мавжуд. Шу жиҳатлардан бири — улар нишонлайдиган байрамлар, оммавий ўйин ва томошаларнинг ўзбек миллий урф-одатларига яқинлигидир. Мисол тариқасида баҳор фаслида Кореяда кенг тарқаладиган варрак учириш, чиллак, чим устидаги чавгон ўйинларини келтириш мумкин. Тарихи минг йилларга бориб тақаладиган ниқоблар жанги, ёғоч от устидаги жанг, олов тутиш ҳамда гуллар ўйини эса бугунги кунда ҳам корейс миллий байрамларининг кўрки ҳисобланади. Мазкур ўйинлар ой тақвими бўйича янги йилда, ой мутлақ тўлишадиган куни ўтказиладиган маросимнинг бир қисми ҳисобланади.

Корея миллий байрамлари бизда уларнинг маданияти ҳақида етарлича тасаввур уйғотади. Чунки корейс маданиятининг асосини ташкил этувчи омиллар — миллий урф-одатлару анъаналар, миллий ўйинлару томошалар, миллий таомлару, миллий либослар, хуллас, барча расм-русмлар бу байрамларда эътибордан четда қолмайди.

Кореяда икки тақвим, яъни ой ва қуёш тақвимларидан фойдаланилгани боис туғилган кун ва бошқа оилавий саналарни ҳам ҳисобга олганда, ойда камида бир марта байрамга дуч келасиз. Икки асосий байрам — Ой янги йили ва ҳосил байрами миллий тантаналарга хос барча урф-одатларни ўзида акс эттиргани ҳолда, замонавий корейсларнинг ушбу сайилларни айнан аждодлари каби нишонлашига ҳеч нарса халал бермайди. Бироқ бундан ташқари ҳар бир ҳудуд, ҳар бир дин, ҳатто ҳар бир қишлоқ ўзига хос байрамларга эгаки, бир корейс миллатига мансуб ҳат бир одам ҳам бу байрамларнинг барчасини билавермаслиги табиий. Нима бўлганда ҳам, бугунги саноатлашган Корея Республикасида бутун мамлакат бўйлаб сочилиб кетган қариндошлар ҳеч бўлмаганда йилда икки марта учрашиб туриш имкониятига эгадир. Улар байрам кунлари сулоланинг энг кекса эркак хонадонида йиғиладилар. Унда аёллар бамаслаҳат байрам дастурхонини тузаш билан банд бўлишса, эркаклар иш ҳақида суҳбат қуриб ўтиришади.

Корейслар ой тақвими бўйича январнинг охири, февралнинг бошларига тўғри келадиган янги йилни байрам сифатида кенг нишонлайдилар. Улар байрам арафасидаги урфлар келгуси йилнинг омадли келишига сабаб бўлади, деб ишонишади. Қадимда аёллар саҳардан қудуқ бошига чопишар, чунки ҳар бири ўз "омад суви"ни биринчи бўлиб олишга ошиқар эканлар. Улар шу куни тонгданоқ байрам таомларини пишира бошлашар, шу жумладан қирғовул гўштидан тайёрланадиган токкук, қайнатилган гуруч ва шўр карамдан тайёрланадиган кимчисиз байрам татимайди. Удумлардан яна бири — янги йил кириб келгунга қадар барча қарзлар тўланиши лозим. Аксинча, одам йил давомида қарзлар гирдобида қолиб кетиши мумкин. Янги йил кириб келадиган тунда эса ҳеч ким ухламайди. Гўёки ўша тунда ухлаган одамнинг қоши оқариб қолишидан чўчишади.

Байрам арафасида болалар камалакнинг барча рангларида товланадиган ханбок кийимларини кийиб, кириб келаётган йилда ота-она ва кекса қариндошларига омад тилаш маросимини ўтказадилар. Бунинг эвазига улар ёши улуғлардан доно ўгитлар эшитишиб, майда харажатлар учун пуллар олишади. Ундириладиган пул миқдори боланинг ёши ва оиладаги мавқеига боғлиқдир. Варрак учириш, тахта устида сакраш, арқон тортиш, таёқчалар билан ўйнаш каби ўйинлар байрамга файз бағишлайди.

Маросим пайтида марҳумлар руҳини шод этиш мақсадида дастурхон байрамона тузатилмоғи лозим. Одатда ушбу байрам дастурхонида чучвара, мошдан тайёрланган қуймоқ, долчинли чой ёки гуручли квасни кўришингиз мумкин. Аммо айнан ушбу байрамда қирғовул гўштидан тайёрланган токкук бўлиши шарт.

Кореянинг ўзига хос миллий байрамларидан яна бири **Тано** сайилидир. **Тано** сўзи қўшалоқ беш маъносини билдиради, яъни бу байрам бешинчи ойнинг бешинчи кунида нишонланишини англатади. **Тано** — марҳумларни ёд этишга қаратилган байрам ҳисобланса-да, бора-бора бу ўйин-кулгига айланиб кетар эди. Байрам кунида эркаклар корейс миллий кураши ссирим мусобақаларини ўтказишса, аёллар дарахтга боғланган арғамчиларда вақтичоғлик қилишади. **Тано**нинг ўзига хос жиҳатларидан яна бири — аёллар ушбу кунда гулсафсар қайнатмасига бошини ювиб, қуритиш учун шифобахш ўтлардан фойдаланишади.

Байрам дастурхонига зоғорабалиқ ва олча квасидан тайёрланган шўрва тортилади. Турли тоғ кўкатлари қўшилган гуручли кулчаларни фақатгина ушбу кунда тановул қилишингиз мумкин.

Канинннинг Конвардо вилоятида беш кун мобайнида ҳукумат томонидан расмий равишда **Тано** фестивали ўтказилади. Бошқа байрамларда ўтказиладиган халқ ўйинлари билан бир қаторда фестивалда Конфуций таълимотига оид маросимлар, шомон расм-русмлари, ниқоб ўйинлари, деҳқонлар ўйини, шунингдек, отўйин томошалари ҳам ўтказилади. Ўйинда толиққан меҳмон ва мезбонлар чанқоқларини ўткир ичимликлар билан қондиришади.

Шуниси эътиборга моликки, корейс халқи маданияти, хусусан миллий байрамларининг ўзбекларникига ўхшаш томонларини кўплаб учратиш мумкин. **Тано** сингари байрамларда ўтказиладиган ўйинлар, кийиладиган либослар моҳиятан Наврўз ёки бошқа умумхалқ сайилларимиздаги анъана ва урф-одатларга мос келади. Демак, яқин маданият, урф-одат ва анъаналар икки халқ ўртасидаги маданий ҳамкорликни янада ривожлантиришга, уни янги поғоналарга кўтаришга хизмат қилади.

Усмон МУРОДОВ тайёрлади

Шарофат БОТИРОВА

Бешафқат ўлим таниқли шоира, Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси Жиззах вилояти бўлими масъул котиби Шарофат Ботировани орамиздан олиб кетди.

Шарофат Ботирова 1945 йилда Сирдарё вилояти Ховос туманида туғилди. У 1968 йилда Тошкент давлат чет тиллари институти (ҳозирги Жаҳон тиллари университети)нинг француз тили факултетини битирди. 1968 — 1970 йилларда мазкур институтнинг француз тили лексикаси кафедрасида ўқитувчи бўлиб ишлади. 1970 — 1974 йилларда Жиззах тумани ўрта мактабларида ўқувчиларга француз тилидан сабоқ берди. 1974 — 1998 йиллар мобайнида Тошкент давлат чет тиллари институтида ўқитувчи, катта ўқитувчи, доцент лавозимларида хизмат қилди. Филология фанлари номзоди илмий унвони учун диссертация ёқлади. "Бадиий таржимада романтизмнинг сақланиши", "Француз шеъриятидан мустақил ўқиш учун қўлланма" каби дарсликлар яратди. Француз адабиётининг Виктор Гюго, Луи Арагон, Жак Превер, Пол Элюар каби машҳур шоирлари шеърларини ўзбек тилига таржима қилди.

Шарофат Ботирова адабий анжуманлар ва мушоираларда француз ва ўзбек тилларида бағоят латофат билан ўқиган шеърлари барчани ҳайратга солар эди.

Шарофат Ботирова 1998 йилдан буён ҳаётининг сўнгигача Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси Жиззах вилояти бўлимини бошқарди. У Республика ёш ижодкорларининг Зомин семинар-кенгаши ташкилотчиларидан бири сифатида турли вилоятларда яшаб, ижод қилаётган кўплаб ёшларга адабиёт ва шеърият сабоқларини ўргатди.

Шарофат Ботирова меҳрибон устоз, моҳир таржимонгина эмас, истеъдодли шоира ҳам эди. Унинг "Оловранг уфқ", "Бедорлик", "Қадр", "Насибам" номли китоблари чоп этилди.

Шарофат Ботирова мамлакатимиз ижтимоий-сиёсий ҳаётида ҳам фаол иштирок этиб келди. У Республика Марказий сайлов комиссияси аъзоси сифатида мамлакатимизда олиб борилаётган ислоҳотлар моҳиятини халққа етказишда самарали фаолият кўрсатди.

Шарофат Ботированинг адабиётимиз ва халқимизга фидойи хизматлари муносиб тақдирланди. У "Ўзбекистонда хизмат кўрсатган маданият ходими" унвони ва "Эл-юрт ҳурмати" орденига сазовор бўлди.

Таниқли шоира ва олима Шарофат Ботированинг номи қалбимизда ҳамиша сақланиб қолади.

ЎЗБЕКИСТОН ЁЗУВЧИЛАР УЮШМАСИ

АДАБИЁТДАН ТЕСТ САБОҚЛАРИ

1. *"Ўзи қандай йигит деб сўра: сурма қўйгандек оҳу кўзи бор, қизил олмадек таранг юзи бор, энди чиқиб келган кўк майса мўйлаби. Розия хонимникидан ҳам нафисроқ қалам қоши... Устига кийган беқасам тўни ўзига шундай ярашканки..., биз — қизлар ихтиёрсиз унга қарадик".*

Ушбу тасвир қайси асардан олинган, унда ким таърифланаяпти, таъриф ким номидан айтилаяпти?
А. "Меҳробдан чаён", Анвар, Нозик.
В. "Ўткан кунлар", Отабек, Зеби.
С. "Кутлуғ қон", Йўлчи, Гулнор.
Д. "Кеча ва кундуз", Мирёқуб, Гулшан.
Е. "Янги саодат", Маҳмудхон, Марям.

2. Шароф Рашидовнинг "Кашмир қўшиғи" асари қандай усулда ёзилган?
А. Реалистик.
В. Туш таъбири усулида.
С. Романтик-мажозий.
Д. Уруш хотиралари.
Е. Жангнома.

3. *Ўлим мени қўрқитмайди, лекин, афсуски,*
Мен дўстларни ҳасрат ичра қўйиб кетаман.
Феруза, сен мендан кўрган жафони унут,
Асл севги ҳурматига мени эсда тут!

Бу сатрлар кимнинг қайси асаридан олинган?
А. Хуршид Даврон, "Падаркуш".
В. Мақсуд Шайхзода, "Мирзо Улуғбек".
С. Миртемир, "Сурат".
Д. Комил Яшин, "Нурхон".
Е. Тўғри жавоб йўқ.

4. *"— Мутлақо! Хаёлимга ҳам келмаган. Бунинг учун асос ҳам йўқ: бадавлат хонадондан чиқмаганманки, отамнинг совет ҳукумати туфайли қўлдан кетган мулкин эслаб, хумори тутса; чет элда бўлганим йўқки, унинг усти ялтироқлигига учсам; бирорта мафкураси бузуқ одамда ўқиганим йўқки, у мени йўлдан урган бўлса!"*

Ушбу сатрлар қайси романдан келтирилган, у ким томонидан айтилаяпти?
А. "Меҳробдан чаён", Анвар.
В. "Эр бошига иш тушса...", Машраб.
С. "Кутлуғ қон", Йўлчи.
Д. "Олтин зангламас", Содиқ.
Е. "Уфқ", Икромжон.

Тузувчи:
Ҳалима ЖУМАНИЁЗОВА

Газетанинг 13 июн сонидаги тестларнинг жавоблари:
1. Б 2. Д 3. С 4. Б 5. С

Душанба 23.06

«Ўзбекистон» телеканали

15.00 «Таҳлилнома».
15.45 «Кўрсатувдан - кўрсатувгача».
16.05 Ўзбекистон телерадиокомпанияси эстрада симфоник оркестрининг концерти.
16.25 «Камила». Телесериал.
Ёзги таътил кунларида. «Болалар сайёраси»:
16.55 1. «Улғайиш поғоналари».
2. «Олтин тож». Телевизион ўйин.
17.55 ТВ маркет.
18.00 ЯНГИЛИКЛАР.
18.10 «Ўзбектелефильм» намойиши: Ўзбек спортчилари: «Олимпни забт этган баҳодир».
18.30 «Таянч нуқтаси».
18.50 «Қўшиғимиз Сизга армуғон».
19.10 «Мулкдор».
19.25, 19.55, 20.25, 21.00 ЭЪЛОНЛАР.
19.30 «Ахборот» (рус тилида)
20.00 Оқшом эртаклари.
20.15 Биржа ва банк хабарлари.
20.30 «Ахборот».
21.05 «Тарих кўзгуси».
21.25 ТВ клип.
21.35 **«Ўзбекистон» телеканалида илк маротаба**: «Камила». Телесериал.
22.05 Футбол бўйича Ўзбекистон чемпионати. «Трактор»- «Нефтчи».
23.35 «Япония турмуш тарзи». Ҳужжатли телесериал премьераси.
23.55 «Ахборот-дайжест».
00.15-00.20 Ватан тимсоллари.

«Ёшлар» телеканали

16.25 Кўрсатувлар дастури.
16.30 «Давр» ҳафта ичида.
17.00 «Буни ишқ дейдилар». Бадиий фильм 4-қисм.
17.45 «Янги авлод» почтаси.
18.00 «Мульттомоша».
18.15 «Оби ҳаёт». Экологик тележурнал.
18.30 ТВ - анонс.
18.35 Тафаккур ёлқинлари.
18.50 Олтин мерос.
18.55, 21.55 Иқлим.
19.00 Давр.
19.35 ТВ - анонс.
19.40 Мусиқий лаҳзалар.
19.55 Эрта сўнган юлдузлар.
20.15 Ёшлар овози.
20.35, 21.20, 22.35 Эълонлар.
20.40 «Гвадалупе». Телесериал.
21.25 Қишлоқдаги тенгдошим.
21.45 Олтин мерос.
22.00 Давр.
22.40 ТВ-анонс ва тунги тароналар.
22.45 «Ёшлар» телеканалида спорт дастури: Интерфутбол.
0.25-0.30 Хайрли тун.

«Тошкент» телеканали

17.10 Кўрсатувлар тартиби.
17.20 ТТVда сериал. «Муҳаббат риштаси».
18.05, 21.00 «Экспресс» телегазетаси.
18.10 «Спорт ва болалар».
18.30, 20.00, 21.25, 22.20 «Пойтахт». Ахборот дастури.
18.50 Халқ саломатлиги йўлида».
19.15 «ТТVда сериал. «Айрилиқ азоби».
20.25 «Табриклаймиз-қутлаймиз».
21.05 ТТVда сериал. «Гиннес-шоу».
21.45 «Avto-news».
22.00 «Ораста шаҳрим».
22.45 Кинонигоҳ. «Хатарли касб».
00.25-00.30 Хайрли тун, шаҳрим.

«Халқаро» телеканал

16.30 Кўрсатувлар тартиби.
16.35 «Вести».
16.50 «Спорт масканларида».
17.05 «Евроньюс» янгиликлари. Биринчи канал.
17.25 «Ҳазил кетидан ҳазил».
18.00 «Мени кутгил».
19.00 «Ким миллионер бўлишни истайди?» Телеўйин.
20.00 «Время».
20.35 «Бешинчи бурчак». Сериал. ЎзТВ – IV.
21.40 «Бизнес ревю».
21.45 «Миср». Ҳужжатли фильм.
22.10 «Аншлаг».
22.55 «Саломея». Сериал
23.50 «Ахборот» (рус тилида)
00.20 «Тунингиз осуда бўлсин!»

Сешанба 24.06

«Ўзбекистон» телеканали

6.00 «Ассалом, Ўзбекистон!»
8.00-8.35 «Ахборот».
8.40 Газеталар шарҳи.
9.00 «Камалак». Болалар учун кинодастур.
9.45 «Нурли манзиллар».
10.00, 12.00, 14.00, 18.00 ЯНГИЛИКЛАР.
10.05 «Мулкдор».
10.20 «Сен борсан». Бадиий фильм.
11.50, 15.30 ТВ клип.
12.05 «Тарих кўзгуси».
12.25 ТВ анонс.
12.30 «Қишлоқ ҳақида ўйлар».
12.50 «Концертдан сўнг». Озода Нурсаидова.
13.20 «Яхшилик». Телешоу.
14.10 «Муносабат».
14.40 «Диққат, шаҳарда сеҳргар». Бадиий фильм.
15.30 ТВ клип.
15.40 «Камила». Телесериал.
Ёзги таътил кунларида. «Болалар сайёраси»:
16.10 1. «Қўшиғим - жон қўшиғим». 2. «Покахонтас». Мультсериал.
17.00 «Ватанимга хизмат қиламан».
18.10 «Баркамол авлод орзуси».
18.30 Репортаж.
18.35 Бир жуфт қўшиқ.
18.45 «Олтин бешик».
19.05 «Тафсилот».
19.30 «Ахборот» (рус тилида)
20.00 Оқшом эртаклари.
20.15 FCN «Ўзбекистон янгиликлари» (инглиз тилида)
20.30 «Ахборот».
21.05 «Истеъмолчи».
21.25 ТВ клип.
21.35 «Ўзбекистон» телеканалида илк маротаба: «Камила».
22.05 Кураш бўйича Ўзбекистон чемпионати.
22.30 «Келин-куёв». Телешоу.
23.20 «Ахборот-дайжест».

«Ёшлар» телеканали

7.00 «Мунаввар тонг». Информацион-дам олиш дастури.
9.00 Давр.
9.15 Тонгги сериал: «Виждон» 13 - қисм.
10.00 «Янги авлод» студияси: Катта танаффус, Келинг, танишайлик.
10.50 «Мульттомоша».
11.05 «Гвадалупе». Телесериал.
11.45 Ёшлар овози.
12.05 «Дарбадарлик». Бадиий фильм 1-қисм.
12.55 ТВ - анонс.
13.00 Давр.
13.10 Ёзги таътил экрани: «Самовий саргузаштлар» 9 - қисм.
13.35 Бахтли болалик қўшиқлари.
13.45 Интерфутбол.
15.25 Саломатлик сирлари.
15.45 Эрта сўнган юлдузлар.
16.05 «Ҳақиқат чегараси». Сериал.
16.30 «Оби ҳаёт». Экологик тележурнал.
16.45 Қишлоқдаги тенгдошим.
17.05 Жар ёқасида.
17.20 ТВ - анонс.
17.30 «Янги авлод» студияси: Дунё ва болалар.
17.50 Таянч.
18.10 Минг бир маслаҳат.
18.30 Автопатрул.
18.50 Олтин мерос.
18.55, 21.55 Иқлим.
19.00 Давр.
19.35 «Давр»- интервью.
19.50 ТВ - анонс.
19.55 «Ёшлар» телеканалида премьера: «Антиқа томоша». Ҳужжатли фильм 3-қисм.
20.20 Сув – ҳаёт манбаи.
20.30 Кўҳна оҳанглар.
20.45 «Гвадалупе». Телесериал.
21.30 Ёшлар овози.
21.50 Олтин мерос.
22.00 Давр.
22.40 ТВ-анонс ва тунги тароналар.
22.45 «Ёшлар» телеканалида спорт дастури: 1.Нокаут, 2.Теннис.

«Тошкент» телеканали

17.20 ТТVда сериал. «Муҳаббат риштаси».
18.05, 21.00 «Экспресс» телегазетаси.
18.10 «Ҳимоя».
18.30, 20.00, 21.25, 22.45 «Пойтахт». Ахборот дастури.
18.50 «Ҳамшаҳарлар».
19.15 «ТТVда сериал. «Айрилиқ азоби».
20.25 «Табриклаймиз-қутлаймиз».
21.05 ТТVда сериал. «Гиннес-шоу».
21.45 «Туризм ҳақида».
22.15 «Ибрат».
23.10 Кинонигоҳ. «Тутси».

«Халқаро» телеканал

7.00-8.00.
16.30 Кўрсатувлар тартиби.
16.35 «Вести».
16.50 «Мультсеанс».
17.10 «Евроньюс» янгиликлари. Биринчи канал.
17.25 «Сати». Сергей Безруков.
18.00 «Ишонч ва муҳаббат замини». Сериал. ЎзТВ – IV.
19.00 «Кулгу қироллари». Юрий Никулин.
20.00 «Время».
20.40 «Бешинчи бурчак». Сериал. ЎзТВ – IV.
21.45 «Бизнес ревю».
21.50 «Дунё мамлакатлари».
22.10 «Уолт Дисней». Машҳурлар туркумидан.
22.35 FCN «Ўзбекистон янгиликлари» (инглиз тилида)
22.45 «Саломея». Сериал.
23.40 «Ахборот» (рус тилида)
00.10 «Тунингиз осуда бўлсин!»

Чоршанба 25.06

«Ўзбекистон» телеканали

6.00 «Ассалом, Ўзбекистон!»
8.00-8.35 «Ахборот».
8.40 Газеталар шарҳи.
9.00 «Рангин дунё».
9.20 «Шарқ тароналари».
9.40 «Соғлом она - соғлом бола».
10.05 «Тафсилот».
10.25 «Мимино». Бадиий фильм.
11.55 ТВ анонс.
12.05 «Баркамол авлод орзуси».
12.25 «Сим-Сала». Мультсериал.
12.50 «Балли, раислар!» Телемусобақа.
13.40 «Истеъмолчи».
14.10 Кураш бўйича Ўзбекистон чемпионати.
14.35 Кундузги сеанс: «Осмондан тушган мерос». Бадиий фильм.
15.55 «Ягона оилада».
16.25 «Камила». Телесериал.
Ёзги таътил кунларида. «Болалар сайёраси»:
16.55 1. «Цирк, цирк, цирк». 2. «Ёднома».
17.45 «Ҳунарманд».
18.10 «Ўзбектелефильм» намойиши: Болалар спорти: «Ёшлик шижоати - ҳамнафас байрам».
18.30 «Умид». Телелотерея.
18.55 «Таянч нуқтаси».
19.15 Бир жуфт қўшиқ.
19.30 «Ахборот» (рус тилида)
20.00 Оқшом эртаклари.
20.15 «Юзма-юз».
20.30 «Ахборот».
21.05 ТВ клип.
21.15 «Аср муаммоси».
21.55 «Ўзбекистон» каналида илк маротаба: «Камила». Телесериал.
22.25 «Журналист таҳлили».
22.45 «Тақдиринг қўлингда». Бадиий фильм.
23.55 «Ахборот-дайжест».

«Ёшлар» телеканали

7.00 «Мунаввар тонг». Информацион-дам олиш дастури.
9.00 Давр.
9.15 «Давр» - интервью.
9.30 ТВ - анонс.
9.35 Тонгги сериал: «Виждон» 14-қисм.
10.25 «Янги авлод» студияси: Дунё ва болалар.
10.45 Таянч.
11.05 «Гвадалупе». Телесериал.
11.45 Ёшлар овози.
12.05 «Дарбадарлик». Бадиий фильм 2-қисм.
12.55 ТВ-анонс.
13.00 Давр.
13.10 Ёзги таътил экрани: «Самовий саргузаштлар» 6 - қисм.
13.35 Минг бир маслаҳат.
13.55 «Ақлдан оздирадиган ўйинлар». Сериал.
14.20 Ўзимизники.
14.30 «Ёшлар» телеканалида спорт дастури: 1 Нокаут, 2 Теннис.
15.35 Автопатрул.
15.55 «Ҳақиқат чегараси». Сериал.
16.20 Кафолат.
16.40 Болалар спорти: «Умидли ўсмирлар» («Ўзбектелефильм»)
17.10 ТВ – анонс.
17.15 Гиёҳ сирлари.
17.25 Кўрсатувлар дастури.
17.30 «Янги авлод» студияси: Оқ кабутар.
17.50 Огоҳлик давр талаби.
18.05 Мураббий.
18.20 Ёшлар овози.
18.40 Каталог.
18.50 Олтин мерос.
18.55, 21.55 Иқлим.
19.00 Давр.
19.35 «Зинама-зина» телеўйини.
20.00 Спорт- лото.
20.10 Мусиқий лаҳзалар.
20.20 Чемпион сирлари.
20.40, 21.25, 22.35 Эълонлар.
20.45 «Гвадалупе». Телесериал.
21.30 Ёшлар камоли – юрт камоли.
21.50 Олтин мерос.
22.00 Давр.
22.40 ТВ-анонс ва тунги тароналар.
22.45 «Ғаройиб ходиса». Бадиий фильм.
23.45 «Ёшлар» телеканалида спорт дастури: Интерфутбол.

«Тошкент» телеканали

17.20 ТТVда сериал. «Муҳаббат риштаси».
18.05, 21.00 «Экспресс» телегазетаси.
18.10 «Билим» телеклуби.
18.30, 20.00, 21.25, 22.20 «Пойтахт». Ахборот дастури.
18.50 «Мусиқий меҳмонхона».
19.15 ТТVда сериал. «Айрилиқ азоби».
20.25 «Табриклаймиз-қутлаймиз».
21.05 ТТVда сериал. «Гиннес-шоу».
21.45 «Долзарб мавзу».
22.00 «Аёл қалби».
22.45 Кинонигоҳ. «Ажойиб қиз».

«Халқаро» телеканал

16.35 «Вести».
16.50 «Жонли табиат».
17.05 «Евроньюс» янгиликлари.
17.25 Е. Петросяннинг Кулгу панорамаси.
18.00 «Ишонч ва муҳаббат замини». Сериал.
19.00 «Заиф бўғин».
20.00 «Время».
20.40 «Бешинчи бурчак». Сериал. ЎзТВ – IV.
21.45 «Бизнес-ревю».
21.50 «Юқори технологиялар олами».
22.00 «Ҳинд оҳанглари».
22.20 «Спорт технологияси».
22.40 «Ахборот» (рус тилида)
23.10 «Оқ туфон». Бадиий фильм.

Пайшанба 26.06

«Ўзбекистон» телеканали

6.00 «Ассалом,Ўзбекистон!»
8.00-8.35 «Ахборот».
8.40 Газеталар шарҳи.
9.00 «Ўзбектелефильм» намойиши: «Гилам», Сўзана».
9.20 «Аждодлар мероси».
10.00 , 12.00, 14.00, 18.00 ЯНГИЛИКЛАР.
10.05 «Ўгай она». Бадиий фильм.
11.20 «Фанимиз истиқболлари».
11.40 «КиноТеатр».
12.05 «Оғусиз дунё».
12.20 ТВ анонс.
12.25 «Сим-Сала». Мультсериал.
12.50 «Оталар сўзи - ақлнинг кўзи».
13.50 ТВ клип.
14.10 «Журналист таҳлили».
14.30 «Замин ғаройиботлари». Ҳужжатли фильм.
15.40 «Меҳр қолур».
15.55 «Камила». Телесериал.
16.25 «Гиёҳвандлик - аср вабоси».
Ёзги таътил кунларида. «Болалар сайёраси»:
17.00 1.«Болаликнинг мовий осмони». 2.«Қизиқарли учрашувлар».
18.10 «Сиҳат-саломатлик».
18.30 «Бир умр ҳамроҳим». Спорт дастури.
18.50 Бир жуфт қўшиқ.
19.00 «Наркотеррор - эълон қилинмаган уруш». 1-қисм.
19.30 «Ахборот» (рус тилида)
20.00 «Оқшом эртаклари».
20.15 FCN «Ўзбекистон янгиликлари» (инлиз тилида)
20.30 «Ахборот».
21.05 «Наркотеррор - эълон қилинмаган уруш». 2-қисм.
21.30 ТВ клип.
21.40 «Ўзбекистон» телеканалида илк маротаба: «Камила». Телесериал.
22.10 Бевосита мулоқот.
23.00 ТВ клип.
23.10 «Ахборот-дайжест».

«Ёшлар» телеканали

6.55 Кўрсатувлар дастури.
7.00 «Мунаввар тонг». Информацион-дам олиш дастури.
9.00 Давр.
9.15 Тонгги сериал: «Виждон» 15-қисм (якунловчи)
10.10 «Янги авлод» студияси: Оқ кабутар.
10.20 Спорт - қитъаси (рус тилида)
10.55 Чемпион сирлари (рус тилида)
11.15 «Гвадалупе». Телесериал.
11.55 «Тулпорим» («Ўзбектелефильм»)
12.05 «Дарбадарлик». Бадиий фильм 3-қисм.
12.55 ТВ - анонс.
13.00 Давр.
13.10 Ёзги таътил экрани: «Самовий саргузаштлар» 11-қисм.
13.35 Ёшлар овози.
13.55 Интерфутбол.
15.35 Огоҳлик давр талаби.
15.50 «Ҳақиқат чегараси». Сериал.
16.10 Мезон.
16.30 Адолат мезони.
16.45 Кўрсатувлар дастури.
16.50 «Янги авлод» студияси: Шоҳсупа.
16.55 «Мульттомоша».
17.10 ТВ - анонс.
17.15 Меннинг маҳаллам.
17.35 «Coscom» хабарлари.
17.45 Ёшлар овози.
18.05 Сийрат.
18.25 Табобат оламида.
18.50 Олтин мерос.
18.55, 21.55 Иқлим.
19.00 Давр.
19.35 «Давр» – интервью.
19.50 ТВ-анонс.
19.55 Жар ёқасида.
20.20 Мусиқий лаҳзалар.
20.25 Бегойим.
20.45, 21.30, 22.35 Эълонлар.
20.50 «Гвадалупе». Телесериал.
21.35 Қутқарув «050».
21.50 Олтин мерос.
22.00 Давр.
22.40 ТВ-анонс ва тунги тароналар.
22.45 «Ажал сўқмоғи». Видеофильм.
0.00 «Ёшлар» телеканалида спорт дастури: Интерфутбол.

«Тошкент» телеканали

17.20«Муҳаббат риштаси».
18.05, 21.00 «Экспресс» телегазетаси.
18.10 «Навниҳол».
18.30, 20.00, 21.25, 22.35 «Пойтахт». Ахборот дастури.
18.50 «Бурч ва маъсулият».
19.05 «Ўзбектелефильм» студияси намойиш этади: «Чемпион билан мулоқот».
19.15 «ТТVда сериал. «Айрилиқ азоби».
20.25 «Табриклаймиз-қутлаймиз».
21.05 ТТVда сериал. «Гиннес-шоу».
21.45 «Умр йўлдоши».
22.15 Бутунжаҳон гиёҳвандликка қарши кураш кунига. «Инсон ва қонун».
23.00 Кинонигоҳ. «Шаҳарлик олифталар».

«Халқаро» телеканал

7.00-8.00
16.35 «Вести».
16.50 «Мультсеанс».
17.10 «Евроньюс» янгиликлари. БИРИНЧИ КАНАЛ.
17.25 «Биз анойи эмасмиз». Хажвий дастур.
18.00 «Ишонч ва муҳаббат замини». Сериал. ЎзТВ – IV.
19.00 «Кулгу хонаси».
19.45 «Топ-мюзик».
20.00 «Время».
20.40 «Бешинчи бурчак». Сериал. ЎзТВ – IV.
21.45 «Бизнес ревю».
21.50 «Ишбилармон кишилар».
22.10 «Арт каталог».
22.40 FCN «Ўзбекистон янгиликлари» (инглиз тилида)
22.50 «Соккер клуб».
23.10 «Ахборот» (рус тилида)
23.40 «Одри Хёпберн». Бадиий фильм.

Жума 27.06

«Ўзбекистон» телеканали

6.00 «Ассалом, Ўзбекистон!»
8.00-8.35 «Ахборот».
8.40 Газеталар шарҳи.
Ёзги таътил кунларида. «Болалар сайёраси»:
9.00 1. «Болаликнинг мовий осмони».
2. «Қизиқарли учрашувлар».
10.05 «Мафтунингман». Бадиий фильм.
11.25 «Агар Сиз». Ток шоу.
12.05 «Сим-Сала». Мультсериал.
12.55 , 13.55 ТВ анонс.
13.00 Эстрада тароналари.
13.20 «Олам». Телеальманах.
14.10 «Бир кулишайлик».
14.30 Кундузги сеанс: «Нотаниш полвон». Бадиий фильм.
15.50 «Мувозанат».
16.10 «Мусиқа ва театр».
16.30 «Камила». Телесериал.
Ёзги таътил кунларида. «Болалар сайёраси»:
17.00 1. «Ёш юлдузлар».
2. «Ўйла, Изла, Топ!» Телемусобақа.
18.10 «Тафсилот».
18.30 «Иқтидор». Интеллектуал телеўйин.
19.05 «Зиё» студияси намойиш этади: «Эътиқод мустаҳкамлиги йўлида».
19.25, 19.55, 20.25, 21.00 ЭЪЛОНЛАР.
19.30 «Ахборот» (рус тилида)
20.00 «Оқшом эртаклари».
20.15 Бир жуфт қўшиқ.
20.30 «Ахборот».
21.05 «Масъул сўз». Матбуот ва оммавий ахборот воситалари ходимлари кунига бағишланган кўрсатув ва концерт.
22.05 «Ўзбекистон» телеканалида илк маротаба: «Камила». Телесериал.
22.35 ТВ клип.
22.45 «Олтин бешик».
23.05 «Ахборот-дайжест».

«Ёшлар» телеканали

6.55 Кўрсатувлар дастури.
7.00 «Мунаввар тонг». Информацион-дам олиш дастури.
9.00 Давр.
9.15 «Давр»-интервью.
9.30 ТВ - анонс.
9.35 Жаҳон жуғрофияси.
10.25 «Янги авлод» студияси: Кичкинтой театри.
10.45 Мультфильм.
10.55 Тонгги тароналар.
11.05 «Гвадалупе». Телесериал.
11.45 Ёшлар овози.
12.05 «Дарбадарлик». Бадиий фильм 4-қисм.
12.55 ТВ-анонс.
13.00 Давр.
13.10 Ёзги таътил экрани: «Самовий саргузаштлар» 12-қисм.
13.35 Бегойим.
13.55 «Ақлдан оздирадиган ўйинлар». Сериал.
14.20 Интерфутбол.
16.00 Сийрат.
16.20 «Ҳақиқат чегараси». Сериал.
16.45 Кўрсатувлар дастури.
16.50 «Янги авлод» студияси: У ким?, Бу нима?
17.10 «Мульттомоша».
17.25 Дунё ажойиботлари.
17.45 ТВ – анонс.
17.50 Матбуот ва оммавий ахборот воситалари ходимлари куни. Ҳамкасб.
18.05 Қишлоқдаги тенгдошим.
18.25 Аскар мактублари.
18.45 ТВ-Бинго анонси.
18.50 Олтин мерос.
18.55, 21.55 Иқлим.
19.00 Давр.
19.35 «Давр» нигоҳи.
19.55 ТВ – анонс.
20.00 Мусиқий лаҳзалар.
20.15 Жараён.
20.45 «Гвадалупе». Телесериал.
21.30 Болалар спорти: аҳвол қандай?.
21.50 Олтин мерос.
22.00 Давр.
22.40 ТВ – анонс ва тунги тароналар.
22.55 «Ёшлар» телеканалида спорт дастури: 1.Ринг қироллари, 2.Футбол плюс.

«Тошкент» телеканали

17.20«Муҳаббат риштаси».
18.05, 21.00 «Экспресс» телегазетаси.
18.10 «Хайрли оқшом».
18.30, 20.00, 22.15, 22.55 «Пойтахт». Ахборот дастури.
18.50 «Ўзбегим навоси».
19.05 «Эл хизматида».
19.15 «ТТVда сериал. «Айрилиқ азоби».
20.25 «Табриклаймиз-қутлаймиз».
21.05 Матбуот ва оммавий ахборот воситалари ходимлари кунига. «Тошкент ва тошкентликлар».
21.25 «Дорихона эшитади». Бевосита мулоқот.
22.35 «Саодат калити».
23.20 Кинонигоҳ. «Севги мактуби».

«Халқаро» телеканал

7.00-8.00.
16.35 «Вести».
16.50 «Леонид Енгибаров». Ҳужжатли фильм.
17.10 «Евроньюс» янгиликлари.
17.25 Ҳужжатли фильм.
18.00 «Ишонч ва мухаббат замини». Сериал.
18.50 «Мўъжизалар майдони».
20.00 «Время».
20.35 «Бешинчи бурчак». Сериал (охирги қисм) ЎзТВ – IV.
21.40 «Бизнес ревю».
21.45 «Дурдаршан».
22.10 «Хит-парад».
22.40 «Тунги учрашув».
22.55 «Услуб».
23.05 «Яшаш воситаси».
23.20 «Бешинчи ғилдирак».
23.30 «Эслайсизми».
23.45 «Ахборот» (рус тилида)
00.15 «Одри Хёпберн». Бадиий фильм.

Шанба 28.06

«Ўзбекистон» телеканали

6.00 «Ассалом, Ўзбекистон!»
8.00-8.35 «Ахборот».
8.40 Газеталар шарҳи.
Ёзги таътил кунларида: «Болалар сайёраси»:
9.00 1. «Ёш юлдузлар».
2. «Ўйла, Изла, Топ!» Телемусобақа.
10.00 «Зиё» студияси намойиш этади: «Эътиқод мустаҳкамлиги йўлида».
10.20 «Бу турфа олам».
11.10 «Мусиқа бўстони». Телеальманах.
11.30 «Олтин бешик».
11.50 «Билмасвойнинг ойдаги саргузаштлари». Мультфильм. 1-қисм.
13.05 «Масъул сўз». Матбуот ва оммавий ахборот воситалари ходимлари. кунига бағишланган кўрсатув ва концерт.
14.05 «Чорраҳа».
14.20 «Адабий жараён».
14.40 «Билмасвойнинг ойдаги саргузаштлари». Мультфильм. 2-қисм.
15.55 «Ягона оилада».
16.25 «Қувноқлар ва зукколар». Телемусобақа.
17.20 «Орзулар қанотида».
17.35 «Саргузаштлар ороли». Телешоу.
18.00 «Рангин дунё».
18.15 «Ўзбектелефильм» намойиши: Болалар спорти: «Озод юртнинг умид юлдузлари».
18.45 «Интеллектуал ринг». Телеўйин.
19.30 «Ахборот» (рус тилида)
20.00 «Оқшом эртаклари».
20.15 FCN «Ўзбекистон янгиликлари» (инлиз тилида)
20.30 «Ахборот».
21.05 Дуторчилар ансамблининг янги дастури.
21.30 «Оқ ва қора». Токшоу.
22.15 Футбол бўйича Ўзбекистон чемпионати. «Пахтакор»-«Дўстлик».
23.45 «Ахборот-дайжест».
«Тунги ёғду»:
00.05 «Эйс Вентура». Бадиий фильм. 1-қисм.

«Ёшлар» телеканали

7.00 «Мунаввар тонг». Информацион-дам олиш дастури.
9.00 Давр.
9.15 «Давр» нигоҳи.
9.35 ТВ - анонс.
9.40 «Янги, авлод» студияси: У ким?, Бу нима?
10.00 Табобат оламида.
10.25 Тонгги тароналар.
10.40 Дунё ажойиботлари.
11.00 «Гвадалупе». Телесериал.
11.40 ТВ - анонс.
11.45 «Бунёдкор» ёшлар телеклуби.
12.00 Ринг қироллари.
12.50 Қишлоқдаги тенгдошим.
13.10 Болалар экрани: «Мульттомоша».
13.40 «Экспедиция». Кўп қисмли ҳужжатли сериал.
14.30 Сув – ҳаёт манбаи.
14.40 Оилавий спорт.
15.05 «Учинчи сайёра». Маърифий дастур.
15.55 Ниқоб.
16.00 Кўрсатувлар дастури.
16.05 «Янги авлод» студияси: Бўш ўтирма, Келинг, танишайлик, Мультфильм.
16.55 ТВ - анонс.
17.00 Маслаҳат.
17.50 Бола тилидан.
18.20 Бизнес академия.
18.40 Каталог.
18.50 Олтин мерос.
18.55, 21.55 Иқлим.
19.00 Давр.
19.35 «Давр»-репортаж.
19.45 ТВ - анонс.
19.50 Оқшом наволари.
20.00 Кутилмаган меҳмон.
20.20, 21.10, 22.35 Эълонлар.
20.25 «Аёл зоти». Телесериал.
21.15 Оҳанрабо.
22.00 Давр.
22.40 ТВ-анонс ва тунги тароналар.
22.55 «Ёшлар» телеканалида премьера: «Эрин Брокевич». Бадиий фильм 1-қисм.

«Тошкент» телеканали

17.20 «Мультчархпалак».
17.40 «Жаҳон географияси».
18.10, 21.05 «Экспресс» телегазетаси.
18.15 «Афиша».
18.35 «Эҳтиром ила...»
18.50 «Ўзбектелефильм» студияси намойиш этади: «Ёшлик шижоати».
19.10 «Табриклаймиз-қутлаймиз».
19.50 «Мисли гавҳар».
20.05 ТТVда сериал. «Гиннес-шоу».
20.25 «Хусусийлаштириш: қадам-бақадам».
20.45 «Эътиқод».
21.10 «Нима учун?»
21.40 «Озод ва обод юрт». Эфирда Қибрай тумани.
22.00 Кинонигоҳ. «Дарахтга тирмашиб».

«Халқаро» телеканал

9.10 «Лаззат».
9.30 Болалар соати: «Пеппи - узун пайпоқ». Бадиий фильм. 2-қисм.
10.40 «Юзга бир».
11.20 «Экран зийнати ва қиймати».
11.45 «Қиролича асри». Ҳужжатли фильм.
12.40-14.00 Дўстлик видеоканали: «В ДОБРОЙ ХАТЕ», «ЧИНСЭН», «БИЗНЕН МИРАС», «ГАРДАШЛЬГ ДУНЁСЎНДА».
16.25 Кўрсатувлар тартиби.
16.30 «Бинафша».
16.50 «Билишни истайман». БИРИНЧИ КАНАЛ.
17.10 «КВН-2003». Премьер-лига.
18.55 «Ким миллионер бўлишни истайди?» Телеўйин.
20.00 «Время». ЎзТВ-IV.
20.30 «Лаззат сеҳри».
21.00 «Н. Орейро иштирокидаги концерт дастури».
22.30 «Ахборот» (рус тилида)
23.00 «Амадей». Бадиий фильм.

Якшанба 29.06

«Ўзбекистон» телеканали

6.00 «Ассалом, Ўзбекистон».
8.00-8.35 «Ахборот».
8.35 «Камалак». Болалар учун кинодастур.
9.20 «Соз сеҳри».
9.40 «Ҳаводаги саёҳат». Мультфильм.
10.00 «Ватанимга хизмат қиламан».
11.00 «Она меҳри».
11.20 «Ўзбектелефильм» намойиши:Болалар спорти «Гули».
11.30 «Битирув кечаси». Ёш томошабинлар театрининг спектакли.
12.35 «Бу турфа олам».
13.25 «Интеллектуал ринг». Телеўйин.
14.05 ТВ 1 кинотеатри: «Иван Васильевич касбини ўзгартиради». Бадиий фильм.
15.30 ТВ клип.
15.45 «Қорақалпоқнома».
16.10 «Оқ ва қора». Токшоу.
16.55 ТВ анонс
17.00 «Ёшлик шиддати». Спорт дастури.
17.20 «Портретга чизгилар».
Ёзги таътил кунларида. «Болалар сайёраси»:
17.40 1. «Болалар ва катталар».
2. «Олтин тож». Телевизион ўйин.
18.40 «Куйла, ёшлигим».
19.05 «Қалб гавҳари».
19.30 «Таҳлилнома» (рус тилида)
20.05 «Кўрсатувдан - кўрсатувгача».
20.30 «Таҳлилнома».
21.15 «Яхшилик». Телешоу.
22.00 ТВ клип.
22.10 Болалар спорти: Спорт кийимлари.
«Якшанба кинозали»:
22.25 «КиноТеатр».
22.45 «Ўзбекистон» телеканалида илк маротаба: «Шоҳидамас баргида». Бадиий фильм.

«Ёшлар» телеканали

7.00 «Мунаввар тонг». Информацион - дам олиш дастури.
9.00 «Янги авлод» студияси: Бўш ўтирма, Келинг, танишайлик, Мультфильм.
9.50 «Давр» - репортаж.
10.00 Оҳанрабо.
10.40 ТВ - анонс.
10.45 «Заковат» интеллектуал ўйини.
11.45 «Антиқа томоша». Ҳужжатли фильм 3-қисм.
12.10 «Ёшлар» телеканалида ҳарбий-ватанпарварлик дастури: 1.Аскар мактублари, 2.Қутқарув «050».
12.50 «Аёл зоти». Телесериал.
13.35 Чемпион сирлари.
13.55 Ўзбек давлат консерваторияси талабалари куйлайди.
14.10 «Экспедиция». Кўп қисмли ҳужжатли сериал.
15.00 Болалар экрани: «Қизил гул». Мультфильм.
15.40 «Зинама-зина» телеўйини.
16.05 Ўзбек спортчилари: «Ринг узра Ўзбекистон байроғи» («Ўзбектелефильм»)
16.25 Кўрсатувлар дастури.
16.30 «Янги авлод» студияси: Катта танаффус, Ҳар соҳага саёҳат, Мультфильм.
17.20 Ҳандалак плюс.
17.25 Спорт ҳафтаномаси.
17.40 Хуш келибсиз.
18.10 «Қаҳқаҳа» театр студияси намойиш этади.
18.50 Олтин мерос.
18.55, 21.50 Иқлим.
19.00 «Давр»-news.
19.15 Оила тилсими.
19.40 Ёшлик қўшиқлари.
20.00 «Аёл зоти». Телесериал.
21.00 «Қилни қирқ ёриб...» Интеллектуал ўйин.
21.50 Олтин мерос.
22.00 «Давр» ҳафта ичида.
22.35 ТВ-анонс ва тунги тароналар.
22.50 «Эрин Брокевич». Бадиий фильм 2-қисм.

«Тошкент» телеканали

17.20 «Эртакларнинг сеҳрли олами».
19.10, 21.05 «Экспресс» телегазетаси.
19.15 «Табриклаймиз-қутлаймиз».
19.45 «Жаҳон географияси».
20.15 «TV плюс».
20.45 ТТVда сериал. «Гиннес-шоу».
21.10 «Нима учун?» гуруҳи тақдим этади: «Шунақа гаплар». Ҳажвий кўрсатув.
21.25 «Озод ва обод юрт». Эфирда Зангиота тумани.
21.45 Кинонигоҳ. «Уч қалб».

«Халқаро» телеканал

9.10 Д. Криловнинг «Йўлда ёзилмаган қайдлари».
9.30 «Ҳамма уйдалигида». ЎзТВ – IV.
10.05 «Фан тайм».
10.15 FCN «Ўзбекистон янгиликлари» (инглиз тилида)
10.25 «Қувноқ инглиз тили».
10.35 «Кайфият». Информацион дам олиш дастури.
12.05 «Парле ву франсе?»
12.30 «Хусусийлаштириш: қадам-бақадам».
12.50 «Ошхонада инглизча гаплашамиз».
13.00 «Дорихона эшитади».
13.45-15.05 «Дўстлик» видеоканали: «Рангинкамон», «Дидар», «Айчурек», «Корейс тилини ўрганамиз».
16.30 Кўрсатувлар тартиби.
16.35 «Қирол ва қуш». Мультфильм.
17.55 «Ассалом, Франция!»
18.10 «Кулгули одамлар». Ҳажвий дастур.
20.00 «Хикоя».
20.20 «Дунёга назар».
20.40 «Тенгдошлар».
21.10 «Кинопрофи».
21.30 «Пианино». Бадиий фильм.
23.10 «Таҳлилнома» (рус тилида)

ПОЙТАХТ ТЕАТРЛАРИДА

МИЛЛИЙ АКАДЕМИК ТЕАТР
("Ҳадра" майдони. Тел:144-17-51)

20 июн — **"Усмон Носир"**, 21 июн — **"Эргинамнинг орзуси"**, 22 июн — **"Қаллиқ ўйин"**, 24-27 июн — **"Ўтган замон ҳангомалари"**.

АЛИШЕР НАВОИЙ НОМИДАГИ АКАДЕМИК КАТТА ТЕАТР
(Отатурк кўчаси, 28. Тел: 133-90-21)

20 июн — **"Уйқудаги гўзал"**, 21 июн — **Галия Измайлованинг ижодий кечаси,** 25 июн— **"Майсаранинг иши"**.

МУҚИМИЙ НОМИДАГИ ТЕАТР
("Бешёғоч" майдони. Тел: 45-16-33)

20 июн — **"Сойибхўжа операцияси"**, 21 июн — **"Суперқайнона"**, 22 июн — **"Суперқайнона-2"**, 23 июн — **"Тақдир"**, 25 июн — **"Ўлдинг, азиз бўлдинг"**, 26 июн — **"Бобуршоҳ"**, 27 июн — **"Хотинимнинг уч шайдоси"**.

ЎЗБЕКИСТОН АКАДЕМИК РУС ДРАМА ТЕАТРИ
(Отатурк кўчаси,24. Тел: 133-90-81)

20 июн — **"Силвия — ит тарихи"**, 21 июн — **"Қарзга эр"**, 22 июн — **"Гоголни... ўйнаймиз!"**, 26 июн — **"Тунчироқ ёнида"**, 27 июн — **"Кадрил"**.

ЁШ ТОМОШАБИНЛАР ТЕАТРИ
(Эски Жўва майдони. Тел: 40-50-54)

20-21 июн — **"Гап йўқ, қўзичоқ"**, 23-24 июн — **"Оловуддиннинг сеҳрли чироғи"**, 25-26 июн — **"Наврўз ва бойчечак"**, 27 июн — **"Сеҳрли хуржун"**.

АБРОР ҲИДОЯТОВ НОМИДАГИ ТЕАТР
(М.Уйғур кўчаси, 2. Тел: 144-56-52)

21 июн — **"Яратган ёмондан асрасин"**, 23 июн — **"Тоға ва жиянлар"**, 24 июн — **"Ғаройиб оқшом"**, 25 июн — **"Драма актёрлари куйлайди"**, 26 июн — **"Ёрим кетаман дейди"**.

ТОШКЕНТ ДАВЛАТ МУСИҚАЛИ КОМЕДИЯ ТЕАТРИ
(Волгоград кўчаси, Тел: 77-85-29)

20 июн — **"Цирк маликаси"**, 21 июн — **"Кўршапалак"**.

Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси ва Адабиёт жамғармаси уюшма аъзоси Маматқул Ҳазратқуловга акаси **Абдулла ҲАЗРАТҚУЛОВ**нинг вафоти муносабати билан чуқур ҳамдардлик изҳор қилади.

Маданият ишлари вазирлиги Истиқболни белгилаш, услубият ва ахборот маркази ходимаси Гуларо Абдуллаевага отаси **БЕКҚУЛ ака**нинг вафоти муносабати билан ҳамдардлик изҳор этади.

"Саодат" журнали ва "Гулчеҳралар" газетаси жамоаси таниқли шоира ва таржимон **Шарофат БОТИРОВА**нинг вафоти муносабати билан марҳуманинг оила аъзолари ва яқинларига чуқур таъзия билдиради.

БОШИ БЕРК КЎЧА БУ...

Ҳадичахон кечаси билан тўлғаниб чиқди. Қалбидаги алам ва изтироб унга ҳеч тинчлик бермас, ҳис-ҳаяжонлардан ўзини босиб ололмасди. Кийиниб, ҳовлига чиқди. Дарахт тагига бориб, анча хаёл суриб ўтирди. Нима қилсин? Боши берк кўчага кириб қолган. Маслаҳат бериб, кўнглини кўтарадиган бирор кишиси йўқ. Не-не умидлар билан бир ёстиққа бош қўйган кишиси Содиқжон автоҳалокат натижасида бу дунёдан кўз юмди.

Мана шу бахтсизликка бир неча ойлар бўлди, Ҳадичахон озиб-тўзиб ҳам кетди. Бунинг устига ҳомиласи ҳам тўрт ойлик. Кеча гинекологга борди. Ва бутун бошидан ўтган воқеаларни унга айтиб: "Қорнимдаги болани олиб ташласангиз", — деб ялиниб-ёлворди. Гинеколог Орзигул опа унинг дарду ҳасратларини эшитиб, ўйланиб қолди. Сўнг аёл билан узоқ суҳбатлашди. Ҳозир ҳомилани олдирса, бу унинг соғлиғи учун хавфли бўлишини алоҳида уқтирди. "Сиз шу болани дунёга келтиринг. Тўғри, бир оз қийналасиз, лекин бу ҳаммаси вақтинча, гўдагингиз сизга талпиниб, жилмайгандаёқ, дардларингиз эсингиздан чиқиб кетади", — деб таскин берди.

Бу гапларни эшитиб, Ҳадичахон индамай уйга қайтди. Ўйлаб ўйига етмасди. "Бошимда эрим бўлмаса, мени қўллаб-қўлтиқлайдиган ота-онам, ака-укам бўлмаса, оладиган ойлигим болани боқишга етмаса... Йўқ, олдирганим бўлсин".

Ана шундай ўйлар оғушида бир амаллаб тонг оттирди.

Эрталаб касалхона учун зарур нарсаларни олди. Сочларини турмаклаш учун кўзгуга қаради. Уйқусизликдан ич-ичига ботган кўзларини, изтироб тўла маъюс чеҳрасини кўриб, ўз ҳолига раҳми келди, кўзлари жиққа ёшга тўлди. Муздек сувда юзини ювиб, кўзгуга боқдию... ҳайрат ва қўрқувдан ранги бўзариб кетди. Не ажабки, кўзгуда оппоқ ҳарир либос кийган, тим қора кўзларида ёш қалққан фариштасимон бир қизалоқ нола ва илтижо билан унга боқиб турарди. "Онажоним, меҳрибоним, сизнинг фарзандингизман. Йиғласангиз қўшилишиб йиғлайман, кулсангиз қўшилишиб куламан. Қалбим сиз онажонимга меҳр-муҳаббат туйғуси билан тўлиб тошган. Дийдорингизни кўришга ҳар лаҳза муштоқман. Лекин сиз мени ана шундай улуғ бир бахтдан бенасиб қилмоқчисиз. Ахир, аслида бу — қотиллик эмасми?!.." Шу аснода кўзгудан норасида гўдакнинг шарпаси йўқолди. Ҳадичахон анчагача бемажол ўтириб қолди. "Мен нима қилаяпман ўзи? Ҳақиқатан ҳам тугунини жойига қўйиб, уй кийимини кия бошлади.

Эратасига гинекологга бориб, қатъий қарорга келганини айтди.

— Жуда тўғри иш қилибсиз, — деди гинеколог.

Аёл руҳи енгил тортиб, уйига қайтди.

* * *

Ҳамма яхши биладики, ҳомила она қорнидалигида, айниқса 5-ойдан 9-ойгача, яъни ёруғ дунёга келгунига қадар она жисми билан бир тан, бир жон бўлиб яшайди. Ана шу даврда ҳомиланинг ҳаёти онанинг қорнида роҳат-фароғатда ўтади. Ҳеч қандай машаққатга учрамайди. На вақтни, на маконни билмайди. Жисми енгил, муаллақ, жаннат маволаридан баҳраманд бўлиб, Аллоҳ нурига қониб ётади. Ана шунинг учун ҳам у дунёга келгандан кейин самовий ҳодисаларни идрок этади. Диний ва илоҳий, сирли кечинмаларни бошидан кечиради. Аллоҳни танийди ва унинг ягоналигига шак-шубҳа қилмайди. Иккинчидан, бола клиник туғилиш даврига келганда, онанинг бачадони қисқара бошлайди. Бироқ туғруқ йўли ҳали ёпиқ бўлади. Ҳомила ана шу тўсиқдан чиқиб кета олмайди, қаттиқ қийналади. Энди она билан бола ўртасида зиддият пайдо бўлади. Жаннатий роҳат-фароғат тугаб, унинг ўрнига ҳомиланинг хавф-хатар ҳисси чулғаб олади. Она билан бола бир-бири учун азоб манбаига айланадилар. Бола талвасага тушиб, гўё ўлим азобини бошидан кечиради. Шунинг учун ҳам у дунёга келиб улғайганда, келажакда бошига оғир мусибатлар тушганда, турфа касалликларга дучор бўлганда, оч ва ташна қолганда, қаттиқ сиқилганда ва изтиробларда бунга ўша она қорнида, ёруғ дунёни кўрмасидан бурунроқ шу азоб-уқубатларга замин яратилганини у хаёлига ҳам келтирмайди. Аслида шундай бўлган эди. Учинчидан, бола онанинг туғруқ йўлларидан ўтаркан, она вужуди унинг эсон-омон дунёга келиши учун барча имкониятларни яратиб беради. Яъни бачадон қисқаришда давом этади. Туғруқ йўлининг оғзи очилиб, боланинг ёруғ дунёга чиқиши учун тайёр туради. Ҳомила ана шу туғруқ йўлидан ниҳоятда қийинчилик билан ўтаркан, бошидан мисли кўрилмаган азоб-уқубатларни кечиради. Зеро, унинг ёш вужуди ҳаёт-мамот учун курашади. Уни бўғиб ташлаётган бачадон деворидан қутулишга ҳаракат қилади. Ана шу тил билан изҳор қилиш душвор бўлган қийинчиликлардан қутулиш учун бор кучини ишга солади ва ғойибдан унга ана шундай илоҳий қудрат берилади. Азоб-уқубатлар, изтироблар йўқолиб, энди у роҳат-фароғатга чиқиб қолади. Ўлим хавфи йўқолиб, унинг ўрнини онага бўлган мислсиз меҳр-муҳаббат туйғуси қоплайди. Туғруқ эсон-омон кечганда, ҳомила хотирасида қандайдир бир илоҳий дастур шаклланади. Ана шу дастурда келажакда у ўзини ҳимоя қилиш, ҳаёт қийинчиликларини енгиш, саргузаштлар, таваккал қилиш ва доимо ҳар нарсада ғолиб чиқиш, ҳамма-ҳаммаси мужассамланади. Ана шу айтиб ўтилган фазилатлар кейинчалик такомиллашиб боради. Бу ҳам шубҳасиз Аллоҳнинг қудратидир.

Шу ўринда яна бир нарсани айтмоқ керак. Клиник туғруқнинг энг охирги босқичида ҳомила онадан ажралиб, ёруғ дунёга чиқиб оларкан, кутилмаганда бирдан енгил тортади ва бўшашиб кетади. Ёруғ илоҳий бир нур, ёруғ олам унинг кўзларини қамаштиради. У бутун оламни идрок этади. Она қорнидаги қафасдан қутулганига Аллоҳга беҳад ҳамду санолар айтади, энг аввало ўзини яратган Аллоҳга ва қалбидан бир парча эт қилиб дунёга келтирган онажонига чексиз бир муҳаббат пайдо бўлади, ана шу муҳаббат абадул абад давом этади. Ёруғ дунёга келган гўдак илк бор нафас олаётганда, унинг томирларида қон жўшиб оқади. Бола дунёга келганидан беҳад хурсанд бўлибми ёки ўз ҳолига раҳми келганиданми йиғлайди, дод солади. Чунки у ёруғ дунёга келди, бир борлиқдан бошқа бир борлиққа кўчиб ўтди. Натижада эсон-омон туғилган боланинг жисми онада, руҳиятида шундай бир дастур шаклландики, унинг кейинги ҳаётида ана шу дастур туфайли муваффақият қозонишга ишонч, умид, хавф-хатарлардан эсон-омон қутулиш, табиат гўзалликларини, қуёшнинг ботишини кўрганда шодланиш, гўзалликдан баҳра олиш сингари ҳис-туйғулар пайдо бўлади.

Бола олдириш (аборт)нинг кўпинча асоратлари

РУҲИЯТ ИҚЛИМЛАРИ

сақланиб қолади. Энди аёл яна бир бор ҳомиладор бўлди, дейлик. Эркаклик уруғи бачадонга ўша қириб олинган — жувонмарг қилинган ҳомила ўрнига ўрнашганда, бўлажак бола руҳан мажруҳ, жисмонан ногирон, ақлан кемтик бўлиб туғилиши мумкин.

Шу сабабли, келажак авлоднинг, яъни фарзандларимизнинг тўрт мучаси соғ, зуваласи пишиқ, бахтли-саодатли оилани бунёд этмоқ зарур.

* * *

... Ҳадичахон вақти келиб, ширин бир қиз кўрди... Кунлардан бирида қизини кийинтириб, мактабга олиб кетишга шайланаркан, уни бағрига босиб, юз-кўзларига термулди ва ҳайратдан қотиб қолди... Не кўз билан кўрсинки, ўша машъум кунда кўзгудан кўзлари жиққа ёшга тўлиб: "Онажоним, мени жувонмарг қилманг", — дея фарёд чеккан қиз унга меҳр тўла кўзлари билан қараб турарди...

Марҳамат ҳожи МУСЛИМОВ

ДЎМБИРА НАВОЛАРИ

ёхуд кўрик-танловдан кейинги ўйлар

Термизда бўлиб ўтган бахши-шоир ва оқинларнинг халқаро кўрик-танлови яна ўз анъанасига кўра кўплаб ёш истеъдодларни кашф этди. Хоразмлик Етмишбой Абдуллаев, Азамат Султонов, Тўйли бахши Давлатов, қашқадарёлик Расул бахши Умиров, сурхондарёлик Илҳом Норов, Бахшиқул Тоғаев, Ўрол бахши Раҳимов, самарқандлик Мурод Тоғаев, сирдарёлик Саидмурод Гулмуродов сингари ёшларнинг изланишлари, бахшичилик санъатининг эртанги кунидан далолат беради.

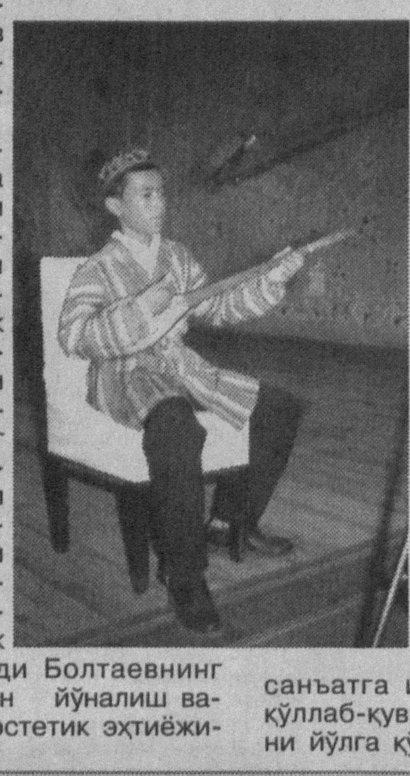

Мазкур кўрик-танлов энг аввало ёш бахшилар учун мулоқот ва ижодий маҳорат мактабини ўтади. Қолаверса, бу эпик санъатнинг кўп асрлик анъаналарини яна бир карра намоён этди. Шунингдек, халқимизнинг эпик ижодиётини ўрганувчи илмий тадқиқотчилар учун ҳам қимматли материаллар манбаи бўлди. Хусусан, бугунги бахшичиликнинг ўзига хос жонли ижодий жараёнини кузатиш имкониятини яратди. Шу аснода, бахшиларимизнинг ички овоздан ташқи овозга, яъни қўшиқ ижрочилигига томон силжиш тамойили кузатилди. Масалан, сурхондарёлик таниқли халқ бахшиси Шоберди Болтаевнинг ижодий йўли асосида шаклланган йўналиш вакиллари тингловчининг бадиий-эстетик эҳтиёжидан келиб чиқиб анъанавий "ички овоз"да эмас, балки замонавий қўшиқчиликка мос "ташқи овоз"даги ижро йўлини ҳам намойиш этдилар. Бироқ бу жараён ҳам атрофлича ўрганилиши лозим бўлган масала эканлигини унутмаслик керак.

Иккинчи жиҳат, Сурхондарё-Қашқадарё бахшичилик усуллари Самарқанд достончилик мактабларига сезиларли таъсир қилаётганлигида ҳам сезилди. Бу кўпроқ бахши созида дўмбира овозида намоён бўлди. Маълумки, Самарқанд-Жиззах ҳудудидаги бахшичилик мактабларида дўмбира ҳажман кичик бўлган ва унинг товуши маълум маънода Сурхондарё-Қашқадарё ҳудудидаги дўмбирадан фарқ қилган. Бугунга келиб, Самарқанд бахшиларининг асосий қисми айнан Сурхондарё-Қашқадарё дўмбирасида куйлашмоқда. Бу эса уларнинг куй ва ижро йўлига сезиларли таъсир кўрсатмоқда.

Эпик санъат ривожига Хоразмлик ижрочи ва қироатхон халфалар — Интизор Юсупова, Ёқутхон Нуриддиноваларнинг анъанавий лапар ва термалари, мустақиллигимизни мадҳ этувчи халқона қўшиқлар эътироф этиш керак.

Ўрни келганда қорақалпоқ жировчилик санъатининг бугунги ҳолати хусусида тўхталиб ўтиш жоиз. Қорақалпоқ халқининг улкан эпик меросининг шаклланиши ва авлоддан-авлодга ўтиб, бизнинг кунларгача етиб келишида қўбиз жўрлигида достон куйловчи жировларнинг хизмати катта. Кейинги йилларда ўтказилган кўрик-танловларда эпик ижрочиликнинг бу ноёб кўринишини фақат биргина ижрочи — Бахтберган Серембетов мисолида баҳолаш имконига эгамиз. Назаримда, Қорақалпоғистонда жировчилик анъаналарини янада кенгроқ ривожлантириш, бу санъатга ихлосманд ёшларни излаб топиш ва қўллаб-қувватлаш, устоз шогирдлик анъаналарини йўлга қўйиш керак. Қиёс учун Ўзбекистон халқ бахшиси Норбек бахши Абдуллаев раҳбарлик қилаётган "Достон" фолклор-этнографик жамоасининг ижодий фаолиятини мисол қилиб келтириш мумкин. Хива шаҳри ва унга яқин туманларда истиқомат қиладиган кўплаб ёш бахшилар, халфалар, халқ қўшиқ ва рақсларининг моҳир ижрочиларини жамлаган бу жамоа Хоразм достончилиги анъаналарини сақлаш ва ривожлантиришга салмоқли ҳисса қўшиб келмоқда. "Достон"нинг мазкур кўрик-танловдаги муваффақиятли иштироки ҳам фикримиз далилидир.

Маданият ишлари вазирлиги Халқ ижодиёти марказида ёш бахшиларга амалий ёрдам кўрсатиш, уларнинг ижрочилик маҳоратларини ошириш мақсадида ўзбек халқ достончилик ва бахшичилик меросининг ўзига хос хусусиятлари, ижро йўллари ва бадиий анъаналарига доир илмий-услубий қўлланмалар яратилди. Бахшичилик анъаналари яхши сақланиб қолган Сурхондарё, Қашқадарё ва Хоразм вилоятларида ёш бахшиларни эпик анъаналар билан яқиндан таништириш мақсадида устоз бахшилар ижодий мактаблари ташкил этилди. Хусусан, Сурхондарё вилоятида Шоберди бахши Болтаев, Қашқадарё вилоятида Қаҳҳор бахши Раҳимов, Самарқанд вилоятида Зиёдулла бахши Исломов, Хоразм вилоятида Норбек бахши Абдуллаев ҳамда Қаландар бахши Норматовлар ана шундай бахшичилик мактабларининг асосчиларидирлар. Бундай ижодий мактабларни достон ижрочилиги аввалдан мавжуд бўлган бошқа ҳудудларда ҳам ташкил қилиш, устоз-шогирдлик анъаналарини йўлга қўйиш ва халқ бахшилари, халфа, оқин ва жировларининг кўрик-танловларини мунтазам ўтказиб туриш жаҳон маънавияти хазинасига улкан бадиий қадриятларни тақдим этган бу қадим санъатни асрашда муҳим аҳамият касб этади.

Маматқул ЖЎРАЕВ,
Шомирза ТУРДИМОВ,
Жаббор ЭШОНҚУЛ

Дунё — кенг...

АЖДОДЛАРНИНГ ОҒИР ҚИСМАТИ

Америкалик ва россиялик олимлар сайёрамизнинг турли ҳудудларидан танлаган эллик икки гуруҳ аҳоли устида олиб боришган генетик тадқиқотлар натижасида ғаройиб натижаларни қўлга киритишди. Маълум бўлишича, тарихий нуқтаи назардан олиб қараганда унчалик узоқ бўлмаган даврда (етмишдан бир юз қирқ минг йилча бурун) Ер юзида, аниқроғи, Африкада атиги икки мингтача одам қолган экан.

Улар ҳам бирор-бир касаллик ёки иқлимнинг кескин ўзгариши оқибатида қирилиб кетиши ва шунда ҳозир сайёрамизда яшаётган олти миллиард одамнинг уруғи қолмаслиги мумкин экан.

Одамнинг меросий информацияси ДНК молекуласида ёзилган, дейишади олимлар. Гномда — уч миллион элементар кимёвий бирлик: нуклеотидлар бор. ДНКдаги турли молекулаларни тадқиқ этиб, улардаги умумий жиҳатларни топиб, ерликларнинг қанча аждодлари бўлганини етарли даражада аниқ ҳисоблаш мумкин.

Биологларнинг уқтиришича, бирорбир жонзод турининг сони беш юзтагача камайиб кетса, бу турнинг яшаб қолиши ва кўпайиши имкони бўлмайди. Генетик анализ усуллари ёрдамида олимлар одам зотининг сони жуда хатарли даражада, яъни икки мингтагача камайиб кетганини аниқлашга муваффақ бўлишди. Бу каби тадқиқотлар асосида генетиклар ўн беш йил бурун homo sapiens 140-150 минг йил олдин пайдо бўлган, деган хулосага келишган эди. Шу кунларда Ҳабашистондан топилган қадимги уч бош суяги ҳақида хабар тарқалди. Улардан иккитаси катта ёшдаги, биттаси бола бош суяги экан. Бу палеонтологик топилдиқлар 160 минг йил бурун яшаб ўтган аждодларга тегишли экани аниқланди. Шундай қилиб, генетикларнинг хулосалари тўла тасдиғини топди.

Айни пайтда олимлар ўша қадим замонда — аждодларимиз бор-йўғи икки мингта қолгунгача сон жиҳатдан қанча бўлишганини айтиб беришолмайди. Бу борада фақат ноаниқ тахминлар бор, холос. Бироқ шуниси маълумки, энг қадимий қабилалар Конго (пигметлар) ҳавзасида ва Ботсвана (бушменлар)да жон сақлашган. Орадан 70 минг йил ўтгач одамлар Африкадан Евросиё ҳудудларига ўтиб яшай бошлашган.

КОЛУМБНИНГ "УНИВЕРСИТЕТГА САФАРИ"

Испаниядаги Гранада университетининг медицина факультетига Американи кашф этган машҳур денгизчи Христофор Колумбнинг тахмин қилинган хоки лаборатория анализи ўтказиш учун олиб келинди.

Лабораторияда денгизчи хоки ҳақиқатан унга тегишли ёки тегишли эмаслигини аниқлашади. Маълумки, Колумб Испаниянинг марказидаги Валядолиде шаҳрида 1509 йили вафот этган. Унинг хоки 1898 йили Севил ибодатхонасига қайта дафн этилган. Бунгача эса жасад Доминикан Республикасининг Санто-Доминго ва Кубанинг Гавана ибодатхонасида сақланган. Бу жасаднинг ҳақиқатан ҳам Колумбга тегишли экани ҳақида 1877 йили гап қўзғалган эди. Доминиканликлар Санто-Домингода тобутни топишганда, унда улуғ испан денгизчисининг жасади ётганини эълон қилишган.

"ТИРИК ТАРИХ" ШОВ-ШУВИ

Американинг "Саймон энд Шустер" нашриёти Хиллари Клинтонга хотира китоби ёзишни буюртма берган эди. Анча вақт бу китобнинг ёзилиш-ёзилмаслиги муаммо бўлиб турди.

Ноширлар Хиллари хонимдан Моника Левинская билан боғлиқ можарони батафсилроқ ҳикоя қилишни сўрашган бўлса, муаллиф бу мавзуга қисқача тўхташни маъқул кўрган. Хуллас, беш юз етмиш олти саҳифадан иборат "Тирик тарих" деб номланган Хиллари Клинтоннинг хотиралар китобининг биринчи тиражи бир миллион нусхада чоп этилган.

Умуман, Америкада машҳур арбоблар ва таниқли кишиларнинг китоблари жуда кўп нусхада чоп этилади. Хусусан, АҚШ давлат котиби К.Поуэллнинг китоби 950 минг, "Майкрософт" корпорацияси бошлиғи Б.Гейтснинг китоби 800 минг, Нью-Йоркнинг собиқ ҳокими Р.Жулианининг китоби ярим миллион нусхада босилган.

АҚШнинг собиқ президенти Б.Клинтон "Рэндом хаус" нашриёти билан шартнома тузиб, ўн миллион доллар аванс олди. Унинг китоби келаси йили кузда чиқиши мўлжалланган.

КУЮНЧАК ГАЗЕТХОН ЁЗАДИ

ИЛМДАН БИР ШУЪЛА

"Қачонки одамлар китоб ўқишдан тўхтасалар, фикрлашдан ҳам тўхтайди", — дейди донишмандлардан бири. Ҳақ гап. Чунки китоб инсоннинг келажакка, одамларга, қолаверса, ўз-ўзига ишончини мустаҳкамлайди. Кўнглида умид уйғотади. Руҳини тарбиялайди.

Юксак инсоний фазилатлар акс этган ёруғ эртакларни тинглаб улғайган боланинг қалбида албатта ёруғ туйғулар илдиз отади. Бола дунёга эртаклар сеҳри, таъсири билан меҳр қўяди. Зеро, бу меҳрнинг ботинида дунёни гўдакларча севиш, идрок этиш ётади.

Бу муҳаббат улғайган сайин, улканлашиб эътиқодга айланади. Гўрўғлининг, Алпомишнинг шиддатли кечмишлари, Ватанга бўлган адоқсиз муҳаббати тараннум этилган достонлар, қадим Шарқнинг нодир ҳикматлари мужассам бўлган гўзал бадиий асарлар бола тафаккурига уйғоқликни, теран фикрларни нақш этади.

Китоб ҳақидаги мулоҳазаларни узоқ давом эттириш мумкин. Аммо минг афсуски бу гапларнинг кўпи ўтмишга тегишли. Сабаб ҳозир аксарият болалар китоб ўқимайдиган, эртакларга ишонмайдиган бўлиб қолишди, назаримда.

Халқимизда "Қуш уясида кўрганини қилади", — деган нақл бор. Бунда қанчалар ҳикмат яширинганини шарҳлаб ўтириш шарт бўлмаса керак. Назаримда, бугунги кун болаларининг китобга нисбатан бемеҳрлигига уларнинг ота-оналари кўпроқ айбдор.

"Болаликдаги таассуротларнинг умри мангу бўлади", — дейдилар. Бу гапда жон бор. Мунис аллаларни, сеҳрли эртакларни тинглаб ўсган боланинг идрокида китобга бўлган муҳаббатнинг умри абадий бўлмоғи шубҳасиз.

Салга тажанг, ловуллаб ёниб кетадиган, алла айтишни ўзига эп кўрмайдиган, боласининг "ойижон, эртак айтиб беринг", деган илтижосига энсаси қотадиган онадан, унинг ана шундай совуқ тарбиясидан ўзига хос ўрнак олган болани китоб ўқимасликда айблашдан олдин уни вояга етказган оила ва ташқи муҳит ҳақида ўйлаб кўришимиз керак эмасмикин?!

Тўғри, кўпчилик буни замонанинг зайлига, иқтисодий тангликка йўяр, лекин бу фикр ҳам унчалик тўғри эмас. Ахир, энг оғир даврларда, ҳатто уруш замонларида ҳам ўз маърифати билан оламни лол этган халқ биз эмасмидик? Наҳотки, ўша мозийда қолган ўтли хотираларни асрий чанглардан тозалашни лозим деб ўйламаётган бўлсак.

Дунё ҳамиша эзгу фикрлар, ёруғ ҳайратлар силсиласида обод бўлиб келган. Эзгу фикрлар, ҳайратларни эса инсонга энг аввало китоб беради. Китоб инсон қалбида умид деб аталган баланд бир кошонани тиклайдики, одам ўзининг энг оғир, энг ҳалокатли дамларида ҳам шу қасрнинг соясида жон сақлайди.

Бу ҳақда Дейл Карнегининг бир бебаҳо фикри бор. "Жоҳил, маърифатсиз одам учун ҳатто ўлим ҳам энг сўнгги чора эмас, чунки дунё илоҳий маърифатдан яралган, дунёнинг ҳар бир ўлчами замирида илм ётади, керак бўлса ўлимда ҳам ўзини англаш илми бор, одам токи ўз жоҳиллигини енгиб, ўз илмсизлиги устидан ғалаба қозонмас экан, унинг учун ҳеч қачон нажот йўқ", — дейди у.

Биз улуғ бир маърифатнинг ворисларимиз. Лекин фақат боболарнинг шуҳрати соясида мизғишдан, фақат ўтмишни мақтаб унга ҳамду-сано айтишдан кўра ўзимизни уйғотганимиз, заррача бўлсада боболар шаънига муносиб бўлмоғимиз лозим эмасми?!!

Илм денгизининг туби йўқдир. Абу Абдуллоҳ Рўдакий айтадилар: "Илмдан бир шуъла дилга тушган он. Шунда билурсанки илм бепоён". Инчунун шу бепоён денгизнинг ҳамма жавоҳирларини биз бугун болажонларнинг қалбига эксак, эртага улар уммонга айланиб ҳаётимизни, тафаккуримизни мангу яшнатиб туради...

Ҳалима ЖУМАНИЁЗОВА

ДИҚҚАТ, ЭЪЛОН

Ўзбекистон Республикаси мустақиллигининг 12 йиллигига бағишлаб Ўзбекистон Республикаси Маданият ишлари вазирлиги, Республика "Камолот" ёшлар ижтимоий ҳаракати, Элликқалъа тумани ҳокимлиги халқаро ОТАЖОН ХУДОЙШУКУРОВ жамғармаси билан ҳамкорликда Ўзбекистон, Қорақалпоғистон, Туркманистон, Татаристон халқ артисти, Давлат мукофоти совриндори ОТАЖОН ХУДОЙШУКУРОВ хотирасига бағишлаб, 2003 йил 14-16 август кунлари "Нафосат — бўстоним маним" ёш хонандалар III-Республика ҳамда Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси, "Халқ сўзи" — "Народное слово" газеталари билан ҳамкорликда "Ақчакўл илҳомлари" ёш шоирлар II-Республика кўрик-танловларини ўтказади.

Танлов шартлари қуйидагича:

— Хонандалар танловида 18 дан 35 ёшгача бўлган, республика кўрик-танловларида ғолибликни қўлга киритган (санъат ва маданият, концерт ташкилотлари ходимлари, театр артистлари, "Ўзтелерадио" компанияси хизматчилари, санъат ва маданият олий ва ўрта махсус ўқув юртлари ўқитувчилари ва талабалари) хонандалар иштирок этишлари мумкин.

— Ёш шоирлар танловида Ўзбекистон ва Қорақалпоғистон Ёзувчилар уюшмаларининг 30 ёшгача бўлган аъзолари билан биргаликда ҳаваскор қаламкашлар ҳам қатнашишлари мумкин.

Ушбу тадбирлар доирасида бахшилар, халфалар, ёш эстрада хонандаларининг очиқ кўриги ва ёш рассомлар кўргазмалари ҳам ўтказилади.

ХОНАНДАЛАР ТАНЛОВИНИНГ УМУМИЙ ҚОИДАЛАРИ:

Танловда иштирок этишни хоҳловчилар қуйидаги ҳужжатларни 2003 йил 10 июлгача Элликқалъа тумани ҳокимлиги биносида жойлашган танлов ташкилий қўмитасига (743704, Элликқалъа тумани, Бўстон шаҳри, Ш.Рашидов кўчаси, 1-уй, телефонлар: 585-12-80, 585-28-28, 585-15-12, 585-19-00) ёки Ўзбекистон Республикаси Маданият ишлари вазирлигининг ахборот марказига (7000129, Тошкент шаҳри, Пушкин кўчаси, 31-уй, телефон: 133-35-75,133-39-90) топширишлари лозим:

а) йўллаётган ташкилотнинг тавсияномаси;

б) туғилганлик ҳақида гувоҳнома (нусхаси);

в) мусиқа маълумоти ҳақида ҳужжатнинг нусхаси ёки ўқув юртининг маълумотномаси (талабалар учун);

г) республика кўрик-танловида қўлга киритган диплом нусхаси;

д) 13 х 18 ҳажмдаги 2 дона фотосурат;

е) ҳар босқичда ижро этиладиган асарларнинг давомийлиги кўрсатилган дастур.

ЁШ ШОИРЛАР ТАНЛОВИНИНГ УМУМИЙ ҚОИДАЛАРИ:

Танловда иштирок этишни хоҳловчилар танлов ишчи гуруҳига (743704, Элликқалъа тумани, Бўстон шаҳри, Ш.Рашидов кўчаси, 1-уй. Телефонлар: 8-361 585-24-58, 585-12-80) ёки Ўзбекистон ва Қорақалпоғистон Ёзувчилар уюшмаларига мурожаат этишлари лозим.

ТАНЛОВ ШАРТЛАРИ

I-БОСҚИЧ

1. "Биринчи муҳаббатим" — А.Орипов сўзи, О.Худойшукуров мусиқаси.
2. "Муҳаббатимни" — Ошиқ Эркин сўзи, О.Худойшукуров мусиқаси.
3. "Умр ўтар" — О.Матжон сўзи, О.Худойшукуров мусиқаси.
4. "Ўтарсан аста-аста" Зарифий сўзи, О.Худойшукуров мусиқаси.
5. "Жудоликни" — Машраб ғазали, О.Худойшукуров мусиқаси.
6. "Наволар истар" — Эркин Самандар сўзи, О.Худойшукуров мусиқаси.

Қўшиқлар О.Худойшукуров услубида ижро этилиши керак.

II-БОСҚИЧ.

1. Катта сувора, савтиси билан ижро қилиш.
(Бу сувора ҳам О.Худойшукуров услубида ижро этилиши керак).
2. Ватанимизни улуғловчи, истиқлол ва юртимиз ҳақида янги асар ижро этиш.

Қатнашчилар томонидан кўрсатилган ижро дастурларини ўзгартиришга рухсат этилмайди.

Яккахон жўр бўлувчи ансамбл таркиби 4 кишидан ошмаслиги шарт.

Танлов синовлари 2 та саралаш ва якуний босқичдан иборат бўлади.

Дастурдаги ҳар бир асар жонли, микрофонсиз бевосита саҳнада ёддан ижро этилади.

Иштирокчиларнинг навбат билан чиқишлари қуръа ташлаш орқали аниқланади ва танлов охиригача ўз кучида қолади.

25 баллик имкониятдан 18 баллдан юқори кўрсаткичга эга бўлган иштирокчилар II-босқичга ўтадилар.

Якуний босқич муҳокама қилингандан сўнг ўринлар тақсимоти очиқ овоз бериш йўли билан амалга оширилади.

Ҳакамлар ҳайъатининг қарори қайта кўрилмайди.

Бахши, халфа ва эстрада хонандалари кўриги очиқ тарзда ўтказилади.

ҒОЛИБЛАР ҚУЙИДАГИ МУКОФОТЛАР БИЛАН ТАҚДИРЛАНАДИЛАР:

Ёш хонандалар кўрик-танлови учун:

ГРАН ПРИ:
200 минг сўм пул мукофоти.
Иккита биринчи ўрин:
150 минг сўм пул мукофоти ва I-даражали диплом.
Иккита иккинчи ўрин:
100 минг сўм пул мукофоти ва II-даражали диплом.
Иккита учинчи ўрин:
50 минг сўм пул мукофоти ва III-даражали диплом.
Учта рағбатлантирувчи мукофот:
Мусиқа асбоби (тор).

Ёш эстрада хонандалари кўрик-танлови учун:

Биринчи ўрин:
100 минг сўм пул мукофоти.
Иккинчи ўрин:
75 минг сўм пул мукофоти.
Учинчи ўрин:
50 минг сўм пул мукофоти.

Халфалар кўрик-танлови учун:

Биринчи ўрин:
50 минг сўм пул мукофоти.
Иккинчи ўрин:
30 минг сўм пул мукофоти.
Учинчи ўрин:
20 минг сўм пул мукофоти.

Бахшилар кўрик-танлови учун:

Биринчи ўрин:
50 минг сўм пул мукофоти.
Иккинчи ўрин:
30 минг сўм пул мукофоти.
Учинчи ўрин:
20 минг сўм пул мукофоти.

Шунингдек, анжуман давомида ёш шоирлар кўрик-танлови ғолиблари ҳамда О.Худойшукуров ижросидаги қўшиқлар ёзилган энг яхши аудио, видео кассеталар, О.Худойшукуров расмлари, портретлари учун ҳам танловлар ўтказилиб, ғолиблар пул мукофотлари ва қимматбаҳо совғалар билан тақдирланадилар.

Ташкилий қўмита

МУАССИСЛАР: ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ МАДАНИЯТ ИШЛАРИ ВАЗИРЛИГИ, ЎЗБЕКИСТОН ЁЗУВЧИЛАР УЮШМАСИ
* * *
НОШИР: «ШАРҚ» НАШРИЁТ-МАТБАА АКЦИЯДОРЛИК КОМПАНИЯСИ

O'zbekiston adabiyoti va san'ati

Манзилимиз: Тошкент — 700083, Матбуотчилар кўчаси, 32
Қабулхона — 133-52-91, котибият — 136-56-50
Танқид ва адабиётшунослик бўлими: 136-56-50 Ижтимоий ҳаёт бўлими: 133-49-93
Санъат бўлими: 136-56-48 Назм ва наср бўлими: 133-49-93

Бош муҳаррир Мурод АБДУЛЛАЕВ

Редакцияга келган қўлёзмалар таҳлил этилмайди ва муаллифларга қайтарилмайди. Муаллифлар фикри таҳририят нуқтаи назаридан фарқланиши мумкин.
Навбатчи муҳаррир — Саидолим АБДУРАҲМОНОВ
Саҳифаловчи — Шоҳруҳ ҚОСИМОВ

«Шарқ» нашриёт-матбаа акциядорлик компанияси босмахонаси.
Манзили: Тошкент шаҳри, «Буюк Турон» кўчаси, 41-уй
Босишга топшириш вақти—20.00. Босишга топширилди — 21.00.

Газета Ўзбекистон Республикаси Давлат матбуот қўмитасида 00024-рақам билан рўйхатга олинган. Буюртма Г— 511. Ҳажми — 3 босма табоқ. Нашр кўрсаткичи — 222. Ташкилотлар учун — 223. 1 2 3 4 5 6

ЖУМА КУНЛАРИ ЧИҚАДИ.
СОТУВДА НАРХИ ЭРКИН

Тиражи—5327